

ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547

ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547

ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา. (2547). ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อ

คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยครูโรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 18 คน การทดลองใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 6 คน คนละ 20 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แนวทางการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรใช้เป็นคู่มือในการประเมินผลและแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยใช้บันทึกคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย โดยสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับจุดประสงค์โดยรวมมีค่า TOC เท่ากับ 0.98 ถึง 1 และมีค่าความเชื่อมั่นของ ผู้ประเมิน 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย RAI เท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (t - test แบบ Dependent Sample) และวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลในระหว่างสัปดาห์โดยใช้ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (One - way Repeated - Measure ANOVA)

ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้นหลังจากได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร มีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เมื่อแยกประเมินแต่ละระดับชั้นในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขพบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศของแต่ละสัปดาห์ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

THE EFFECTS OF KALYANAMITR SUPERVISION ON THE PRESCHOOL
TEACHER INSTRUCTIONAL QUALITY

AN ABSTRACT

BY

CHUTIKAN BENJAPORNWATTANA

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
March 2004

Chutikan Benjapornwattana. (2004). *The Effects to Kalyanamitr Supervision on the Preschool teachers Instructional quality*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood). Bangkok: Graduate School, Srinakharin University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Sirimar Pinyoanuntapong, Assoc. Prof. Dr. Booncherd Pinyoanuntapong.

The purpose of this study was to determine the effects of kalyanamitr supervision on preschool teachers instructional quality. The sample of this study consisted of 18 teachers, who worded in Plengprasiddhi kindergarten under the jurisdiction of the Office of Private Education Commission, Bangkok, in the 2003 academic year. The experiment took eight weeks, three days a week, six persons a day, and twenty minutes per person. The instruments employed in the research were developed by the researcher. They were consisted of kalyanamitr supervision model and the instructional quality assessment. The experiment is held under the consulting from expert, in which the value of Total Item Objective Congruence (TOC) was 0.98 and the Rate Agreement Indexes (RAI) between 2 observers, who were the researcher and the assistant, was 0.81. Statistical procedures for data analysis were mean, standard deviation, t-test for Dependent Sample and One-way Repeated- Measure ANOVA.

The research findings were as follow after the kalyanamitr supervision is held, there was a significant difference in the average score from the evaluation of Instruction quality of Preschool teachers from each week. It had trends and rates of positive change, with respect to the significant value of .01. Also, once the evaluation in the style of kalyanamitr supervision is held separately for each class against the quality of lesson plan, teaching style, learning environment and teacher personality, the difference with respect to the significant level of .01 is shown comparatively since before the experiment, in middle of the experiment, and during the end of the experiment.

ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มีนาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพ
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

ของ
นางสาวชฎิกาญจน์ เบญจพรวัฒนา

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพร หะวานนท์)
วันที่.....เดือน มีนาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร. สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. เปาวพา เตชะคุปต์)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
โรงเรียนอนุบาลเป็ล่งประสิทธิ์

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาอย่างสูงในการให้คำปรึกษา แนะนำ ข้อคิดและการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ ในการให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้ที่ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวพา เตชะคุปต์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์และได้ให้ข้อเสนอเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ภัทรพร เกษสังข์ อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ อาจารย์นพดล กองศิลป์ อาจารย์จารุวรรณ ศิลปรัตน์ อาจารย์รัญจวน ประโมทนีย์ ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เพชรชุตดา เกษประยูร อาจารย์สุรีย์ สหวัฒน์ ผู้บริหารและคณะครู ประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3 โรงเรียนอานวยศิลป์ ถนนศรีอยุธยา (แผนกอนุบาล) ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือ เอื้อเฟื้อสถานที่และอำนวยความสะดวกในการทดลองเครื่องมือตลอดระยะเวลา 1 สัปดาห์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ การศึกษาปฐมวัยภาคพิเศษ รุ่นที่ 4 วิชาการศึกษาปฐมวัยทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจที่ดีตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ประนอม ทรงสอาด ที่ได้ให้คำแนะนำให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูล อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการศึกษาทดลองเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความช่วยเหลือและการสนับสนุนให้คำแนะนำและให้กำลังใจ จากคุณ มานน เียรประสิทธิ์ ที่ทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จและขอขอบคุณผู้มีพระคุณอีกมากมายที่มีได้กล่าวนามไว้ในที่นี้ ซึ่งกรุณาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาและขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาท วิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ชุติกัญจน์ เบญจพรวัฒนา

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
	ความสำคัญของการวิจัย.....	3
	ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	4
	ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
	สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า.....	6
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
	เอกสารความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย.....	8
	การนิเทศทั่วไป.....	8
	ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศภายในโรงเรียน.....	8
	ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาปฐมวัย.....	10
	หลักการนิเทศการศึกษาปฐมวัย.....	14
	รูปแบบการนิเทศการศึกษาปฐมวัย.....	16
	กระบวนการนิเทศภายในระดับปฐมวัย.....	17
	กิจกรรมการจัดการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย.....	20
	การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร.....	20
	ความหมายของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร.....	20
	ความสำคัญของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร.....	21
	แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกัลยาณมิตร.....	22
	ทฤษฎีพัฒนาการทำงานกลุ่มกัลยาณมิตร.....	23
	กัลยาณมิตรนิเทศสมัยพุทธกาล.....	24
	รูปแบบการนิเทศแบบกัลยาณมิตร.....	27
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย.....	28
	หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	29
	ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน.....	32
	จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้แก่เด็กปฐมวัย.....	34
	ความสำคัญของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน.....	35
	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน.....	36
	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่มีความสุข.....	39
	การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข.....	42
	บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
	งานวิจัยในประเทศ.....	53
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	54
3	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	56
	การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	56
	เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	56
	วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	56
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	62
	การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	65
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
	สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
5	สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	75
	สังเขปความมุ่งหมาย สมมุติฐาน ขอบเขตและวิธีการดำเนินการวิจัย.....	75
	สรุปการศึกษาวิจัย.....	76
	อภิปรายผล.....	77
	ข้อเสนอแนะ.....	80
	บรรณานุกรม.....	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	85
ภาคผนวก ก	86
ภาคผนวก ข	89
ภาคผนวก ค	95
ภาคผนวก ง	100
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	103

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	59
2 สัปดาห์ วัน เวลา และกิจกรรมที่ทำการทดลอง และบันทึก.....	60
3 สัปดาห์ วัน เวลา บันทึก แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูปฐมวัย.....	63
4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของ ครูปฐมวัยก่อนจัดและหลังจัดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร.....	68
5 การเปรียบเทียบของอนุบาลทั้ง 3 ระดับก่อนและระหว่างสัปดาห์.....	69
6 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้น	70
7 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1	71
8 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2	72
9 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3	74

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
2 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน.....	17
3 กระบวนการพัฒนานุษย์ทางพระพุทธศาสนา.....	23
4 รูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ.....	28
5 การเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยใช้พื้นฐานสมมติฐานความสัมพันธ์ของสารเคมีในสมอง.....	41
6 ขั้นตอนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร.....	57
7 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูทุกระดับชั้น	70
8 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูระดับชั้น อนุบาลปีที่ 1	71
9 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูระดับชั้น อนุบาลปีที่ 2	73
10 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูระดับชั้น อนุบาลปีที่ 3	74

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกในยุคปัจจุบันเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา จึงจำเป็นที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายของกระแสโลก ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงความท้าทายดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพของคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของคน จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งและจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีเจตคติดีวิเคราะห์ รู้จักการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . 2543 : 1) ตามแนวทางการเรียนรู้ระดับชาติ เนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งปรัชญาการศึกษาและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2545 : 1) โดยเฉพาะหมวดที่ 4 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความรู้ ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ การจะสร้างให้คนเป็นผู้ที่มีคุณภาพและอยู่ในสังคมได้นั้นจะต้องเริ่มต้นอบรมดูแลตั้งแต่เล็กๆ เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าวัยที่สำคัญของชีวิตคือ วัยก่อนประถมศึกษา หรือวัยอนุบาลนั่นเอง เพราะสิ่งที่เรียนรู้ในวัยนี้จะซึมซับและฝังอยู่ในตัวคนไปจนตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 62) ดังนั้น การศึกษาปฐมวัยจึงเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของมนุษย์ในทุกๆ ด้าน เด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องจะช่วยให้เซลล์สมองพัฒนาและช่วยวางรากฐานด้านเจตคติต่อการเรียนรู้ อันจะทำให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดชีวิต และการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัย 3 – 6 ปี ก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะช่วงวัยนี้เป็นช่วงแห่งการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ สังคมและบุคลิกภาพ (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2537 : 223) ฉะนั้นการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงระบบให้มีคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพต้องประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญ 3 ประการคือ กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา ทั้ง 3 กระบวนการนี้มีความสำคัญที่เท่าเทียมกันต้องดำเนินไปอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน (สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. 2540 : 3)

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีระบบการชี้แนะ แนะนำ และให้ความร่วมมือต่อกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยแบ่ง “กระบวนการ” ในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ และเป็นการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนโดยผ่านตัวกลางคือครู และบุคลากรทางการศึกษา (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 85) ซึ่งการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพโดยรู้เท่าทันสถานการณ์ นโยบายการจัดการศึกษา หลักสูตรและองค์ประกอบต่างๆ ทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน.

2541 : 7) ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของครู เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูปฐมวัยต้องมีความรู้ในการพัฒนาเด็ก จิตวิทยาและการศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับวัย ความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก แต่ละช่วงอายุพร้อมกับสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้จากกิจกรรมให้มากที่สุด (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 41 – 42) โดยที่โรงเรียนต้องจัดกระบวนการนิเทศภายในเพื่อช่วยเสริมสร้าง ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาและการเรียนรู้ให้บังเกิดขึ้นในโรงเรียน โดยยึดหลักความเสมอภาค ความเป็นประชาธิปไตยของบุคลากรร่วมกัน (สุศักดิ์ ปาเฮ. 2545 : 25) โดยการประสานงานบุคคลทั้งฝ่าย คือ ผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศต้องยอมรับบทบาทซึ่งกันและกัน ไม่ใช่หน้าที่เฉพาะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น ความสำคัญอยู่ที่การปฏิบัติการนิเทศด้วยความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน ดังนั้น กระบวนการนิเทศจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนให้ครูจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

การนิเทศการศึกษาจึงมีหลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่จะพัฒนาครูและการจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ คือ การนิเทศภายใน เนื่องจากการนิเทศภายในเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนกับบุคลากรภายในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และพัฒนางานให้มีคุณภาพ อันที่จะส่งผลให้ผู้เรียนได้ พัฒนาพฤติกรรม และความสามารถที่พึงประสงค์ต่อเนื่องไปตามพัฒนาการของเด็กอย่างเหมาะสมตามวัย และตามศักยภาพของแต่ละบุคคล (สุเวทิน ไกรนรา. 2542 : 6) การนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่ผู้บริหาร หรือเพื่อนครูด้วยกันให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ เพื่อปรับปรุงวิธีสอนของครูในโรงเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการนิเทศภายในจึงเป็นกระบวนการที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ปรับปรุงคุณภาพ การจัดกิจกรรม การเรียนการสอนของกลุ่มครูผู้สอนภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี สำหรับหลักการสำคัญที่ทำให้กระบวนการ นิเทศภายในเกิดประสิทธิผลสูงสุดนั้น สุมณ อมรวิวัฒน์ (2545) กล่าวว่า ผู้บริหารและครูควรยึดหลัก กัลยาณมิตรนิเทศ ซึ่งหมายถึงการนิเทศที่ยึดหลักธรรมชาติเป็นกัลยาณมิตรของพระพุทธศาสนาและ วัฒนธรรมไทย ได้แก่ ความมีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยการ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยที่ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์โดยมุ่งหวังความสำเร็จ คือ การพัฒนา การเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากที่กล่าวมาแล้วความเป็นกัลยาณมิตรหรือองค์คุณของ กัลยาณมิตรยังประกอบด้วย ความน่ารัก (ในฐานะเป็นที่วางใจและสนิทสนม) ความน่ารักพ (ในฐานะให้ ความอบอุ่น เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย) ความน่ายกย่อง (ในฐานะที่ทรงคุณ คือ ความรู้ ภูมิปัญญาแท้จริง) ความรู้จักพูด (คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี) อุดหนุนต่อถ้อยคำ (พร้อมที่จะรับฟังคำ ชักถามต่าง ๆ อยู่เสมอด้วยความอดทนไม่เบื่อ) กล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ และไม่ชักจูงไปใน ทางที่เสื่อมเสีย (พระธรรมปิฎก. 2545 : 26 – 27) จากผลงานวิจัยเรื่อง แนวโน้มการนิเทศการศึกษาปฐมวัย ของ สรัญธร ฉันทวรภาพ (2544 : 94) การนิเทศการศึกษาปฐมวัยด้านยุทธศาสตร์นั้น ควรส่งเสริมครูให้มี ขวัญและกำลังใจทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการถึงตัวครูผู้สอนใน ลักษณะแบบพาทำโดยร่วมคิดแบบกัลยาณมิตร ที่ผู้นิเทศให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุงให้ครูมีความ มั่นใจในการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ประนอม ทรงสะอาด (2545 : 59) ที่กล่าวว่า ครูปฐมวัย ที่ได้รับการนิเทศโดยใช้กระบวนการนิเทศแบบมีส่วนร่วม มีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนสูงขึ้นเพราะ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ฝ่ายนิเทศและฝ่ายรับการนิเทศได้ปรึกษา และร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหา แบบกัลยาณมิตร ซึ่งฮอย และฟอริไซท์ (Wayne K. Hoy & Patrick B. Foyseyth, 1991 : 47 อ้างถึงใน

ประนอม ทรงสะอาด. 2545 : 60) ที่ว่าจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอน คือ การทำงานร่วมกันกับครูเพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งมีใช่เพียงการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น แต่เป็นการมุ่งผลของพัฒนาการในระยะยาว ความพยายามใดๆ ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู จึงต้องอาศัยการสนับสนุนทางด้านสังคมด้วย การนิเทศการสอนจึงควรดำเนินไปในลักษณะของกระบวนการร่วมมือกัน ดังนั้น การนิเทศแบบกัลยาณมิตรจึงเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยในเรื่อง การจัดทำแผนและวางแผนจัด กิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรม การจัดบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข และบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข จากที่กล่าวมาถ้าครูได้รับการแนะนำช่วยเหลือในรูปแบบของความเป็นมิตรที่ดีต่อกันแล้วจะช่วยทำให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลการต่อการเป็นกัลยาณมิตรที่ดีต่อเด็กด้วยกัน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย มีความประสงค์ที่จะเพิ่มพูนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนระดับนี้ให้มีคุณภาพที่ดีมากขึ้น จึงเห็นว่ากระบวนการที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งที่จะทำให้คุณภาพการจัดการศึกษามีความเป็นมาตรฐานทางวิชาชีพในการส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีคุณภาพที่ดีทุกด้านนั้นควรใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรเป็นวิธีการที่จะเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยหลังได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแยกที่ระดับชั้น ด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข และบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ก่อนได้รับ ขณะได้รับ และสิ้นสุดกระบวนการนิเทศในภาพรวมของแต่ละสัปดาห์

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เพื่อปรับปรุงคุณภาพในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีความสุข และบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข โดยที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด ด้วยความเป็นมิตรที่ดีต่อกันด้วยกาย วาจา ใจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เพื่อเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาชาติต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มศึกษาที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นครูโรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 18 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ครูปฐมวัย หมายถึง ครูผู้สอนเด็กปฐมวัยในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน เป็นกลุ่มที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

2. คุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยให้ประสบความสำเร็จ โดยมีกระบวนการดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของปฐมวัยแต่ละระดับชั้น หมายถึง ความสามารถในการวางแผน ออกแบบและเขียนแผนการสอน โดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ได้เหมาะสมตามความสนใจของเด็กปฐมวัย โดยการเขียนจุดประสงค์และจัดวัสดุอุปกรณ์เหมาะสมกับเรื่องที่สอนพร้อมกับดำเนินกิจกรรมตามที่ได้ออกแบบไว้อย่างครบถ้วน เหมาะกับพัฒนาการของเด็ก ในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเริ่มจากง่ายไปหายาก เน้นให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง พร้อมกับส่งเสริมให้เด็กได้มีอิสระในการคิดอย่างสร้างสรรค์ด้วยการบูรณาการนวัตกรรมต่างๆ ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน

2.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมที่เต็มไปด้วยบรรยากาศของความรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทรต่อเด็กด้วยสัมผัสที่อบอุ่นโดยการกระตุ้นให้เด็กเกิดความรักในสิ่งที่เรียนด้วยกิจกรรมที่สนุกสนาน โดยใช้ดนตรีผสมผสานในกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมด้วยมุมเสรีที่หลากหลาย อาทิ มุมหนังสือ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมวิทยาศาสตร์ มุมศิลปะ ฯลฯ

2.4 บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข หมายถึง การแสดงออกของครูปฐมวัยที่มีลักษณะและพฤติกรรมดังนี้ อารมณ์ดี มั่นคง ใจเย็น หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ วาจาสร้างสรรค์ ให้ความรักเอาใจใส่ต่อเด็กทุกคนเท่าเทียมกัน และแต่งกายสะอาดสุภาพเรียบร้อย

3. กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร หมายถึง กระบวนการแนะนำช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานด้วยความมีน้ำใจ นอบน้อมต่อตน และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามต่อกัน ด้วยการนำเอาหลักความเป็นกัลยาณมิตรของพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติการณ์ภายใน ระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการ

นิเทศที่เป็นครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 18 คน ของโรงเรียน อนุบาลเปล่งประสิทธิ์ ในขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

3.1 การสร้างความเป็นมิตร หมายถึง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน ด้วยการพบปะ พูดคุย ด้วยปิยวาจาในการพัฒนาความรู้ และทักษะต่างๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละระดับชั้น เพื่อให้ครูได้รับนวัตกรรมและความรู้ใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้น

3.2 คิดวางแผนร่วมกัน หมายถึง การที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันคิดและวางแผน วิเคราะห์สภาพปัญหา ข้อดีและข้อด้อยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกำหนดเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

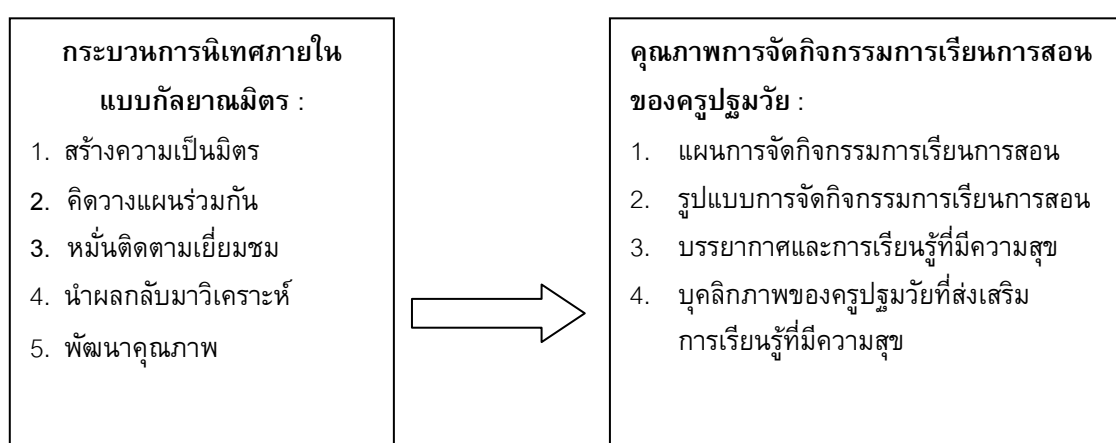
3.3 หมั่นติดตามเยี่ยมชม หมายถึง การเข้าไปเยี่ยมชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ภายในห้องเรียนของผู้นิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีทัศนคติที่ดีต่อกัน

3.4 นำผลกลับมาวิเคราะห์ หมายถึง การนำผลที่ได้รับจากการนิเทศมาวิเคราะห์ ปรับปรุง เพื่อหาข้อดี ข้อด้อย ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้รับการนิเทศ โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ ในแต่ละระดับชั้น เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

3.5 พัฒนาคุณภาพ หมายถึง การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนา โดยนำข้อดีมา ปฏิบัติและเผยแพร่ให้กับครูผู้สอนทุกระดับชั้นได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วน ข้อด้อยนำมาแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป

4. ผู้นิเทศ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนที่ทำหน้าที่นิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรด้วยการประชุม กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ชี้แจงแนวทางการนิเทศ การสร้างความเป็นมิตร คิดวางแผนร่วมกันกับผู้รับการ นิเทศ เยี่ยมชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียน และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อดี ข้อด้อยร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ครูปฐมวัยทุกระดับชั้นที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์แตกต่างกัน
2. ครูปฐมวัยที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเมื่อแยกที่ระดับชั้นในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในภาพรวมของแต่ละสัปดาห์ที่แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ดังนี้

1. เอกสารความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย
 - 1.1 การนิเทศทั่วไป
 - 1.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศภายในโรงเรียน
 - 1.1.2 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษาปฐมวัย
 - 1.1.3 หลักการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย
 - 1.1.4 รูปแบบการนิเทศการศึกษาปฐมวัย
 - 1.1.5 กระบวนการนิเทศภายในระดับปฐมวัย
 - 1.1.6 กิจกรรมการจัดการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย
 - 1.2 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
 - 1.2.1 ความหมายของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
 - 1.2.2 ความสำคัญของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
 - 1.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
 - 1.2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทำงานกลุ่มกัลยาณมิตร
 - 1.2.5 กัลยาณมิตรนิเทศสมัยพุทธกาล
 - 1.2.6 รูปแบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย
 - 2.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 2.1.2 ความหมายของจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.1.3 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย
 - 2.1.4 ความสำคัญของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.2 คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย
 - 2.2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.2.3 การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข
 - 2.2.4 บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการนิเทศ

1.1 การนิเทศทั่วไป

การนิเทศการศึกษา เป็นการร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้สอน เพื่อปรับปรุงการสอนของครูให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพราะคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียนหรือสถานศึกษานั้นๆ เป็นปัจจัยหลักที่ผู้บริหารการศึกษาต้องเอาใจใส่และหาทางส่งเสริม ปรับปรุง และแก้ไขให้ลุล่วงไปด้วยดี หน่วยงานนิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไปจนถึงที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น

ดังนั้นการนิเทศจึงเป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้หลักประชาธิปไตยในการนิเทศ เพื่อพัฒนาให้กิจกรรมการเรียนการสอนมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศภายในโรงเรียน

ความหมายของการนิเทศการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันไป การที่จะนิยามให้เฉพาะเจาะจงลงไปว่าการนิเทศการศึกษาคืออย่างนั้นอย่างนี้ อาจจะเป็นข้อสรุปได้ยาก เพราะขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางความคิด จุดมุ่งหมายและแนวทางการศึกษาแต่ละสมัย สำหรับการนิเทศการศึกษาตามความหมายของนักวิชาการมีดังนี้

เด็นเนล ทันเนอร์ และรัทท์ (Daniel , Tanner and Laurtd. 1987 : 52) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ การปรับปรุงคุณภาพการสอนและการเรียนรวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตร

จอห์น (John. 1983 : 1 – 3) กล่าวว่า ความหมายของการนิเทศมีหลายความหมาย เป็นจุดรวมของประสบการณ์ ความต้องการและวัตถุประสงค์ ศึกษานิเทศก์มุ่งปรับปรุงแผนบางโครงการ ขณะที่ครูมองการนิเทศเป็นเครื่องช่วยเหลือและสนับสนุน

กู๊ด (Good. 1973 : 575) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามทุกอย่างของเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษา ในการให้คำแนะนำครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานเกี่ยวกับการศึกษา ให้รู้วิธีการเกี่ยวกับการปรับปรุงการสอนช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครูและนักเรียน

แฮร์ริส (Harris. 1975 : 19) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง สิ่งทีบุคคลในโรงเรียนกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการดำเนินงานหรือเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานของโรงเรียน มุ่งให้โรงเรียนเกิดประสิทธิผลในด้านการสอนเป็นสำคัญ

ซูแซน ซุลลิแวนและเจฟฟรีย์ แกลนซ์ (Sullivan /Glanz. 2000 : 24) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการทำงานร่วมกันกับครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน การนิเทศการศึกษาเป็นเสมือนหนึ่งศูนย์กลางแห่งการพัฒนาการเรียน การสอน

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2538 : 218 – 219) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษามุ่งช่วยเหลือประสานงาน บริการ เพื่อให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เพื่อเป็นแนวทาง

พัฒนาด้านการเรียนการสอน พัฒนาทั้งคุณภาพครูและนักเรียนเพื่อสนองนโยบายและจุดประสงค์ทางการศึกษา

สุเทพ เมฆ (2540 : 47) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การช่วยเหลือ แนะนำให้การสนับสนุนให้ความร่วมมือ ในการดำเนินการนิเทศและสนับสนุนภาคปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2540 : 18) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การนิเทศทั่วไป (General Supervision) ในด้านการศึกษาหรือกิจกรรมที่ปฏิบัติทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้มีประสิทธิภาพ

จะเห็นได้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (learning – teaching situations) ความสำเร็จของงานนี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งกับผู้นิเทศ และ ผู้รับการนิเทศ

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียน ในการที่จะแก้ไขปรับปรุง พัฒนางานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2540 : 132) ได้ให้ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมในกระบวนการที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันจัดขึ้น เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานของครูในทุกด้าน รวมทั้งให้ครูเกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพและเกิดสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51) ให้ความหมายของการนิเทศภายในว่า หมายถึงการส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภาระกิจหลักคือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมให้เต็มตามวัยและตามศักยภาพโดยความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียน

คราจิwski มาร์ตินและวาลเดิน (Krajewski, Martin and Walden. 1983 : 97) กล่าวว่า การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศการศึกษาที่บุคลากรในโรงเรียนดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเสนอของครูให้เหมาะสมขึ้นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น

ธีรฤทธิ ประทุมพรรัตน์ (2532 : 14) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การนิเทศการศึกษาที่จัดทำภายในโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่งโดยบุคลากรภายในโรงเรียน ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ การช่วยครูอาจารย์ของโรงเรียนให้มีความรู้สึที่ดี มีกำลังใจในการสอนสามารถปรับปรุงการสอนของตนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งผลสุดท้ายที่หวังให้เกิดขึ้นตามมาก็คือการเรียนการสอนของนักเรียนในโรงเรียนนั้นก้าวหน้าไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

อุดมศักดิ์ พลายบุตร (2536 : 57) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน คือ การสอนงาน มีการชี้แนะ (แนะนำ) มีการทำงานเป็นตัวอย่าง หาทางย่วยส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

นิกร เพ็ญเวียง (2538 : 48) กล่าวว่า การนิเทศภายใน คือ กิจกรรมที่ผู้บริหารหรือบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือร่วมใจกันปรับปรุง และพัฒนากระบวนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลถึงการพัฒนา คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 62) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การทำงานของผู้บริหารที่ทำงานร่วมกับครู ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้

สุเทพ เมฆ (2540 : 46) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน เป็นการดำเนินการโดยบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อพัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียนให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การปกครอง โดยเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ดังนั้นการนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นความร่วมมือกันของบุคลากรภายในโรงเรียน เพื่อปรับปรุงแก้ไขพัฒนาครูให้มีการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การนิเทศภายในโรงเรียนจึงเป็นการพัฒนาครูให้มีทั้งคุณภาพ ทักษะและประสบการณ์ในการสอน รวมทั้งการสร้างขวัญในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้มีกำลังใจในการพัฒนานักเรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา

1.1.2 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย

การนิเทศภายในสถานศึกษาปฐมวัย เป็นการดำเนินงานภายในโรงเรียนให้เป็นไปในรูปแบบและทิศทางเดียวกัน ทำให้ครูมีจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน การใช้คู่มือครู การเขียนแผนการสอน และวัตถุประสงค์การเรียนการสอนได้ถูกต้องเหมาะสม มีประโยชน์สูงสุด สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูและเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของครูแล้วนำไปเป็นข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือ ปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

สิริมา ภิญโญนนิตพงษ์ (2538) ได้สรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการนิเทศในสถานศึกษาปฐมวัย ดังต่อไปนี้

1. ช่วยให้ครูปฐมวัยมีความเข้าใจในปรัชญา แนวคิด หลักการ และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เพราะการจัดการศึกษาระดับนี้จะแตกต่างกับการศึกษาระดับอื่น คือ มีความละเอียดอ่อน ซับซ้อน ต้องอาศัยเทคนิคต่างๆ ครูที่ทำงานด้านนี้ต้องมีความรู้ ผู้บริหารจึงเป็นคนสำคัญที่จะให้ความรู้แก่ครูปฐมวัยในสถานศึกษาของตน
2. ช่วยเสริมสร้างให้การศึกษาปฐมวัยเป็นไปในแนวทางที่สมบูรณ์และสร้างสรรค์ยิ่งขึ้น
3. ช่วยปรับปรุงและแนะแนวทางให้ครูที่มีความรู้ทางด้านพัฒนาการเด็กและทฤษฎีการเรียนรู้ให้สามารถนำไปปฏิบัติต่อเด็กได้
4. ช่วยแนะแนวทางให้ครูสามารถจัดประสบการณ์กิจกรรมตลอดจนใช้สื่ออุปกรณ์ต่างๆ ได้เหมาะสมกับวัยของเด็ก
5. ช่วยในการวัดและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอน รวมทั้งแนะนำข้อที่ควรแก้ไขตามความเหมาะสม
6. ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการอยู่เสมอ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ
7. ช่วยปรับปรุงและแนะแนวทางทำให้ครูตื่นตัวอยู่เสมอ เช่น ครูหลายคนที่สอนเด็กปฐมวัย โดยไม่ได้จบทางด้านนี้โดยตรง ถ้ามีผู้บริหารคอยนิเทศและแนะนำให้ก็จะเหมือนกับมีที่ปรึกษาคอยช่วยเหลือครูมีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในด้านความต้องการเข้ารับการอบรมเรื่องการผลิตและการใช้สื่อการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิควิธีการสอน และการประเมินพัฒนาการเด็ก

8. เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูผู้สอนในระดับนี้ ไม่คิดว่าการสอนระดับปฐมวัยต่ำต้อยกว่าครูระดับอื่น เพราะมีผู้บริหารหลายท่านนำครูที่สอนไม่ดีหรือครูที่อายุมาก ลดชั้นมาสอน ระดับอนุบาล ดังนั้นการให้กำลังใจช่วยให้ครูเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและภูมิใจในการสอนเด็กๆ

9. เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมืออย่างดีภายในระบบงานของสถานศึกษานั้นๆ

10. เพื่อเป็นการรักษามาตรฐานและพัฒนางานในด้านการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นในสถานศึกษาปฐมวัย ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนต่างกับการจัดการศึกษาในระดับอื่น กล่าวคือ มุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อีกทั้งครูปฐมวัยส่วนใหญ่มักไม่ค่อยมีเวลาศึกษาค้นคว้า ปรับปรุง เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใหม่ๆ ฉะนั้นการนิเทศในระดับนี้จึงมีความสำคัญที่ผู้บริหารจะละเลยมิได้

ไมเนอร์ (Minor. 1974 : 27 – 31 อ้างถึงใน สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. 2537 : 241) กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศภายในไว้ดังนี้

1. เพื่อช่วยให้ครูเข้าใจเด็กดีขึ้น
2. เพื่อพัฒนาครูให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะเป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน
3. เพื่อช่วยเหลือครูในการจัดหาและเลือกวัสดุที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการสอน
4. เพื่อช่วยปรับปรุงการเรียนการสอน
5. เพื่อสร้างลักษณะความเป็นผู้นำแก่ครู โดยการนำเอาความรู้ความสามารถพิเศษและประสบการณ์เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ สามารถแนะนำให้คำปรึกษาแก่ผู้บริหารได้

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2532 : 17) กล่าวถึงการนิเทศภายในว่า มีความสำคัญมากเพราะสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน โดยใช้ทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งผู้ให้และผู้รับการนิเทศรู้จักมักคุ้นกันดีอยู่แล้ว ไม่ต้องเสียเวลาสร้างสายสัมพันธ์หรือสมานจิต และทุกฝ่ายนั่งอยู่ในปัญหาอยู่แล้วไม่ต้องเสียเวลาทำความเข้าใจกับปัญหามากนัก สามารถดำเนินการนิเทศได้เป็นระยะ กระทำได้ทั้งการป้องกัน การแก้ไข และการพัฒนา ช่วยให้นักวิชาการในโรงเรียนรู้สึกภาคภูมิใจว่าตนเองมีความสำคัญตนได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน

อุดมศักดิ์ พลายบุตร (2536 : 57 – 58) กล่าวถึงการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพว่ามีเหตุปัจจัยที่จำเป็นหลายประการ คือ

1. ศักยภาพของครูภายในโรงเรียน เนื่องจากในสภาพปัจจุบัน ครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิสูง มีความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอน อีกทั้งรู้สภาพปัญหาอุปสรรคการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเป็นอย่างดี ถ้านำศักยภาพของครูที่อยู่ภายในโรงเรียนมาช่วยเหลือกัน ช่วยกันแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ก็จะทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ถูกจุดมากกว่าที่จะรอรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ภายนอก ซึ่งมีข้อจำกัดในเรื่องจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่มีเวลามานิเทศและไม่รู้ซึ่งถึง

ปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียน ดังนั้น ถ้าให้บุคลากรในโรงเรียนได้ทำกรณีศึกษาตนเองภายในโรงเรียน ก็จะทำให้โรงเรียนได้พัฒนาตนเองได้เป็นอย่างดี

2. ธรรมชาติการทำงานของครูจำเป็นต้องได้รับการนิเทศ ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของครูมองได้ 2 มิติ คือ มิติด้านความรู้กับมิติด้านการปฏิบัติ ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มบุคคลออกได้ 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้และรับผิดชอบปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มนี้ผู้บริหารไม่จำเป็นต้องทำกรณีศึกษา แต่ควรใช้เทคนิคการบริหารที่ส่งเสริมให้กำลังใจ ให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้พัฒนางานให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

กลุ่มที่ 2 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีความรู้แต่ไม่ทำงาน ซึ่งกลุ่มบุคคลนี้ผู้บริหารต้องใช้เทคนิคการบริหารในการช่วย ส่งเสริมให้เขาปฏิบัติงานหรืออาจใช้การให้แรงเสริมทางลบในบางโอกาสเพื่อให้เขาปฏิบัติงาน

กลุ่มที่ 3 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ไม่มีความรู้แต่ชอบปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้ต้องใช้เทคนิคการนิเทศ และเทคนิคการพัฒนาบุคลากรให้เขามีความรู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้ถูกต้อง

กลุ่มที่ 4 ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่ไม่มีความรู้และไม่ชอบปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มบุคคลนี้ต้องใช้ทั้งเทคนิคการนิเทศ และเทคนิคการพัฒนาบุคลากรตลอดจนเทคนิคการบริหารให้เขามีความรู้และสามารถปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี

3. การทำงานย่อมมีปัญหา ในการปฏิบัติงานทุกครั้งย่อมมีปัญหาไม่มากก็น้อย ผู้ที่ไม่มีปัญหาก็คือ ผู้ที่ไม่ทำงานเท่านั้น ดังนั้นในการทำงานจึงต้องมีการนิเทศเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ปัญหาด้วยการสอนงาน ให้การชี้แนะกระทำเป็นตัวอย่าง หาทางช่วยและส่งเสริมให้กำลังใจในการแก้ปัญหา เพื่อการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูทุกคนย่อมต้องการพัฒนา ในการปฏิบัติงานของครูนั้น ครูทุกคนย่อมต้องการพัฒนาในงานไปสู่สิ่งที่ดีที่สุด แต่ในบางครั้งอาจไม่รู้จุดที่ต้องพัฒนาหรือแนวทางที่จะพัฒนา การใช้ระบบนิเทศภายในสามารถทำให้บุคลากรภายในโรงเรียนได้ช่วยกันชี้จุดที่จะพัฒนา เสนอแนวทางในการพัฒนาอันสามารถทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนไปสู่ที่มีประสิทธิภาพ

5. ครูทุกคนย่อมต้องการขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ในการปฏิบัติงานนั้นผู้ปฏิบัติผู้งานย่อมอยากให้ผู้อื่นเห็นผลงาน ชื่นชมผลงานที่ตนได้ปฏิบัติไว้ ถ้าผู้บริหารหรือผู้ร่วมงานได้เห็นผลงานแล้ว มาชื่นชม ยกย่องชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลัง ก็ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้ได้ผลงานดีขึ้น

สังกัด อุทรานันท์ (2530 : 116 -117) กล่าวว่า ในภาวะปัจจุบันการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเหตุผลดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถสนองความต้องการในการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ได้ทั่วถึง

2. สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก

3. ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรที่จะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกันอีกด้วย

4. เป็นการสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นได้โดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา

ซารี มณีสรี (2538 : 201 – 202) ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนิเทศภายในโรงเรียนมีดังนี้

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพ ประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอกเมื่อย้ายโรงเรียนเพิ่ม ครูเพิ่ม การนิเทศภายนอกทำไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายใน

2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูดีมีผู้สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคม ชุมชน พัฒนาบุคลากรโรงเรียน ไม่หวังพึ่ง ไม่รอคอยพัฒนากันเอง

3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อเดือนสิงหาคม 2532 หน่วยงานนิเทศก์ กรมสามัญศึกษาได้จัดทำเอกสารการนิเทศเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง โดยประสานการนิเทศภายนอกและภายในนิเทศให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า วิจัยร่วม

4. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกัน การที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับ บุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ แม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงว่า คุณลักษณะด้านวิชาการ ผู้นำด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

6. ปัญหาเร่งด่วนที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอนที่เปลี่ยนไป สื่อ อุปกรณ์การสอน การประเมินผลและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

ในยุคสังคมข่าวสาร โลกแคบลง ย่อโลกโดยเครื่องมือสื่อสารที่ทันสมัย เช่น ปัจจุบัน ความเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างรวดเร็ว การปรับตัว การพัฒนาตนเอง พึ่งตนเองของโรงเรียนควรที่บุคคลในโรงเรียนจะต้องตื่นตัวและปรับปรุงตัวเองให้พัฒนา โดยใช้หลักนิเทศพึ่งตนเองโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเป็นหลัก

นอกจากนั้นการนิเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับหน่วยงานทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานระดับโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยตรง เนื่องจากการปรับปรุงพัฒนาการศึกษาอยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาต่างๆ มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนมาก จึงจำเป็นต้องจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อนำสิ่งเหล่านี้มาช่วยพัฒนาหรือแก้ปัญหาของโรงเรียนได้ตรงจุด

อุไรพร นาคะเสถียร (2543 : 11 – 14) กล่าวว่า จากการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เต็มศักยภาพ โดยมีจุดเน้นให้นักเรียนมีความสามารถทางความคิด สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองรู้จักศึกษาวิเคราะห์ค้นหาสาเหตุ แนวทางแก้ปัญหาได้ทันโลก ทันเหตุการณ์ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่รู้ อยู่

ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติ มีคุณธรรม จริยธรรม แต่การดำเนินการดังกล่าวให้บรรลุผลต้องมีการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่างๆ ในการจัดการศึกษาที่เป็นเงื่อนไขปัญหา ทั้งในด้านปัจจัยและกระบวนการทำงานในด้านปัจจัยนั้น อาจเป็นอาคาร สถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ และงบประมาณ

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2535) กล่าวถึง ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนว่า การนิเทศ ภายในเปรียบเสมือนเป็นแขนขาของงานบริหารโรงเรียน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจัดการศึกษาจะดี ขึ้นอยู่กับการจัดการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน วิชาการมีการพัฒนาและก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา การหยุดอยู่กับที่จะกลายเป็นล้าหลังไปเอง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2538) ได้สรุปความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการนิเทศเกิดจากสภาพปัญหาและความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้ดีที่สุด ดังนี้

สภาพปัจจุบัน	เหตุผลความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศการศึกษา
1. ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก บุคลากรในหน่วยงานทางการศึกษา จำเป็นจะต้องปรับปรุงตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงเพื่อจะได้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1. การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนและพัฒนางานให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
2. ในหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับมีเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกันคือ พัฒนาคุณภาพการศึกษา จำเป็นต้องใช้กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศ ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน	2. การนิเทศการศึกษา เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเหลือและสนับสนุนให้กระบวนการบริหารและกระบวนการเรียนการสอนมีคุณภาพถึงระดับที่พึงประสงค์
3. มาตรฐานการศึกษาของประเทศ จำเป็นต้องมีการรักษาและควบคุม	3. การนิเทศการศึกษา มีขอบข่ายการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นการรักษา ควบคุมมาตรฐานการศึกษาโดยตรง

จากความสำเร็จและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนดังกล่าว สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย หรือการนิเทศภายในโรงเรียน มีความสำคัญและความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เพราะการนิเทศจากบุคลากรภายนอกหรือศึกษานิเทศก์ มีจำนวนไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถทำการนิเทศได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง อีกทั้งไม่ทราบปัญหาภายในโรงเรียนได้ดีเท่ากับการนิเทศโดยบุคลากรภายในโรงเรียนเอง

1.1.3 หลักการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย

ชารี มณีศรี (สิริมา วิทยุโณนันทพงษ์. 2538 ; อ้างอิงจาก ชารี มณีศรี. 2527 : 24) กล่าวถึง หลักพื้นฐานใน การนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาเป็นการกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป

2. การนิเทศการศึกษาตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย

3. การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์

4. การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการปรับปรุงหลักสูตร

5. การนิเทศการศึกษา คือ การสร้างมนุษยสัมพันธ์

6. การนิเทศการศึกษาส่งเสริมบำรุงขวัญ

7. การนิเทศการศึกษามีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยเฉพาะใน

ชนบท

สังกัด อุทรานันท์ (2530 : 15 – 19) สรุปหลักการสำคัญของการนิเทศการศึกษา 3 ประการ คือ

หลักการที่ 1 การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ

การให้ความหมายของการนิเทศในลักษณะของ กระบวนการ มีความสอดคล้องกับแนวคิด และหลักการที่ดีของการนิเทศการศึกษาในปัจจุบัน กล่าวคือ คำว่า กระบวนการ จะมีความหมายครอบคลุมถึงการทำงานที่เป็นขั้นตอน (Steps) มีความต่อเนื่อง (Continuity) ไม่หยุดนิ่ง (Dynamic) และมีความเกี่ยวข้อง ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะที่พึงประสงค์ของการนิเทศที่ดี

หลักการที่ 2 การนิเทศการศึกษามีเป้าหมายอยู่ที่คุณภาพของนักเรียน แต่การดำเนินงานนั้นจะกระทำโดยผ่าน ตัวกลาง คือ ครู หรือบุคลากรทางการศึกษา

ในประเด็นนี้ ต้องการชี้ให้เห็นเป้าหมายของการจัดให้มีการนิเทศการศึกษาด้วย คือคุณภาพของนักเรียนไม่ใช่ผลประโยชน์ที่ครูพึงจะได้ การที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการทำงานโดยผ่านตัวกลางก็คือ เป็นการทำงานร่วมกับครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ส่งผลต่อคุณภาพในการเรียนของนักเรียนในชั้นปลาย

หลักการที่ 3 การนิเทศการศึกษา (ในประเทศไทย) เน้นบรรยากาศแห่งความเป็นประชาธิปไตย

การให้ความหมายของคำว่า ประชาธิปไตย ในกระบวนการนิเทศการศึกษานั้น ไม่ได้มองเฉพาะบรรยากาศแห่งการทำงานร่วมกันนั้น แต่จะรวมถึงการยอมรับซึ่งกันและกัน การเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้นำและผู้ตาม ตลอดจนความรับผิดชอบต่องานร่วมกันด้วย ในปัจจุบันนี้ถือว่า ผลงานที่เกิดขึ้นจากการนิเทศจะดีหรือไม่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศทุกคนจะต้องรับผิดชอบโดยเท่าเทียมกันด้วย ดังนั้น การนิเทศแบบประชาธิปไตยจึงช่วยสร้างความร่วมมือและสร้างสรรค์บรรยากาศที่ดีในการทำงานได้เป็นอย่างมาก

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย มีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารควรสร้างหลักการ จุดมุ่งหมาย และขอบข่ายของการนิเทศทุกรูปแบบในสถานศึกษาปฐมวัยให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาระดับนี้

2. การนิเทศการศึกษา ควรยึดหลักประชาธิปไตย โดยเน้นเรื่องสิทธิของครู ให้โอกาสแสดงความคิดเห็น อภิปราย ถกเถียง แสดงความคิดสร้างสรรค์ แสดงความคิดอย่างเสรี ทุกคนมีโอกาสร่วมปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนอย่างเสรี ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ต่อความเจริญก้าวหน้าในการเรียนการสอนในระดับนี้

3. การนิเทศการศึกษา ควรยึดหลักทางวิทยาศาสตร์ วิธีการต่างๆ ที่ผู้บริหารนำไปใช้กับบุคลากรควรตั้งอยู่บนพื้นฐาน การทดลองทำ การสังเกต วินิจฉัย และความเชื่อถือได้

4. การนิเทศการศึกษา เป็นเสมือนวิชาชีพ ซึ่งเหมือนวิชาชีพอื่นๆ ที่ต้องยึดหลักการบริการ มีการประเมินผลตนเองตลอดเวลา ในด้านปรัชญา จุดมุ่งหมาย วิธีการ บุคลากร และอื่นๆ ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์การประเมินเพื่อการพัฒนา และพยากรณ์เพื่อวางแผนที่ดีต่อไป

ในส่วนของการศึกษาระดับปฐมวัย การนิเทศการศึกษา ควรให้สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการทางการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมุ่งเน้นกับพัฒนาการของผู้เรียนวัยตั้งแต่ 3 – 6 ขวบ ในการพัฒนาเด็กโดยรวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวการจัด ประสบการณ์ให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาครูให้มีคุณภาพ ทักษะ และประสบการณ์ในการสอน รวมทั้งการสร้างขวัญในการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้กำลังใจในการพัฒนาเด็ก ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาในระดับนี้

1.1.4 รูปแบบการนิเทศการศึกษาปฐมวัย

การนิเทศที่ครอบคลุมย่อมต้องอาศัยการนิเทศทั้งภายนอกโรงเรียน และภายในโรงเรียน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่างกัน ผู้นิเทศภายในต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และช่วยเหลือครูอย่างใกล้ชิด ส่วนผู้นิเทศภายนอก ซึ่งได้แก่ ศึกษาธิการทุกระดับ วิทยาการจากศูนย์พัฒนาการศึกษาระดับปฐมวัย ตลอดจนผู้บริหารในระดับอำเภอและจังหวัด ก็ทำหน้าที่สนับสนุน กระตุ้นให้เกิดการนิเทศในโรงเรียนขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมด้านวิทยาการรูปแบบใหม่ และแหล่งวิทยาการต่างๆ ที่จะนำมาพัฒนางานครูผู้สอนได้

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538) กล่าวว่า รูปแบบการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย มี 4 แบบ คือ

1. การนิเทศภายนอก

การนิเทศภายนอก เป็นกระบวนการทางการนิเทศการศึกษาที่มีความสำคัญที่ผู้บริหารควรคำนึงและนำมาใช้ให้เกิดผลในโรงเรียน

2. การนิเทศภายใน

การนิเทศภายใน เป็นกระบวนการจัดดำเนินการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษานั้น โดยการนำของผู้บริหารโดยตรง ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพขึ้นด้วยความเต็มใจของทุกฝ่าย ดังนั้น การนิเทศภายใน จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อผู้บริหารสถานศึกษาปฐมวัยที่ต้องตระหนักถึงความสำคัญและนำไปปฏิบัติให้เกิดผลในการจัดการศึกษาให้กับเด็กเล็ก

3. การนิเทศแบบคลินิก

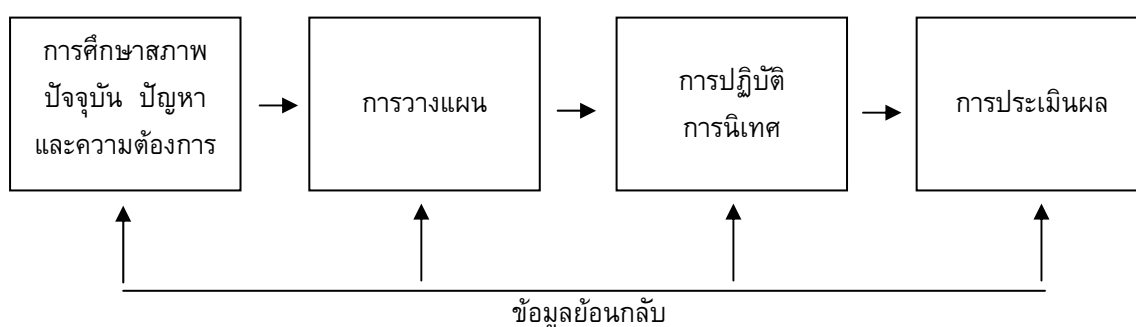
การนิเทศแบบคลินิกในสถานศึกษาปฐมวัย มีความหมายของการปรับปรุงพฤติกรรม การแสดงออกของบุคลากร คือ ครู ซึ่งทำหน้าที่ดูแล และให้การศึกษาแก่เด็ก ๆ

4. การนิเทศกับการประเมินผล

การนิเทศกับการประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการนิเทศการศึกษาที่ทำให้ทราบว่าการปฏิบัติการณ์ให้ผลเพียงใด

1.1.5 กระบวนการนิเทศภายในระดับปฐมวัย

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน จึงเป็นกิจกรรมสำคัญเป็นขั้นตอนปฏิบัติการทั้งด้านกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศและกระบวนการเรียนการสอนควบคู่กันไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2529)

ภาพประกอบ 2 กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

ที่มา : ชารี มณีสรี.(2542). การนิเทศการศึกษา : หน้า 202

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับคุณภาพ เช่น คุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น การสำรวจความต้องการของครูการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การจัดลำดับกำหนดทางเลือกการแก้ปัญหาและดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน นำเอาทางเลือกตามขั้นที่ 1 มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรมโดยเขียนเป็นโครงการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผู้รับผิดชอบ โครงการแผนดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่ งบประมาณ การประเมินผล และผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนดหลัก โดยคำนึงถึงหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อมสร้างความเข้าใจ รวมทั้งการเสริมแรงให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็น กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน รวมผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงต่อไป

แฮริส (Harris. 1975) ได้เสนอขั้นตอนของกระบวนการนิเทศ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้งานประสบผลสำเร็จ ดังนี้

1. การวางแผน ได้แก่ การวางแผน การกำหนดจุดมุ่งหมาย การพัฒนาวิธีการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน การวางโครงการ และการคาดคะเนประโยชน์ที่เกิดขึ้น

2. การจัดระบบงาน ได้แก่ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานของงาน การรวบรวมทรัพยากรทางด้านวัสดุและกำลังคน การสร้างขอบข่ายความสัมพันธ์ของงาน การจัดและการกระจายงาน การมอบหมายงาน การประสานงาน การเขียนโครงสร้างขององค์การ การกำหนดนโยบายในการทำงาน

3. การเป็นผู้นำ ได้แก่ การสรรหา คัดเลือกบุคลากรเข้าทำงาน การกระตุ้นให้บุคคลทำงาน การคิดริเริ่มให้งานใหม่ การสาธิต สั่งสอน แนะนำ การให้คำแนะนำ ปรีกษา การสื่อความหมาย การสร้างขวัญและกำลังใจ การคิดวิธีการใหม่ๆ การบริการความสะดวกต่างๆ

4. การควบคุม ได้แก่ การวางแผนเกณฑ์ เงื่อนไข ระเบียบ การว่ากล่าวตักเตือน การแก้ไขข้อผิดพลาด การรับ การให้ และการปรับเปลี่ยนบุคคลเข้าทำงาน

5. การประเมินผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ การวัดและประเมินผลงาน การวิจัย ค้นคว้า หรือ หาวิธีการใหม่ๆ ในการทำงานเพื่อให้เกิดผล

การส่งเสริมให้โรงเรียนมีระบบการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2533) กำหนดให้มีศึกษานิเทศก์ประสานงานและศึกษานิเทศก์เฉพาะ และเพื่อให้บรรลุผลในการที่จะประสานงานกับโรงเรียนให้ได้ดี ศึกษานิเทศก์ประสานงานควรมีลักษณะดังนี้ 1) ผู้ฟังที่ดี 2) ผู้พูดที่ดี 3) คู่สนทนาที่ดี 4) มีทักษะในการแก้ปัญหาเชิงระบบ 5) มีทักษะเชิงมนุษยนิยม 6) มีทักษะการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น และ 7) กระตือรือร้นในการทำงานสำหรับการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้กำหนดขั้นตอนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการนิเทศ ประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบันของโรงเรียน วางแผนการนิเทศ โดยกำหนดกิจกรรมการนิเทศจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเตรียมเครื่องมือ สื่อ และแผนรายงานการนิเทศ

ขั้นที่ 2 การดำเนินการนิเทศ ร่วมมือกับบุคลากรหลักของโรงเรียน การจัดกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับความพร้อมของโรงเรียน บางโรงเรียนมีความพร้อมน้อย พร้อมปานกลาง หรือพร้อมมาก การไปเยี่ยมโรงเรียน การสังเกต วิเคราะห์เงื่อนไขข้อจำกัดต่างๆ ความสำเร็จในขั้นที่ 2 นี้ขึ้นอยู่กับความร่วมมือ ร่วมทำงาน ร่วมพัฒนา โดยกำหนดเกณฑ์การพัฒนา สสำรวจสภาพปัญหา ประเมินความต้องการกำหนดเป้าหมายเพื่อการพัฒนา บางทางเลือกดำเนินการตามแผนและติดตามและประเมินผล

ขั้นที่ 3 รายงานการนิเทศ วัตถุประสงค์การรายงานการนิเทศเพื่อเป็นข้อมูลปรับปรุงแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ส่งเสริมสนับสนุน เมื่อกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนดำเนินไปได้ด้วยดี

นอกจากนั้น กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นแผนปฏิบัติการ นำโครงการแต่ละโครงการสู่การปฏิบัติ คำที่ใช้อยู่ในหลายคำ เช่น กลวิธีในการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศภายใน เป็นต้น การที่โรงเรียนใดจะเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศใด ย่อมขึ้นอยู่กับโรงเรียนที่มีความพร้อมน้อย มีความพร้อมปานกลาง และมีความพร้อมมาก สอดคล้องกับจุดประสงค์การนิเทศ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอาจมีดังต่อไปนี้

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน ประชุมปรึกษาหารือ เตรียมการด้านต่างๆ ก่อนเปิดภาคเรียน

2. การประชุมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม

ระเบียบ ข้อปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การให้คำปรึกษาแนะนำ คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศเพราะใช้เทคนิคพบปะพูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือการออกคำสั่ง

4. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ๆ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย

5. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ ท้นต่อความเปลี่ยนแปลง

6. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงาน หรือไปร่วมซึ่งจัดโดยหน่วยงานอื่น พึ่งมากกว่าทำ

7. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น เคารพให้เกียรติ ศักยภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด (brain storming) มุ่งปริมาณความคิดมากกว่าถูกผิด

8. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียน การเรียนรู้หรือเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลาและได้รับประสบการณ์ตรง จัดหาแบบที่ดี

9. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้ คือ ต้องอ่าน และวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านจะนำไปสู่ความรอบรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือและสิ่งพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศ บางแห่งจัดหนังสือวิชาชีพสำหรับครูอาจารย์เฉพาะและจัดสรรงบประมาณเพื่อซื้อหนังสือเฉพาะบุคคลด้วย

10. การสนทนาวิชาการ ในวงวิชาการนั้นควรมีหลายรูปแบบ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องมาบรรยาย อาจใช้เวลาพักเที่ยงวันซึ่งไม่กระทบต่อการทำงาน ทุกคนมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม ได้อาจจัดเดือนละครั้ง ในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน (วิชาชีพ)

11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศเพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น มีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศ บนพื้นฐานวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ทำเพื่อเด็กลดข้อบกพร่อง เสริมให้ดีขึ้น

12. การศึกษาดูงาน ผลตรงในการปรับปรุงงาน ดูคนอื่นย้อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดีข้อบกพร่อง ข้อจำกัดเมื่อต้องนำมาปรับปรุง ความพร้อมด้านต่างๆ

13. การสังเกตการสอน ในทางปฏิบัติอาจทำได้น้อย ถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่ที่ต้องทำในทางปฏิบัติ หัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกันกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ (master teachers)

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอน หรือแม้แต่นิเทศสามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติได้ ทั้งนี้ วิจัยเพื่อนำผลมาใช้ หรือวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development R & D)

15. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ อาชีพครูหรือผู้นิเทศ นอกจากต้องอ่านมาก พูดมาก แล้วยังต้องเขียนมาก มิใช่เขียนกระดาษแต่เขียนผลงานวิชาการเป็นการสร้างพรมแดนความรู้

ใหม่ การเขียนเป็นเทคนิคซึ่งจะต้องเรียนรู้หลักวิธี การอ่านมากเป็นพื้นฐานของการเขียนได้เป็นอย่างดี คนที่มีวิญญานครูจะทำหน้าที่นี้ได้ดี

16. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ เทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย มิใช่เสนอเพียงแผ่นกระดาษ คำชี้แจงซึ่งไม่น่าสนใจเป็นได้เพียง นิทรรศการแห้ง

กิจกรรมนิเทศใดก็ต้องเหมาะสมกับโรงเรียนนั้น หมายความว่า การที่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรมมีข้อที่ควรปฏิบัติอยู่หลายประการเช่น ความพร้อม ความเหมาะสม วัตถุประสงค์ เวลา งบประมาณ เป็นต้น การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเลือกกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้

ดังนั้น การนิเทศจึงเป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ที่มุ่งให้ผู้รับการนิเทศพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน้าที่เพื่อผลผลิตของงานที่ดียิ่งๆ ขึ้น และเป็นกิจกรรมที่ทำให้ผู้อยู่ในหน่วยงานร่วมกันจัดทำเพื่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานในหน่วยงานนั้นเพิ่มขึ้น

1.1.6 กิจกรรมการจัดการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย

สำหรับการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้บริหารควรพิจารณาเลือกกิจกรรมที่จำเป็นตามความต้องการของครูและนักเรียนในระดับนั้น และเป็นกิจกรรมที่มีผลต่อการเพิ่มพูนคุณภาพการเรียนการสอนโดยตรง กิจกรรมนิเทศที่ควรจัดในการศึกษาปฐมวัย (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์. 2538) คือ

1. การปฐมนิเทศครูใหม่ เพื่อให้ครูปรับตัวเข้ากับห้องเรียน และบรรยากาศที่เหมาะสมกับเด็ก
2. การจัดประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อชี้แจงโครงการ แผนงานใหม่ๆ ที่จะปฏิบัติในภาคเรียน ตลอดจนแนวการสอนให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยในแต่ละระดับ
3. การสังเกตการสอนในชั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องหาโอกาสเข้าไปสังเกตการสอนของครูเพื่อดูว่าครูมีความเข้าใจปรัชญา หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับตัวเด็กหรือไม่ เพื่อหาทางในการแก้ไขปัญหาในโอกาสต่อไป
4. การเยี่ยมชั้นเรียน ดูการเรียนการสอน การจัดห้อง การจัดอุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ที่ดีต่อตัวเด็ก
5. การสาธิตการสอน ให้โอกาสครูที่มีความรู้ ความสามารถ สาธิตการสอนให้ครูผู้อื่นได้ดูแล้วนำไปปฏิบัติ
6. การจัดสัมมนาครูเกี่ยวกับวิธีสอน พัฒนาการของเด็ก การใช้สื่อ อุปกรณ์ และนวัตกรรมอื่นๆ
7. การให้ไปดูงานและฝึกงาน การให้ครูไปดูงานและฝึกงาน ช่วยให้มีความรู้ ความชำนาญเกี่ยวกับการสอนเด็กปฐมวัยมากขึ้น
8. การนิเทศด้วยการให้คำปรึกษา หรือเป็นรายบุคคล หรือเป็นหมู่ นำปัญหาส่วนตัวหรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับส่วนรวมมาช่วยกันแก้ปัญหา แล้วนำผลไปปฏิบัติเพื่อประสิทธิภาพในการทำงาน

1.2 การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

1.2.1 ความหมายของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

พระธรรมปิฎก (2541 : 26 – 27) กล่าวว่า กัลยาณมิตร หมายถึง หลักธรรมความเป็น กัลยาณมิตรของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ความมีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน โดยที่ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ โดยมุ่งหวังความสำเร็จ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ที่กล่าว มาแล้วความเป็นกัลยาณมิตรหรือองค์คุณของกัลยาณมิตรยังประกอบด้วย ความน่ารัก (ในฐานะเป็นที่วางใจ และสนิทสนม) ความน่าเคารพ (ในฐานะให้ความอบอุ่น เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย) ความน่ายกย่อง (ใน ฐานที่ทรงคุณ คือ ความรู้ ภูมิปัญญา แท้จริง) ความรู้จักพูด (คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ ปรีชาที่ดี) อุดหนุนต่อถ้อยคำ (พร้อมที่จะรับฟัง คำซักถามต่างๆ อยู่เสมอ ด้วยความอดทนไม่เบื่อ) กล่าว ชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย

สุมน อมรวิวัฒน์ (2545 : 31) กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการสร้างเสริมสมรรถภาพ ของผู้บริหารและครู กระบวนการพัฒนาบุคลากร และเป็นการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาทั้งใน ระบบโรงเรียนและนอกระบบ วิวัฒนาการนิเทศการศึกษาของประเทศไทยในช่วง 5 ทศวรรษ ได้ก้าวหน้า จาก การตรวจสอบและประเมินผลมาเป็นการดำเนินงานหลายรูปแบบเพื่อเสริมสร้างคุณภาพวิชาชีพครู การ พัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้สามารถจัดระบบและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน การเชื่อมโยงกิจกรรม การสอนกับปัจจัยต่างๆ ที่เกื้อหนุนให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดคุณภาพที่พึงประสงค์ในตัว ผู้เรียนได้เสนอกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

กิตยวดี บุญเชื้อ และวิภา ตันทุลพงษ์ (2544 : 85) กล่าวว่า ระบบการนิเทศการเรียนรู้ การสอนโดยให้ครูที่มีความชำนาญในการสอนผลัดกันนิเทศนั้นเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและ เสริมสร้าง กัลยาณมิตรในโรงเรียน ในรูปแบบใหม่ของการนิเทศที่มีทั้งการจัดคู่นิเทศในสายนั้น การนิเทศ แบบเพื่อนช่วยเพื่อน

สุมน อมรวิวัฒน์ (2545 : 34) กล่าวว่า “กัลยาณมิตรนิเทศ” เป็นกระบวนการชี้แนะ ช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนในกลุ่มเพื่อนครูด้วยกันในลักษณะการสร้างศรัทธา สาธิตรูปแบบวิธีการ ร่วมงานร่วมทำและติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ

สรุป การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างคณะครูและ ผู้บริหารโรงเรียน โดยอาศัยหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตรของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ความมีน้ำใจ ร่วมทุกข์ร่วมสุข ช่วยเหลือ เกื้อกูล แนะนำแนวทางที่ถูกต้องด้วยการยอมรับนับถือซึ่งกันและ กัน โดยที่ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์โดยมุ่งหวังความสำเร็จ คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้ผลนั้น เริ่มต้นจากศรัทธาที่ครูมี ความตั้งใจปรับปรุงวิธีการสอนของตน ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมแนะนำ วิธีการต่างๆ ด้านการเรียนการสอน ทั้งนี้หากได้แรงหนุนอีกด้านหนึ่ง คือ การแนะนำ ช่วยเหลือ ให้ แบบอย่าง จากเพื่อนครูด้วยกัน ในรูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ ก็จะช่วยให้ครูเห็นวิธีการขั้นตอนการสอนที่ เป็นจริง ชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนของตนได้เป็นอย่างดี

1.2.2 ความสำคัญของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

พระธรรมปิฎก (2541 : 27) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาถือว่า ความสัมพันธ์ของผู้สอนที่มีต่อ ผู้เรียนนั้นอยู่ในฐานะที่เป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นผู้ช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนให้ดำเนินก้าวหน้าไปในมรรคแห่ง

การฝึกอบรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ผู้สอนหรือครูผู้มีความกรุณาโดยทั่วไปจะมี ฉันทิกันนั้น ในการนิเทศแบบกัลยาณมิตรก็เช่นกัน เป็นการช่วยเหลือ แนะนำ สนับสนุน ในสิ่งที่ต้องการโดยใช้หลักความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อหลอมรวมความรู้สึกให้เป็นหนึ่งเดียวในการปฏิบัติการนิเทศ เพื่อก่อให้เกิด การพัฒนาต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยยึดหลักมิตรแท้หรือมิตรด้วยใจจริง 4 ประการ คือ มิตรอุปการะ มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข มิตรแนะนำประโยชน์ และมิตรใจรัก (พระธรรมปิฎก 2540 : 3 – 4)

กิตติ บัญชี และวิภา ตันทุลพงษ์ (2544 : 95) ได้กล่าวว่า ความเป็นกัลยาณมิตรเป็นกุญแจทองที่จะไขประตูแห่งความเป็นมิตร ความอ่อนน้อมถ่อมตน ยังเป็นคุณสมบัติที่คนไทยทุกคนให้การต้อนรับ ความจริงใจ และความนุ่มนวล จะเป็นเครื่องหล่อลื่น สัมพันธภาพให้เลื่อนไหลสอดคล้องกันไปสู่จุดหมายปลายทาง ความมีน้ำใจ เป็นหยดทิพย์ที่ทำให้จิตใจชุ่มชื้นเบิกบาน และท้ายที่สุด การใช้คำพูดที่สุภาพ แต่จริงใจและความสม่ำเสมอ จะเป็นเครื่องส่งเสริมความรู้สึกที่ดีต่อกัน และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจขจัดปัญหาต่างๆ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่เด็ก เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรเป็นสิ่งที่พึงงามในสังคม ฉะนั้นการนำกัลยาณมิตรมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศภายในเพื่อให้เกิดการพัฒนา เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีด้วยความเป็นมิตรที่ดี ด้วยความรัก และความจริงใจนั้นจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความสมัครใจและเห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาระดับปฐมวัยต่อไป

1.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกัลยาณมิตร

กระบวนการกัลยาณมิตร

การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้พัฒนาอย่างถูกต้องนั้น พระพุทธศาสนาถือว่าบทบาทของผู้เลี้ยงดูมีความสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นบิดา มารดา หรือครู โดยเฉพาะมารดานั้นได้มีพุทธภาษิตว่า มารดา คือมิตรในเรือน ในมงคลสูตร คาทาที่ 4 ได้กล่าวถึงมงคลของผู้ที่บำรุงบิดา มารดา (มาตา ปิตุอุปฏฐาน) และการสงเคราะห์บุตรภรรยา (ปุตตทารสส สงคโห) คำว่าสงเคราะห์บุตรนี้ พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ได้แปลเป็นภาษาอังกฤษไว้ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมว่า “Cherishing of children” ซึ่งแสดงว่าการเลี้ยงดูบุตรตามนัยแห่งพระพุทธศาสนานั้นมิใช่เป็นเพียงการเลี้ยงดูให้เติบโตเท่านั้น แต่พ่อแม่ต้องเลี้ยงดูด้วยรัก ถนอม ชี้อ่อนและช่วยเหลือด้วย

องค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ ซึ่งปรากฏในพระไตรปิฎก อังคุตตรนิกายสัตตกนิบาติ อธิบายไว้ดังนี้

1. ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายในและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาได้ตาม
2. ครุ น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย
3. ภาวนีโย น่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณความรู้และภูมิปัญญาอย่างแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ
4. วตตา จ รู้จักพูดให้ได้เหตุผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วจนกขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม เสนอแนะ
วิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว

6. คมกิริยาจ กถิ กตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ
และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จฏฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในเรื่องเสื่อมเสีย
(พระเทพเวที. 2532)

แนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย 1) กระบวนการพัฒนามนุษย์
2) กระบวนการพัฒนาปัญญา 3) กระบวนการพัฒนาคุณธรรม และ 4) กระบวนการกัลยาณมิตร ดังกล่าว
ข้างต้นสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

กระบวนการพัฒนามนุษย์	
รูป - กาย	นาม - เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
มัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) ความพอเหมาะพอดี ในปัจจุบัน 4 - อาหาร - เครื่องนุ่งห่ม - ที่อยู่อาศัย - ยารักษาโรค	กระบวนการพัฒนาสติปัญญา - สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา ภาวนามยปัญญา - ปัจจัยภายนอก (ปรโตโฆสะ) - ปัจจัยภายใน (โยนิโสมนสิการ) - หลักอริยสัจ 4 - หลักพหุสุต - กระบวนการพัฒนาคุณธรรม - ศील สมาริ ปัญญา - คุณธรรม 9 ประการ - สัมปรัสนธรรม 7
กระบวนการกัลยาณมิตร : บทบาทของ พ่อ แม่ ครู ผู้ดูแลเด็ก	

ภาพประกอบ 3 กระบวนการพัฒนามนุษย์ทางพระพุทธศาสนา

ที่มา : ทิศนา ขัมมณี และคณะ (2536) หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย : 36.

1.2.4 ทฤษฎีพัฒนาการทำงานกลุ่มกัลยาณมิตร

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานร่วมกันนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะพยายามสร้าง
แรงจูงใจให้สมาชิกกลุ่มในระดับสูงที่สุดที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันได้ดี ได้มีผู้เสนอทฤษฎี
ที่น่าสนใจไว้แตกต่างกัน ดังนี้

1. ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายเป็นหลักที่สำคัญว่า การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วยองค์ประกอบ
พื้นฐานที่สำคัญ 3 อย่าง คือ 1) กิจกรรม 2) การทำงานร่วมกัน 3) ความรู้สึก องค์ประกอบทั้งสามนี้จะ

เกี่ยวกับโดยตรง กล่าวคือ ถ้าบุคคลยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าไร การทำงานร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาก็จะยิ่งมากขึ้นด้วย บุคคลต่างๆ ภายในกลุ่มเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาต้องทำการตัดสินใจ ติดต่อสื่อสาร ประสานงาน และประสบความสำเร็จในเป้าหมายอีกด้วย สมาชิกในกลุ่มหรือในองค์การที่เกี่ยวข้องกับลักษณะดังกล่าว มีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ, 2523 : 234)

2. ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน (Grid of work Theory) ผู้พัฒนาการความคิดของทฤษฎีนี้ คือ เบลค (Blake) และมูตัน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส ทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนต้องการจะทำงานให้ได้ผลต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบ และต้องการที่จะทำให้การทำงานแบบการเข้ามามีส่วนร่วมมีผลย่อมกระทำได้ด้วยการสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีตาข่ายนี้มีความเชื่ออย่างฝังใจว่า ผลงานย่อมเกิดจากการบูรณาการหรือการประสมประสานความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน กล่าวโดยสรุปทฤษฎีนี้เชื่อว่า การทำงานกลุ่มนั้นจะต้องให้ได้ผลทั้งผลงานและความร่วมมือร่วมใจของผู้ทำงานร่วมกัน (โสภณ ปาพจน์, 2521 : 118 – 119)

3. ทฤษฎีพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือ FIRO (Fundamental Interpersonal Relation Orientations) ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ ชุทซ์ (Schutz) ทฤษฎีนี้จะพิจารณาพฤติกรรมระหว่างสมาชิกที่พยายามปรับตัวเข้าหากันโดยเชื่อว่า ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตัวในการปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ความต้องการที่จะมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมี 3 ลักษณะดังนี้ (ทิตนา แชมมณี และคนอื่นๆ, 2522 : 16 – 18)

- 1) ความต้องการเชื่อมโยงกับผู้อื่น ได้แก่ ความต้องการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น มีส่วนที่ต้องการเป็นพวกเดียวกับคนอื่น เป็นคนที่อยู่ในพวกนั้นด้วย ซึ่งบุคคลพยายามจะแสดงออกเพื่อให้เกิดชื่อเสียง การเป็นที่ยอมรับและความเป็นเกียรติ เป็นต้น
- 2) ความต้องการในการควบคุม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลตัดสินใจเพื่อจะมีอิทธิพลมีอำนาจ หรือความต้องการที่จะควบคุมผู้อื่น ซึ่งอาจแสดงออกใน 2 ลักษณะ คือ การควบคุมผู้อื่น หรือการถูกผู้อื่นควบคุม
- 3) ความต้องการเป็นที่รักใคร่ของผู้อื่น หมายถึง ความรู้สึกและอารมณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เช่น ความรัก ความเป็นมิตร การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การสร้างความผูกพันกันทางอารมณ์ เพื่อให้เกิดความใกล้ชิดสนิทสนมต่อกัน

1.2.5 กัลยาณมิตรนิเทศสมัยพุทธกาล

กาลเมื่อสมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงบำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้พระสัพพัญญูแล้ว พระองค์ทรงดำริว่า พระธรรมที่ได้ทรงค้นพบนั้นมีความประณีตซับซ้อนด้วยเหตุปัจจัยมากมายในชีวิต ยากที่จะเผยแผ่ให้แก่ผู้ใดได้ แต่เมื่อพระองค์ได้ทรงพิจารณาใคร่ครวญแล้ว ทรงเปลี่ยนพระทัย และทั้งความมุ่งหมายที่จะช่วยให้มวลมนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ พระกรุณาคุณนี้จึงเป็นเหตุที่พระพุทธศาสนาจักได้รับการเผยแผ่ไปในมัชฌิมประเทศของชมพูทวีป

ธรรมะที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้น นอกจากเป็นแนวทางพัฒนาชีวิตให้พ้นจากความเสื่อม และนำไปสู่ความเจริญแล้ว ยังเป็นการปฏิรูปความคิดและความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในสังคม เช่น การนับถือดวงอาทิตย์ การบูชาไฟ การแบ่งแยกชนชั้นวรรณะ การบวงสรวง การบูชายักษ์และการดูหมิ่นสตรีเพศ เป็นต้น

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นพอจะสรุปประเด็นบางขั้นตอนพอเป็นตัวอย่างว่า พระบรมศาสดาทรงวางแนวทางไว้อย่างไรบ้าง ดังจะนำเสนอโดยสังเขปต่อไปนี้

1. ทรงพิจารณากำหนดบุคคลที่จะทรงสั่งสอน โดยเพ่งเล็งถึงผู้มีพระคุณก่อน ได้แก่ อาพาธดาบสกาลามโคตร และอุทกกรามบุตรดาบส แต่ดาบสทั้งสองได้ดับขันธ (ตาย) ไปแล้ว จึงทรงมุ่งสอนปัญจวัคคีย์ ซึ่งเป็นผู้มีปัญญา วาสนา และอุปนิสัยที่จะเข้าใจพระสัทธรรมอันลึกซึ้งได้ ต่อจากนั้นทรงสั่งสอนบุคคลอื่น

2. ทรงกำหนดเขตพื้นที่ที่จะเสด็จไป ชมพูทวีป (อินเดีย – เนปาล) ในสมัยพุทธกาลนั้นมีพื้นที่กว้างใหญ่ไพศาล ยากที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ทั่วถึง พระพุทธองค์จึงทรงกำหนดแคว้นแคว้นในมัชฌิมประเทศ คือเขตพื้นที่ส่วนกลางของอินเดียสมัยนั้น เช่น แคว้นมคธ ซึ่งเป็นแคว้นที่ทรงกำหนดจุดเผยแผ่ ได้แก่ กรุงพาราณสี (ปาลีปิถนมฤคทายวัน) กรุงราชคฤห์ ซึ่งพระองค์ใช้เป็นศูนย์กลางของการเผยแผ่ คือที่เวฬุวนาราม และเชตวันมหาวิหาร ไกลันครสาวตถิ์ เสด็จยังกรุงกบิลพัสดุ์ และเมืองอื่นๆ ในแคว้นมัลละ แคว้นวัชชี เป็นต้น

3. เสด็จไปสั่งสอนและแนะแนวทางในชุมชนที่เกิดปัญหา เมื่อชาวเมืองกบิลพัสดุ์ และชาวเมืองโกลิยะ แย่งน้ำในลำธารให้เข้าในนาของตน ทะเลาะวิวาทจนจะฆ่าฟันกันตาย พระพุทธองค์เสด็จสู่ชุมชนนั้น ทรงเทศนาสั่งสอน จนคู่กรณีสามารถตกลงกันได้โดยสันติ

พระพุทธองค์เสด็จไปยังหมู่บ้าน ซึ่งกำลังทำนาและชาวนา กำลังมีความทุกข์ที่เกี่ยวข้าวได้ผลน้อย ทรงสั่งสอนเชิงเปรียบเทียบให้มีความเพียรพยายามวิเคราะห์เหตุปัจจัย โดยใช้ปัญญาจนในที่สุดชาวนาคลายทุกข์และพอใจที่สุด

ตลอดเวลา 45 ปี หลังจากตรัสรู้ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จดำเนินไปทุกแคว้นแคว้นที่ใกล้เคียง ในเวลาที่ทรงชราแล้วใกล้จะดับขันธปรินิพพานก็ยังทรงกำหนดเขตแคว้นที่จะทรงเผยแผ่พระศาสนา โดยเสด็จดำเนินออกจากกรุงราชคฤห์ ผ่านเมืองปาตลีบุตร เวสาลี สู่หมู่บ้านเวฬุวนามหมู่บ้านปาสาลวัน และเมืองกุสินาราลำดับ ทรงสั่งสอนปริพาชกชื่อ สุภัททะ เป็นภิกษุองค์สุดท้ายแล้วทรงเข้าสู่สมณปฏิบัติ และดับขันธปรินิพพาน

4. ทรงขยายเครือข่ายออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้แล้ว ทรงสั่งสอนพระสัทธรรมแก่ปัญจวัคคีย์จนบรรลุอรหัตผลทั้ง 5 รูป ต่อมาพระยสกุลบุตรและสหายได้ฟังธรรมจนรู้แจ้งอีก 50 รูป รวมเป็นพระสาวกรุ่นแรก 60 รูป ผู้จะออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

พระพุทธองค์ทรงส่งพระสาวกรุ่นแรกจำนวน 60 รูปนี้ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจาริกไปแต่ผู้เดียว มีน้อยครั้งที่ไปเป็นคณะ ทั้งนี้เพื่อยขยายพื้นที่และชุมชนให้ได้รับการสั่งสอนได้กว้างขวางขึ้น อีกทั้งพระองค์เองก็ทรงประกาศธรรมอย่างมิหยุดยั้ง ทำให้มีพระอรหันตสาวกและพุทธบริษัทจำนวนมาก ทั้งที่เป็นพระภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ที่ปฏิบัติธรรมทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว

5. การสอนมิใช่การอบรมเท่านั้นหากแต่เป็นการชี้แนะแนวทางพ้นทุกข์แก่คนเป็นรายบุคคลและเป็นคณะ พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนมวลมนุษยเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึง จริต อธิยาศัย พื้นฐานจิตใจ ปัญหาที่เผชิญ และระดับปัญญาที่บุคคลนั้นจะรับและเรียนรู้ได้ ทุกเช้าเป็นพุทธกิจที่ทรง

พิจารณาว่าควรเสด็จไปโปรดผู้ใด บางครั้งเสด็จไปสอนกลุ่มคนที่เรียกว่า “สภา” และเทศนาอธิบายธรรมแก่บรรดาพุทธสาวก ดังปรากฏหลายตอนในพระพุทธประวัติ

6. การจารีตสอนพระพุทธธรรมนั้น ทรงพระดำเนินไปด้วยความเมตตา ถ่อมพระองค์เรียบง่าย ผู้ที่อ่านพระพุทธประวัติในตอนพระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่า พระองค์เสด็จไปยังแคว้นชนบทต่างๆ แต่ล้าหลังพระองค์ บางครั้งอาจมีพระสาวกตามเสด็จ เช่น พระอานนท์ พระโมคคัลลาน์ พระสารีบุตร แต่จะเข้าไปสู่ชุมชนอย่างเรียบง่าย ปราศจากการใช้อำนาจหรือประกาศตำแหน่งเอิกเกริก ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงพร้อมด้วยบุญญาบารมี หากแต่พระเมตตาธรรมได้ส่งความหวังดีแก่ผู้มีความทุกข์ จึงสร้างศรัทธาปสาทะแก่ทุกคนที่ได้เข้าเฝ้าพระองค์

7. ทรงพิจารณาความสามารถของพุทธบริษัทที่เป็นกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และทรงยกย่องให้เป็นอัครสาวกเอกตักคະในด้านต่างๆ การออกเผยแผ่ศาสนาในแคว้นแคว้นที่กว้างใหญ่ เช่น ในชมพูทวีปนั้น พระพุทธองค์มีอาจเสด็จแสดงธรรมได้อย่างทั่วถึง พระพุทธองค์จึงทรงใช้สั่งสอนพระพุทธรสาวกจนแจ่มแจ้งในองค์ธรรม และทรงพิจารณา ความสามารถของพระอรหันตสาวก แล้วทรงยกย่องให้เป็นเลิศทางด้านต่างๆ เป็นกำลังสำคัญที่จะแยกย้ายกันไปสั่งสอนพุทธบริษัทในหลายแคว้นแดนชนบท ทรงประกาศยกย่องผู้เป็นเอกตักคະ มีความสามารถพิเศษที่เกื้อหนุนต่อการเทศนาสั่งสอนผู้อื่น อาทิ พระสารีบุตร เป็นผู้มีความปัญญามาก เป็นพระอัครสาวกเบื้องขวา พระโมคคัลลานะ พระอัครสาวกเบื้องซ้าย เป็นผู้มีความรู้มาก พระอานนท์เป็นพหูสูตร พระมหากัสสปะ เป็นผู้ถือธุดงค์ พระอัญญาโกณฑัญญะ เป็นสาวกผู้รัตัญญ คือ ผู้บวชนานมีประสบการณ์มาก ฯลฯ

หากศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระบรมศาสดาทรงจัดให้พุทธสาวกแยกย้ายกันจาริกไปในแคว้นต่างๆ เป็นการขยายเครือข่ายกว้างออกไป แล้วกลับมาประชุมกันยังที่พระพุทธองค์ประทับอยู่ ดังปรากฏในวันมาฆบูชา ที่พระสงฆ์ 1,250 รูป กลับมาเฝ้าพระองค์โดยมิได้นัดหมาย

8. สาระที่พระองค์สั่งสอนเป็นสิ่งที่พระองค์ได้ทดลองปฏิบัติจริง และเห็นจริงแล้วว่าเกิดผลดีจริงแก่ชีวิต พระพุทธเจ้าทรงสร้างศรัทธาให้สาวกเกิดความเลื่อมใส ด้วยวิธีการเทศนาสั่งสอน 3 ลักษณะ คือ

8.1 ทรงแสดงธรรมที่ทรงรู้จริงแล้ว จึงสอนผู้อื่นให้เห็นจริงรู้จริง

8.2 ทรงแสดงสาระของธรรมอย่างมีเหตุผล ไม่เลื่อนลอย

8.3 ธรรมที่ทรงแสดงนั้นมีความชัดเจนสมจริง และนำไปปฏิบัติได้ผลจริง

ด้วยพระกรุณาคุณอันประมาณมิได้ และด้วยความมีกัลยาณมิตร พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ใช้เวลาเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ 45 ปี จนพระพุทธศาสนายังปรากฏไปถึงในชมพูทวีป

9. หลักการพื้นฐานของการเผยแผ่พระธรรม มีความเมตตาเป็นฐาน มีกัลยาณมิตรธรรมเป็นกระบวนการและเน้นการใช้ปัญญา พระกรุณาคุณที่ได้พรรณาแล้ว แสดงถึงความเมตตาต่อสรรพสัตว์ที่พระพุทธองค์ทรงปรารถนาที่จะช่วยให้พ้นทุกข์ ทรงแนะแนวทางให้บุคคลวิเคราะห์ตนเอง ร่วมกันกำหนดโจทย์ปัญหา วิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง พระองค์ทรงเป็นผู้ชี้แนะและช่วยเหลือให้บรรลุทางสว่างในชีวิต

สรุปได้ว่าพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงใช้วิธีเผยแผ่พระศาสนาโดยทรงเชื่อว่าทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้และแนวคิดของการฝึกหัดอบรมเน้นให้บุคคลสามารถสร้างพลังในตนเองให้เข้มแข็ง เน้นการฝึกฝนปฏิบัติตนจริง โดยการชี้แนะและช่วยเหลือของกัลยาณมิตร ดังพระคาถาว่า

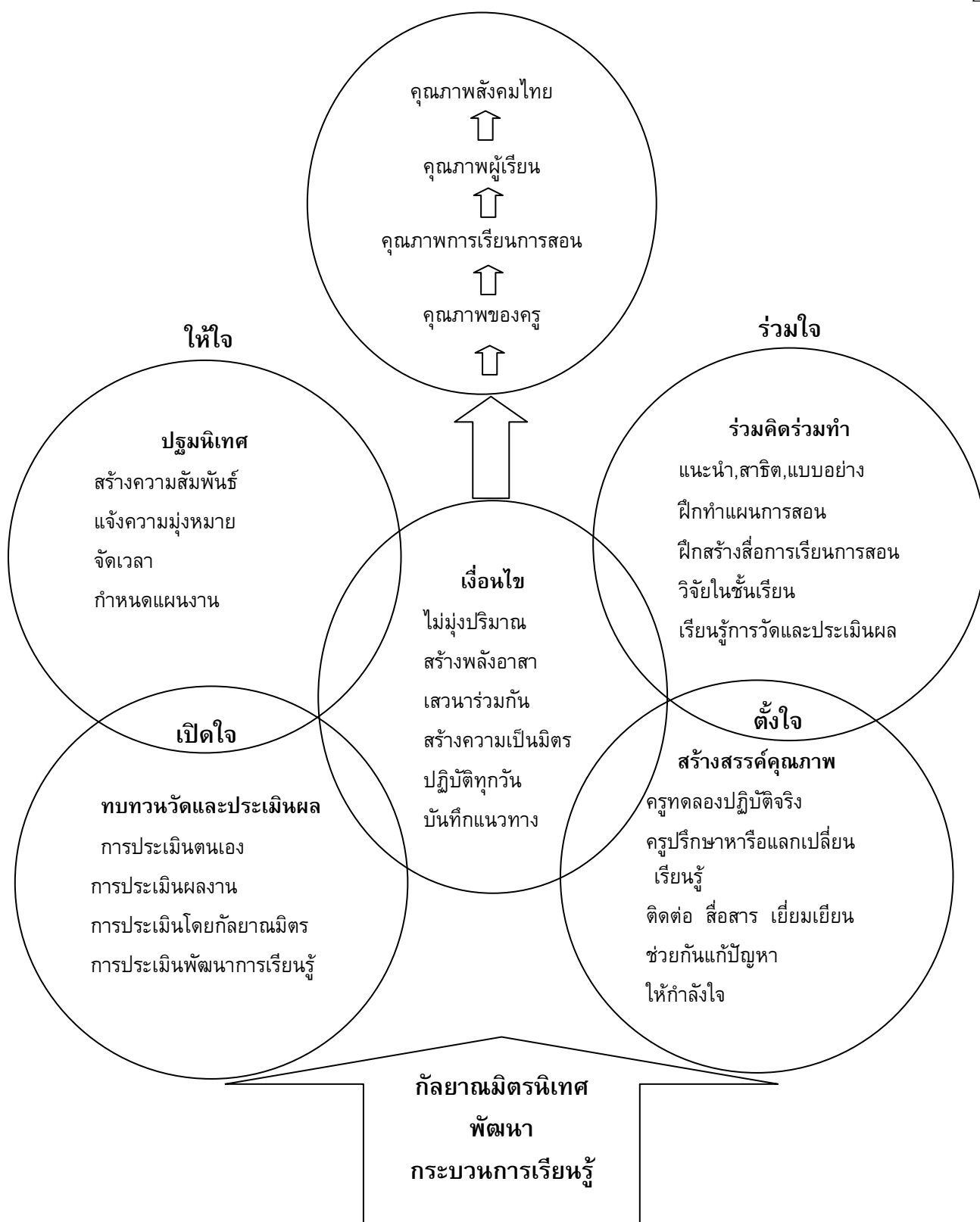
“... ความมีกัลยาณมิตร ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ยิ่งใหญ่ เพื่อความดำรงมั่นไม่เสื่อมสูญ ไม่อันตรธานแห่งสัทธรรม...”

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า “การนิเทศ” ก็คือ การเผยแผ่องค์ความรู้ ข่าวสาร และกระบวนการแก้ปัญหา โดยถือหลักการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมใจกันปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การนิเทศทางการศึกษา จึงมิใช่การอบรมสั่งสอนในแนวดิ่ง คือจากผู้รู้มากกว่าไปสู่ผู้ไม่รู้น้อยกว่าเพียงอย่างเดียว หากแท้จริงเป็นกระบวนการแนวราบที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือในความเด่นและความด้อยของกันและกัน มาร่วมคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์กัน เรียนรู้จากกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

1.2.6 รูปแบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

รูปแบบ “กัลยาณมิตรนิเทศ” เป็นการชี้แนะและช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนในกลุ่มเพื่อนครูด้วยกัน มีหลักการนิเทศที่เน้นประเด็นสำคัญ 4 ประการ คือ

1. การสร้างศรัทธา เพื่อให้เพื่อนครูยอมรับและเกิดความสนใจใฝ่รู้ที่จะปรับปรุงการสอน
2. การสาธิตรูปแบบการสอน เพื่อแสดงให้เห็นประจักษ์ว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นได้ทำจริง และสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนได้
3. การร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครูต่างมีประสบการณ์ในการสอนแตกต่างกัน สมควรที่จะได้พบปะกันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมคิดแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
4. การติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ ครูบันทึกนิเทศอย่างสม่ำเสมอ สังเกตและรับฟังข้อมูลป้อนกลับ ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นใหม่และต่อเนื่องสืบไป แม้สิ้นโครงการแล้ว สามารถแสดงได้ดังภาพประกอบดังนี้ (สมน อมรวิวัฒน์. 2545)

◆ สร้างศรัทธา ◆ สาธิตรูปแบบกระบวนการ ◆ ร่วมงานร่วมทำ ◆ ติดตามประเมินผล			
ความรู้	แรงหนุนจากต้นสังกัด	ผู้บริหารทุกระดับ	บุคลากรโรงเรียน

ภาพประกอบ 4 รูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

2.1 ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย

ประเวศ วะสี (2538) กล่าวว่า เด็กช่วงอายุ 0 – 6 ขวบ เป็นช่วงที่มีพัฒนาการของโครงสร้างทางสมอง ปัญญา อารมณ์ นิสัย ความดีความชั่วของคนจะก่อตัวในช่วงนี้ จึงเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด การเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมของเด็กในช่วงนี้ถือเป็นประเด็นการศึกษาที่รบกวนในการสร้างรากฐานคุณภาพของคน ในสังคม ดังนั้นสิ่งที่เด็กในวัยนี้ควรได้รับไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ – จิตใจ สังคมและสติปัญญาจะเป็นพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคต พัฒนาการบางด้าน เช่น ความคิดสร้างสรรค์ หลายองค์ประกอบจะพัฒนาได้ดีในวัยก่อน 6 ขวบนี้เอง ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มุ่งพัฒนาชาติบ้านเมืองจึงให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับนี้ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กวัยก่อน 6 ขวบ ถือเป็นวัยทองของชีวิต หากต้องการให้พลเมืองเป็นแบบไหนก็ต้องปูพื้นฐานให้ดีก่อน 6 ขวบนี้เอง การที่จะรอพัฒนาเด็กที่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษาก็คงสายเกินไป” (Tal. 1975)

2.1.1 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยหรือหลักการจัดประสบการณ์ทั่วไป มีหลักการจัดดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้เด็กเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และใช้วิธีการบูรณาการ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันแท้จริงของการจัดประสบการณ์ โดยเน้นที่การเรียนรู้ของเด็กให้เกิดจากการผสมผสานมิใช่เกิดจากการเรียนเฉพาะ เนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง การเรียนรู้ของเด็กควรส่งเสริมและส่งผลกระทบต่อตัวเด็กทุกด้าน ไม่ใช่เฉพาะเพียงด้านหนึ่งด้านใดเท่านั้น

2. การวางแผนแนวการจัดประสบการณ์ ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสังเกตของครู การจดบันทึกข้อมูลความสนใจเฉพาะของเด็กแต่ละคน รวมทั้งความก้าวหน้าทางพัฒนาการของเด็ก โดยใช้เกณฑ์คำนึงถึงความเหมาะสมของอายุ ข้อมูลของเด็กแต่ละคนที่เกี่ยวกับความต้องการ จุดเด่นและความสนใจ

3. การวางแผนจัดประสบการณ์ วิธีการเรียนรู้เน้น หลักการมีปฏิสัมพันธ์ โดยที่ครูจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เด็กใช้การสำรวจอย่างกระตือรือร้น การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ กลุ่มเพื่อน และวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการประเมินนั้นใช้เกณฑ์ตัดสินจากการที่เด็กทำกิจกรรมด้วยตนเอง มิใช่เกิดจากการตัดสินความถูกต้องจากผู้ใหญ่

4. การจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนเน้นในรูปของจริง เป็นรูปธรรมและสัมพันธ์กับชีวิตจริงของเด็ก โดยเด็กเรียนรู้จากของจริง ความรู้จะเกิดขึ้นในขณะที่เด็กจับต้องสัมผัส ทดลองกับสิ่งต่างๆ ได้เล่นกับเพื่อนๆ ในที่สุดจากประสบการณ์เด็กจะเกิดความคิดรวบยอด เกิดการพัฒนาเรียนรู้สัญลักษณ์ ภาษาที่ละน้อยๆ ความเข้าใจในเรื่องรูปธรรมทางด้านสัญลักษณ์จะมีเพิ่มขึ้น เด็กในวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ขวบจะมีพัฒนาการแสดงการเพิ่มพูนความสามารถในการเรียน เขียนและแสดงออกทางการพูด สื่อที่เหมาะสมสำหรับการจัดประสบการณ์ คือ ทราย น้ำ ดินเหนียว ภาพตัดต่อ บล็อกไม้ อุปกรณ์ทางวิทยาศาสตร์ หนังสือ การศึกษานอกสถานที่ การแก้ปัญหาและการมีปฏิสัมพันธ์กับวัสดุทางศิลปะ ผู้ใหญ่และเพื่อนๆ

5. การจัดเตรียมประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กนั้น ให้คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านความสนใจ และความสามารถ มากกว่าความแตกต่างของช่วงอายุปฏิทิน ครูเตรียมแผนการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการต่างจากเพื่อนในกลุ่ม โดยคำนึงถึงช่วงความแตกต่างของเด็กห่างกัน 12 เดือน ถึงสูงสุด 2 ขวบ

ความสลับซับซ้อนของวัสดุอุปกรณ์และการใช้งาน ควรสอดคล้องกับช่วงอายุของเด็ก เช่น ถ้าเด็กอายุ 3 ถึง 5 ขวบ อยู่รวมกัน ครูควรจัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีความยากง่ายและสลับซับซ้อนต่างๆ กัน

6. การจัดเตรียมกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ หลายๆ แบบ ครูควรเตรียมและรู้จักเพิ่มความยากสลับซับซ้อนและการท้าทายในการจัดกิจกรรม ทั้งนี้ โดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการนี้จะช่วยให้เด็กพัฒนาความเข้าใจและทักษะต่างๆ ในขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่างๆ ครูควรฟัง สังเกตคำถามเด็ก และให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ต่อไปนี้ เป็นการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กที่มีช่วงอายุต่างๆ กัน ตั้งแต่แรกเกิด ถึง 8 ขวบ

เด็กแรกเกิดถึงอายุก่อน 3 ขวบ

เด็กวัยนี้ จะอยู่ในชั้นเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้ประสาทสัมผัสจากการมองดู ชิม ดม ฟัง และความรู้สึกซึ่งเป็นประสบการณ์ที่เรียนรู้ได้จากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเขา สำหรับเด็กทารกตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 1 ขวบ เด็กยังไม่สามารถเคลื่อนไหวไปมาได้มาก ดังนั้น การอุ้มเด็ก หรือหยิบอุปกรณ์ต่างๆ ให้เด็กได้ดู และเล่น รวมทั้งการพูด ใช้ภาษากับเด็กที่เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรทำอย่างมาก นอกจากนี้ ผู้ใหญ่ควรมีบทบาทช่วยให้เด็กพัฒนาทางสังคม โดยควรแสดงพฤติกรรมอาภักปฏิกิริยาต่างๆ ที่บ่งบอกถึงความรัก ความอบอุ่นต่อเด็กๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กพัฒนาทางด้านความรู้สึกไว้วางใจ ความรู้สึกที่หนักแน่น ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลต่อการพัฒนาความรู้สึกเห็นตนเองมีคุณค่า และมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง

ผู้ใหญ่ควรตระหนักข้อสำคัญ ในการฝึกให้มีความเป็นอิสระ เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองเปิดโอกาสให้เด็กรู้จักคิด ตัดสินใจ และเรียนรู้ทักษะใหม่ๆ รวมทั้งการเรียนรู้การได้รับความสำเร็จ ควรฝึกให้เด็กรู้จักการรับประทานอาหาร การแต่งตัวด้วยตนเอง เด็กในช่วงอายุ 2 ขวบ เป็นช่วงแห่งการเจริญเติบโตทางด้านภาษา เขามีความสามารถในการเรียนรู้ภาษาอย่างรวดเร็ว ผู้ใหญ่ควรจัดหนังสือที่มีรูปสีสันสวยๆ ภาพชัดๆ รูปภาพ ภาพต่อ ดนตรี รวมทั้งสถานที่สำหรับเด็กออกกำลังกายกล้ามเนื้อใหญ่ ประสาท วิ่ง กระโดด เต้นรำ และการจัดจำนวนของเล่น ควรให้เพียงพอกับจำนวนเด็ก เพื่อเด็กจะได้ไม่แย่งชิงกัน

เด็กอายุ สาม สี่ และห้าขวบ

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 ขวบ ควรเน้นเรื่องภาษา กิจกรรมต่างๆ ที่เน้นการเคลื่อนไหว พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมที่ควรจัดให้เหมาะสมกับเด็กวัยนี้ คือ การเล่นสมมติ การเล่นรถลาก การปีนป่าย การเล่นต่อภาพ การเล่นไม้บล็อก และการฟังนิทาน

สำหรับเด็กอายุ 4 ขวบ มีความพอใจและสนุกสนานกับประสบการณ์หลากหลายแบบ รวมทั้งกิจกรรมที่พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เช่น การใช้กรรไกรตัดกระดาษ การวาดภาพ การปรุงอาหาร การใช้มือทำกิจกรรมต่างๆ เด็กวัยนี้มีพัฒนาการด้านแนวความคิดรวบยอด เกี่ยวกับคณิตศาสตร์พื้นฐาน ทักษะการแก้ปัญหา รูปร่าง สี และขนาดของวัตถุ บางคนเรียนรู้และมีโน้ตัมเกี่ยวกับจำนวนหนึ่งต่อหนึ่ง ความสามารถในการจำเพิ่ม การใช้กล้ามเนื้อเล็ก เช่น การเขียนชื่อตัวเอง ครูควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่พร้อมทางด้านภาษาให้กับเด็ก เตรียมกิจกรรมที่สอน พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ การอ่านและการเขียน แต่ไม่ใช่เน้นการอ่านออกเขียนได้

สำหรับเด็กวัย 4 – 5 ขวบ เด็กวัยนี้ควรได้รับการขยายประสบการณ์จากตัวเอง บ้าน ครอบครัว ไปสู่ชุมชน หรือท้องถิ่นที่กว้างไกลจากตัวเขา และมีช่วงความสนใจนานขึ้น

เด็กอายุ หก เจ็ด และแปดขวบ

เด็กอายุได้ 6 ขวบ จะมีความกระตือรือร้น แสดงความสามารถในการพูด เล่นเกมต่างๆ ปฏิบัติตามกติกาได้ มีความสามารถแก้ปัญหาจากประสบการณ์ในการเล่นและกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้ เด็กวัยนี้มีวุฒิภาวะความเจริญเติบโตทางด้านสมองมากกว่าทางด้านร่างกาย ครูควรจัดกิจกรรมที่มีการทดลอง ปฏิบัติจริงให้กับเด็กๆ มากกว่าการจัดให้เด็กนั่งทำงานอยู่กับที่ที่โต๊ะเรียน

สำหรับเด็กอายุ 7 ขวบ เด็กต้องการเรียนรู้และฝึกทักษะต่างๆ ทางด้านร่างกายและสติปัญญา เด็กเรียนรู้การใช้เหตุผล รู้จักฟังผู้อื่น และรู้จักการให้และการเป็นผู้รับ

อายุ 8 ขวบ สามารถเชื่อมโยง มีความอยากรู้อยากเห็น สนใจในสังคมมากยิ่งขึ้น และเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับผู้คนที่อยู่ไกลออกไป ในช่วงอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง สองและสาม เด็กรู้จักการใช้ประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงในการเรียนรู้ภาษาเขาจะเริ่มเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์มาเชื่อมโยงภาษาเขียน เด็กมีพัฒนาการทางด้านคณิตศาสตร์เรื่องจำนวน ซึ่งความคิดรวบยอดทางด้านนี้ เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการทำกิจกรรม เล่นเกมต่างๆ

7. ผู้ใหญ่ควรเตรียมโอกาสสำหรับเด็ก ในการให้เด็กทำกิจกรรมต่างๆ วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ โดยให้โอกาส เด็กเลือกตามความสนใจ และทำงานโดยอิสระ หรือทำงานเป็นกลุ่มย่อย

8. ผู้ใหญ่ควรจัดเตรียมประสบการณ์ต่างๆ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเครื่องมือต่างๆ ให้กับเด็กทุกกลุ่มอายุ ทุกวัฒนธรรมโดยไม่แบ่งเพศ ให้รู้จักยอมรับความแตกต่างและความเหมือนกันกับบุคคลอื่น ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเด็กๆ พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง นอกจากนี้ให้เรียนรู้จักตนเอง ครอบครัวยุติธรรม รู้จักเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียน อีกทั้งขยายประสบการณ์ของเด็กจากครอบครัวไปสู่ชนบท

9. ผู้ใหญ่ควรจัดเตรียมเวลาสำหรับการพักผ่อน และการทำกิจกรรมให้เหมาะสมในวันหนึ่งๆ เช่น การฟังนิทาน ฟังบทร้อยกรอง ฟังดนตรี กิจกรรมก่อนรับประทานอาหาร และการนอนพักผ่อน

10. ผู้ใหญ่ควรจัดประสบการณ์กลางแจ้งให้กับเด็กทุกกลุ่มอายุ โดยให้ยึดหลักการในการจัดกิจกรรมเพื่อบริหารกล้ามเนื้อใหญ่ เรียนรู้สิ่งแวดล้อมต่างๆ ภายนอกห้องเรียนที่อยู่รอบๆ ตัวเด็ก ทั้งนี้ครูต้องการวางแผนกิจกรรมการจัดกิจกรรม ไม่ใช่เพียงแต่มุ่งให้เด็กใช้พลังงานเท่านั้น

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2542) กล่าวว่า หลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มุ่งพัฒนาเด็กโดยองค์รวมโดยผ่านการเล่น
2. ยึดปรัชญาการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา
 - 2.1 เปสตาลอซี เป็นต้นความคิดในเรื่องของการเตรียมความพร้อม
 - 2.2 กีเซล เน้นแนวความคิดของความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 2.3 อีริคสัน เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยเน้นว่าบุคลิกภาพของเราจะสามารถพัฒนาไปได้ดี ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจในแต่ละช่วงอายุ
 - 2.4 เพียเจต์ เจ้าของทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา กล่าวว่า เด็กควรได้รับการเรียนรู้ ผ่านการสัมผัส สำรวจ ทดลอง และลงมือกระทำต่อวัตถุด้วยตนเอง
 - 2.5 เอลคายด์ กล่าวว่า เด็กควรมีโอกาสเล่นและเลือกกิจกรรมการเล่นด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เด็กอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยความเครียดได้ ฯลฯ
3. จัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม สติปัญญา

4. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. จัดประสบการณ์ในรูปกิจกรรมที่บูรณาการ
6. จัดกิจกรรมอย่างสมดุล โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ มีทั้งกิจกรรมที่สงบและเคลื่อนไหว ในห้องเรียนและกลางแจ้ง เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม และจัดกิจกรรมที่มีทั้งเด็กและครูเป็นผู้ริเริ่ม
7. ปลุกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ
8. ประเมินพัฒนาการโดยการทำความเข้าใจกับการจัดกิจกรรม

2.1.2 ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538) กล่าวว่า การกำหนดความหมายของคำว่า การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน หรือแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยย่อมแตกต่างกันออกไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความเข้าใจของผู้นำไปใช้ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการที่แตกต่างกัน ส่วนมากแล้วผู้ปกครอง ครูและผู้บริหารมีความเข้าใจว่า การจัดประสบการณ์ให้เด็กในวัยนี้ เพื่อการสอนให้เด็กอ่านออก เขียนได้เก่งอย่างเดียว เท่านั้น แต่มีนักการศึกษาที่มีมุมมองแตกต่าง เพื่อแสวงหาแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กระดับนี้ได้อย่างถูกต้องและพึงประสงค์เหมาะสมกับพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก ความหมายของแนวการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กปฐมวัยที่แตกต่างกันไป ดังต่อไปนี้

1) แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “สภาพการณ์ในขณะนั้น”

แนวการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ หมายถึง ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นซึ่งมาจาก เด็กๆ เป็นผู้เลือกตัดสินใจทำ โดยมีครูเป็นผู้ให้ความสนับสนุนและคอยช่วยเหลือเด็กในการทำกิจกรรมนั้น ในระยะเวลาขณะนั้นซึ่งออกมาในรูปของการจัดประสบการณ์ เป็นตารางเวลาของการกำหนดกิจกรรมเฉพาะ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ เช่น กิจกรรมกลุ่ม (เล่านิทาน ศิลปะ ดนตรี) อาหารว่าง การเล่นเกม อาหารกลางวัน และนอน

มุ่งเน้นเด็กให้เด็กได้รับทั้งเนื้อหาและคุณค่าที่สำคัญ อันได้แก่ มนุษยสัมพันธ์ การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การรู้จักค้นหา ค้นพบ และการแสดงออก

กิจกรรมต่างๆ นั้น มาจากความสนใจของเด็ก ครูไม่ได้วางแผนการสอนไว้ก่อน ดังนั้น บทบาทของการสอนจึงออกมาในรูปอาศัยการสังเกต บทบาทของการวางแผน จึงมีความหมายเปรียบเหมือน “การรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการสังเกตและมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก และการใช้ข้อมูลที่จะเลือกประสบการณ์การเล่นให้เหมาะสม”

แหล่งสำคัญสำหรับการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ คือ ตัวนักเรียน ดังนั้น เนื้อหาของการจัดประสบการณ์มาจากความต้องการของเด็ก เด็กเป็นศูนย์กลางของการจัดเนื้อหา

2) แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “มวลประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน”

แนวความคิดของการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ คือ ทุกๆ สิ่งทุกอย่างที่เป็นประสบการณ์ของเด็กในโรงเรียน มุ่งการสนองความต้องการของเด็กในด้านความเป็นมนุษย์ แนวการจัดประสบการณ์ให้เด็กนั้น เน้นเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็ก กระบวนการกลุ่ม วิธีที่สมาชิกในกลุ่ม ปฏิบัติต่อกันและกัน การสื่อสารระหว่างกัน

3) แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “แผนสำหรับการสอน”

แผนสำหรับการสอนเป็นแนวการจัดประสบการณ์ที่ส่วนมากผู้บริหารโรงเรียนจัดทำขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางการจัดประสบการณ์ให้ครูได้นำไปใช้ในห้องเรียน การวางแผนการสอนนี้ส่วนมากกำหนดระยะเวลา ซึ่งอาจเป็นการวางแผนการสอนระยะสั้นหรือระยะยาว มีระดับของรายละเอียดแตกต่างกัน บางรูปแบบเน้นกระบวนการของการทำกิจกรรม บางแผนเน้นเนื้อหา และบางอย่างเน้นกระบวนการตั้งจุดมุ่งหมาย

การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดแนวประสบการณ์ โดยใช้วิธีการวางแผนการสอน เป็นวิธีที่ช่วยให้ครูใหม่ๆ และครูที่มีประสบการณ์มาแล้ว ได้เข้าใจความต้องการของเด็ก ความสนใจ กิจกรรมต่างๆ และการจัดวัสดุและสภาพแวดล้อมเข้าด้วยกัน แผนการสอนที่ใช้กับเด็กๆ เหล่านี้ ควรกำหนดพิจารณาให้มีการยืดหยุ่น

การเขียนแผนการสอน เป็นการช่วยให้ครูแสดงพฤติกรรมวางแผนการสอนในทุกๆ วัน อย่างชัดเจน ได้มีการเตรียมตัวและพัฒนาในสถานการณ์ต่างๆ กัน แต่มีครูที่มีประสบการณ์มากๆ จะปฏิเสธแผนการสอนโดยให้เหตุผลว่า เป็นการลดความต้องการของเด็ก การสอนไม่ยืดหยุ่น ครูไม่ได้สังเกตพฤติกรรมเด็กๆ อย่างใกล้ชิด เพราะต้องคำนึงถึงการสอนตามแผนที่กำหนดไว้

4) แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “การจัดประสบการณ์เป็นรายวิชา”

แนวการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ หมายถึง แผนการสอนที่รวมรายวิชาต่างๆ ที่จะสอนในระดับปฐมวัย ซึ่งออกมาในรูปของแนวการจัดประสบการณ์ระดับประเทศ และปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับระดับท้องถิ่น แผนการสอนลักษณะนี้มีลักษณะเป็นการกำหนดความคาดหวังของโปรแกรม เป็นการรวมภาพการจัดทั้งหมดเป็นหนึ่งเดียวกันเกี่ยวกับประสบการณ์ต่างๆ ที่เด็กควรได้รับในโรงเรียนตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก กระบวนการประเมินผล มีเอกสารและข้อมูลต่างๆ ที่ให้ความกระจ่างชัดแก่ครูที่นำไปใช้

5) แนวการจัดประสบการณ์ในความหมาย “โปรแกรมการศึกษา”

แนวการจัดประสบการณ์นี้ ใช้เป็นการจัดโปรแกรมการศึกษาแบบเฉพาะ เช่น โปรแกรมของมอนเตสซอรี, เฮดสตาร์ท, ฟอลโล ทู ซึ่งชื่อของโปรแกรมอาจมีความหมาย หรือไม่มี ความหมาย เช่นโปรแกรมของมอนเตสซอรี มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีและพัฒนาการแบบมอนเตสซอรี ส่วนโปรแกรมของเฮดสตาร์ท เป็นโปรแกรมการศึกษาที่มีพื้นฐานทางทฤษฎีต่างๆ กันและมีจุดหมายของ โปรแกรมแตกต่างกัน ดังนั้น เป็นสิ่งที่น่าสังเกตว่า แนวการจัดประสบการณ์ในความหมายนี้ เป็นข้อสะท้อน ได้ดีถึงทฤษฎีและ จุดหมายต่างๆ ของโปรแกรมนั้นๆ

สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (2536 : 1) กล่าวว่า แนวการจัดประสบการณ์ คือขอบข่ายที่ครูจะต้องจัดกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทุกด้าน โดยมีใช้มุ่งจะให้อ่าน เขียนได้ ดังเช่นในระดับประถมศึกษา แต่เป็นการปูพื้นฐานหรือพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ เช่น ทักษะการสังเกต โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า จากความหมายของการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย หรือการจัดแนวประสบการณ์นั้น เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ครูต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้เด็กเป็นผู้นำในการเลือกประสบการณ์นั้นๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตระหนักถึงสิ่งที่เกิดขึ้นแต่ละวัน ครูเป็นจุด

ศูนย์กลางในการจัดและตัดสินใจดำเนินการในการกระทำนั้นๆ
จุดมุ่งหมายเดียวกัน

โดยมีความพยายามทำให้การสอนมี

2.1.3 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัย

ช่วงระยะปฐมวัยเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญที่สุดของชีวิต เพราะเป็นช่วงของการวางรากฐานของพัฒนาการของเด็กทุกด้าน เด็กปฐมวัยจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา เพื่อที่จะเจริญเติบโตขึ้นอย่างมีความสุข สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของสังคม สามารถดำรงชีพได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข (กรมวิชาการ. 2540 : 31)

จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายที่ให้แก่เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้ได้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ 10 ประการ ดังนี้ (คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา. 2540 : 12)

1. มีสุขภาพดี เจริญเติบโตตามวัยและมีพฤติกรรมอนามัยที่เหมาะสม
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่าเริง แจ่มใส มีความสุข และมีความรู้สึกที่ดีต่อผู้อื่น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ
10. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การเริ่มต้นที่ดีในการเรียนรู้ของเด็กจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการจัด

สภาพแวดล้อมและการจัดการเรียนการสอนอย่างถูกต้องจากบุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบข้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่สำคัญที่สุดคนหนึ่งก็คือครู ผู้จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาปฐมวัย ครูจะต้องเป็นผู้ริเริ่มต้นฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีความคิดอ่าน สามารถจัดการงานที่เป็นการฝึกฝนให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญา (Rachel Keidar. 2543 : 35)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังนี้คือ

1. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ วิธีการจึงไม่เป็นไปตามระบบการจัด และการใช้หลักสูตรเหมือนระดับอื่น จึงเรียกหลักสูตรว่าเป็นแนวการจัดประสบการณ์

3. แนวการจัดประสบการณ์ เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับปฐมวัย เพื่อให้พัฒนาครบทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็กในแต่ละช่วงอายุเป็นหลัก มิใช่มุ่งจะให้อ่านเขียน

4. ขอบข่าย และเนื้อหาสาระ ในแนวการจัดประสบการณ์ไม่ได้แบ่งเป็นวิชา รายวิชา แต่มีลักษณะเป็นการจัดรวมกันเป็นหน่วยการสอน ลำดับความยากง่ายของแต่ละประสบการณ์

5. จัดประสบการณ์ในรูปกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กระดับปฐมวัยหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงเป็นการจัดการศึกษาที่สำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นจุดต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน และเป็นภาระที่ต้องทำร่วมกันระหว่างผู้ปกครองและครู จะขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาของเด็กเป็นไปอย่างถูกต้องสมบูรณ์ (โชติรส โสภณมณี. 2543 : 29) ขณะเดียวกันโรงเรียนอนุบาลหรือสถานศึกษาระดับปฐมวัยเป็นจุดแรกที่เด็กได้มีโอกาสสัมผัสเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา หากเด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีงามและมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน ก็จะทำให้เด็กประสบความสำเร็จด้านการเรียน ประสบความสำเร็จในชีวิตและในที่สุดก็จะเจริญเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

2.1.4 ความสำคัญของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ที่ได้รับหรือจากการฝึกปฏิบัติอบรมสั่งสอน และการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความต้องการหรือความสนใจของเด็ก ทำให้ความสามารถต่างๆ ของเด็กถูกนำออกมาใช้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ (ฝ่ายพัฒนาการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา สปจ. กาญจนบุรี. 2544 : 3)

ระหว่างปี ค.ศ. 1960 ได้มีการวิจัยที่เน้นการศึกษาความสำคัญของการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยเป็นจำนวนมาก งานวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาในระดับปฐมวัย ทำให้พ่อแม่และนักการศึกษาต้องหันมาพิจารณาถึงความสำคัญของการเรียนรู้ในช่วงปฐมวัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กไปตราบชั่วชีวิต

เจ. แม็กไวเกอร์ ฮัท (J. McVicker Hunt) สรุปจากงานศึกษาวิจัยของท่าน ดังนี้ สมมติฐานที่ว่า ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของมนุษย์ถูกกำหนดโดยยีน หรือพันธุกรรมของมนุษย์นั้น มิใช่ข้อสันนิษฐานที่ถูกต้องเมื่อสติปัญญาของมนุษย์มิใช่เรื่องของทางพันธุกรรมแล้ว การเลี้ยงดูในช่วงวัยแรกเริ่มเท่านั้นที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญา และการเรียนรู้ของมนุษย์

เบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom) ค้นพบว่า สติปัญญาเป็นเรื่องของพัฒนาการที่เพิ่มพูนไปตามวัยการวิจัยของ ฮัท (Hunt) และบลูม (Bloom) จึงก่อให้เกิดการมุ่งเน้นความสนใจไปที่การจัดการเรียน การสอนให้แก่เด็กในช่วงวัยก่อนเข้าเรียน มอร์ริสสัน (Morrison. 1992 : 22 – 23)

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมีลักษณะเฉพาะตัว และจำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านการเล่น และกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย การส่งเสริมศักยภาพของเด็กโดยเน้นการสร้างองค์ความรู้ และการรับความรู้ (Construct vs. Instruct) ให้ผลต่างกัน ผลจากการให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างองค์ความรู้เป็นการสร้างพลังการเรียนรู้ที่แท้จริง อันจะนำไปสู่การศึกษาที่ช่วยให้เด็กเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข (ทิศนา ขัมมณี. 2544 : 6 – 8)

เด็กแต่ละคนมีความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้มาตั้งแต่กำเนิด โดยมีวิธีการเรียนรู้เป็นไปตามระยะพัฒนาการของแต่ละวัย การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยมิใช่เป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนเท่านั้น การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเด็กได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนสนใจหรือเป็นที่น่าสนใจสำหรับเด็ก (สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข. 2543 : 1) ทศนคติต่อการเรียนรู้ของเด็กก่อตัวขึ้น จากประสบการณ์การเรียนรู้โดยตนเอง ประสบการณ์ดั้งเดิมจะถูกดึงออกมาเผยแพร่ในวิถีทางที่สร้างความรู้สึกรักสนุกสนาน และเป็นที่พึงพอใจ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการรื้อฟื้นทบทวนขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ตรงกันข้าม ถ้าเป็นประสบการณ์จากการถูกบีบบังคับ หรือปราศจากจุดมุ่งหมายแล้ว เด็กจะพยายามทุกวิถีทางที่จะหลีกเลี่ยง ดังนั้น การเริ่มต้นที่ดีในช่วงปฐมวัยจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง วิคตอเรีย เฮิร์ส (Victoria Hurst. 1991 : 2)

2.2 คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

2.2.1 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กุลยา ตันติผลชะชีวะ (2543) กล่าวว่า แผนการสอนระดับปฐมวัยศึกษา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแผนกิจกรรม มีองค์ประกอบสำคัญ คือ

- 1) หัวเรื่อง คือเรื่องที่จะสอนให้เลือกเรื่องที่จะสอนจากความสนใจของเด็ก พื้นฐานประสบการณ์ ของเด็ก ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตร อาจถามเด็กถามผู้ปกครอง ในกรณีที่มีหน่วยงานกำหนดอาจเลือกนำมาใช้ถ้าเหมาะกับเด็ก
 - 2) เป้าหมายและจุดประสงค์การสอน เป็นจุดประสงค์ทั่วไปที่ครูต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็ก การกำหนดจุดประสงค์ต้องเป็นไปตามสิ่งที่ต้องการให้เกิดจากการสอน เช่น สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับปรุงทักษะการฟัง เรียนรู้การตัดสินใจเลือก พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่เล็ก ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ
 - 3) มโนทัศน์เรื่อง หรือเนื้อหาที่เด็กต้องเรียน การวางแผนหน่วยการสอนจะเป็นแผนครอบคลุม 1 สัปดาห์ ให้กำหนดมโนทัศน์ (Concept) ที่เด็กจะต้องเรียนรู้
 - 4) กิจกรรมการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญของการวางแผนหน่วยการสอน จะต้องสอดคล้องกับประสบการณ์ที่จัดขึ้น จะต้องครอบคลุมตามกลุ่มประสบการณ์ คือ ภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดนตรี และสังคมศึกษา
 - 5) สื่อการสอน ประกอบขึ้นด้วยสิ่งต่างๆ อุปกรณ์ และสถานที่ที่ครูต้องการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ได้ใช้ ได้สัมผัส และเกิดประสบการณ์
 - 6) การสรุปข้อความรู้ ในการจัดกิจกรรมที่ให้แก่เด็กแต่ละกิจกรรม เมื่อครูจะจัดกิจกรรมจะต้องสรุปประเด็นสาระความรู้ที่เด็กต้องได้จากกิจกรรมที่ครูจัด เช่น ครูให้จำแนกรูปร่าง เด็กต้องสรุปได้จริงว่ารูปร่างทางเรามีอะไรบ้าง
 - 7) การประเมินแผนการสอนที่ดีต้องมีกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ การแสดงว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ซึ่งบางครั้งครูจะมีแบบทดสอบสำหรับเด็กเป็นทั้งแบบทดสอบเลือกตอบและการตอบคำถาม
- แผนการสอนหรือแผนกิจกรรมเป็นข้อกำหนดที่แสดงถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานของครู ปัจจัยที่ครูต้องคำนึงถึงในการวางแผนการสอน คือ 1) ขั้นตอนพัฒนาการของเด็ก 2) สุขภาพความสมบูรณ์ของเด็ก 3) ศักยภาพของเด็ก 4) เวลาเรียนรู้ของเด็ก 5) ผู้ปกครอง และ 6) ตารางกิจกรรมประจำวัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2539ก : 19) ได้ดำเนินการจัดทำ แนวการจัด ประสบการณ์ และแผนการจัดประสบการณ์ระดับประถมศึกษา เพื่อให้ครูได้นำไปเป็น แนวทางในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็กระดับปฐมวัย โดยแผนการจัดประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ประกอบด้วยกิจกรรมที่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ การ เคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมในวงกลม กิจกรรมการเล่นกลางแจ้ง เกมการศึกษา และกิจกรรมที่ไม่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวัน ได้แก่ การเล่านิทาน การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง ทศนศึกษา การปฏิบัติการทดลอง และการเตรียมเด็กให้สงบ

ตอนที่ 2 แผนการจัดประสบการณ์ประกอบด้วย หน่วยการจัดประสบการณ์ต่างๆ ตลอดปีการศึกษา ในแต่ละหน่วยจะมีรายละเอียดของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และ การประเมินผล

ตอนที่ 3 รายประสบการณ์และเนื้อหาของแผนการจัดประสบการณ์ ซึ่งจะกล่าวถึง พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของเด็ก ที่ปรากฏในแต่ละหน่วยประสบการณ์ จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนได้นำไปใช้ในการปรับ หรือ สับเปลี่ยนหน่วยการจัดประสบการณ์ในระดับท้องถิ่น หรือโรงเรียน และสิ่งที่ควรคำนึงถึง เมื่อมีการสับเปลี่ยนหน่วยการจัดประสบการณ์ สิ่งที่ต้องคงไว้ตามเดิม คือ จุดประสงค์ทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้ เพราะได้เรียงลำดับ ความยากง่ายแล้ว

การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และจะให้เกิดประโยชน์สูงสุดจึง ควรเป็นประสบการณ์ที่เด็กมีโอกาสพัฒนาทุกด้านพร้อมกัน ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ (2539ค : 15) ได้จัดประสบการณ์เพื่อให้เด็กได้มีพัฒนาการ ดังนี้

1. ประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย เป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็ก ได้พัฒนา สุขภาพอนามัย กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก และการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา
2. ประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้าน อารมณ์ – จิตใจ เป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กได้มี โอกาสแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
3. ประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้านสังคม เป็นประสบการณ์ที่ช่วยฝึกให้เด็กได้ช่วยเหลือ ตนเอง ในกิจวัตรประจำวัน การเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น
4. ประสบการณ์เพื่อพัฒนาด้านสติปัญญาเป็นประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กได้ใช้ประสาท สัมผัสทั้งห้า เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่แวดล้อม หรืออยู่ใกล้ตัวเด็ก เช่น ธรรมชาติ เหตุการณ์ต่างๆ หรือ เรื่องราวตามความสนใจ และความต้องการของเด็ก

คณะกรรมการจัดทำแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กระดับปฐมวัย (2539 : 32 – 34) ได้กำหนดกิจกรรมหลักที่ควรจัดให้แก่เด็กเป็นประจำทุกวัน มีดังนี้

1. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระ ตามมุมเล่น มุมประสบการณ์ และศูนย์การเรียนรู้ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมบทบาทสมมติ มุมวิทยาศาสตร์ หรือมุม ธรรมชาติ มุมหนังสือ เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรี
2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยใช้ศิลปะหรือวิธีการต่างๆ เป็นเครื่องมือ เช่น การวาดภาพ การระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ การฉีก การตัด การปะ การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่

3. เกมการศึกษา เกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา การคิดของเด็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา มีกฎกติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือสามารถเล่นเป็นกลุ่มได้

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เป็นกิจกรรมที่อยู่ในวงกลม หรือกิจกรรมที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ซึ่งจัดให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด และปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยจัดในลักษณะต่างๆ เช่น สนทนา นิทาน สาธิต ทัศนศึกษา เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ฯลฯ

5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมการเล่นเครื่องเล่นสนาม เล่นของเล่นประเภทลากเข็น จู๋ เล่นทราย เล่นน้ำ ถีบจักรยาน 3 ล้อ เคลื่อนไหวข้ามเครื่องกีดขวางอย่างง่าย ๆ เล่นเกมต่างๆ การละเล่นพื้นบ้าน กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และการทำงานของระบบประสาทสัมผัสของอวัยวะต่างๆ ในการเล่นกลางแจ้งนั้นเป็นการตอบสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก ช่วยให้เด็กมีร่างกายแข็งแรง อารมณ์จิตใจเบิกบาน สดชื่นแจ่มใส มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ ทำให้รับทราบของการเล่นและการอยู่ร่วมกัน

6. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยส่งเสริมหรือกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงหรือคำสั่ง ส่งเสริมด้านจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ จังหวะและดนตรีที่ใช้ประกอบ เช่น เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ เคาะระฆังสามเหลี่ยม รำมะนา กลอง ฯลฯ

ตัวอย่าง ตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 น.	รับเด็ก
08.30 – 08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00 น.	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30 น.	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 – 10.45 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)
10.45 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00 น.	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00 น.	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20 น.	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30 น.	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.45 น.	เกมการศึกษา
14.45 – 15.00 น.	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตัวอย่างกิจกรรมที่นำเสนอนี้ สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพชุมชน โรงเรียน ตัวเด็ก อาจสลับกิจกรรมก่อนหลัง เร็วหรือช้ากว่าตารางที่เสนอแต่ควรจัดให้ครบทุกประเภท

ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย นอกจากจะคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นแล้ว กิจกรรมที่จัดให้กับเด็กควรเน้นให้มีสื่อของจริง เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ (กรมวิชาการ. 2540ข : 24)

2.2.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย มีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 8)

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาและพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
3. ยึดเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มกิจกรรมของตนเองโดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมีบรรยากาศที่อบอุ่นเพื่อให้เด็กมีความสุข
5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน
6. จัดประสบการณ์ให้ตรงกับเด็ก รับรู้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาส สังเกต สำรวจ ค้นคว้า เล่น ทดลองและแก้ปัญหาด้วยตนเอง
7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ กับเด็กและผู้ใหญ่
8. จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่มกิจกรรมในห้องเรียน และนอกห้องเรียน
9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่
10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต
11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและเอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม รักธรรมชาติ และรักท้องถิ่น
13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่น
14. จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์
15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง

รูปแบบทางกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนได้ดังนี้

1. บทเรียนเริ่มจากง่ายไปยาก คำนึงถึงวุฒิภาวะเด็กและความสามารถในการยอมรับของ

เด็กแต่ละวัย มีความต่อเนื่องในเนื้อหาวิชาและขยายวงไปสู่ความรู้อื่นๆ เพื่อเสริมความเข้าใจต่อชีวิตและโลกรอบตัว

2. วิธีการเรียนรู้ไม่น่าเบื่อ และตอบสนองความสนใจใคร่รู้ของนักเรียน การนำเสนอเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ยัดเยียดหรือกดดัน เนื้อหาที่เรียนไม่มากเกินไปจนเด็กเกิดความล้าไม่น้อยเกินไปจนเด็กหมดความสนใจ

3. ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและส่งเสริมกระบวนการคิดในแนวทางใหม่ๆ ของเด็กรวมทั้งความคิดสร้างสรรค์ คติวิเคราะห์ จากการประมวลข้อมูลและเหตุผลต่างๆ คิดปัญหาอย่างมีระบบ

4. แนวการเรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สัมผัสความงามและความเป็นไปของสรรพสิ่งรอบตัว บทเรียนไม่จำกัดสถานที่ หรือเวลา และทุกคนมีสิทธิ์เรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

5. มีกิจกรรมหลากหลาย สนุก ชวนให้นักเรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียนนั้นๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ ภาษาที่ใช้จึงใจเด็ก นุ่มนวลให้กำลังใจ เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์

6. สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเร้าใจ เกิดการเรียนรู้ เข้าใจตรงตามเป้าหมายซึ่งกำหนดไว้ อย่าง ชัดเจน คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถรู้ชัด (Learn to Know) เรียนจนทำได้ (Learn to Do) และเรียนเพื่อจะเป็น (Learn to be)

7. การประเมินผล มุ่งเน้นพัฒนาการเด็กในภาพรวมมากกว่าจะพิจารณาจากผลการทดสอบทางวิชาการและเปิดโอกาสให้เด็กได้ประเมินตนเองด้วย

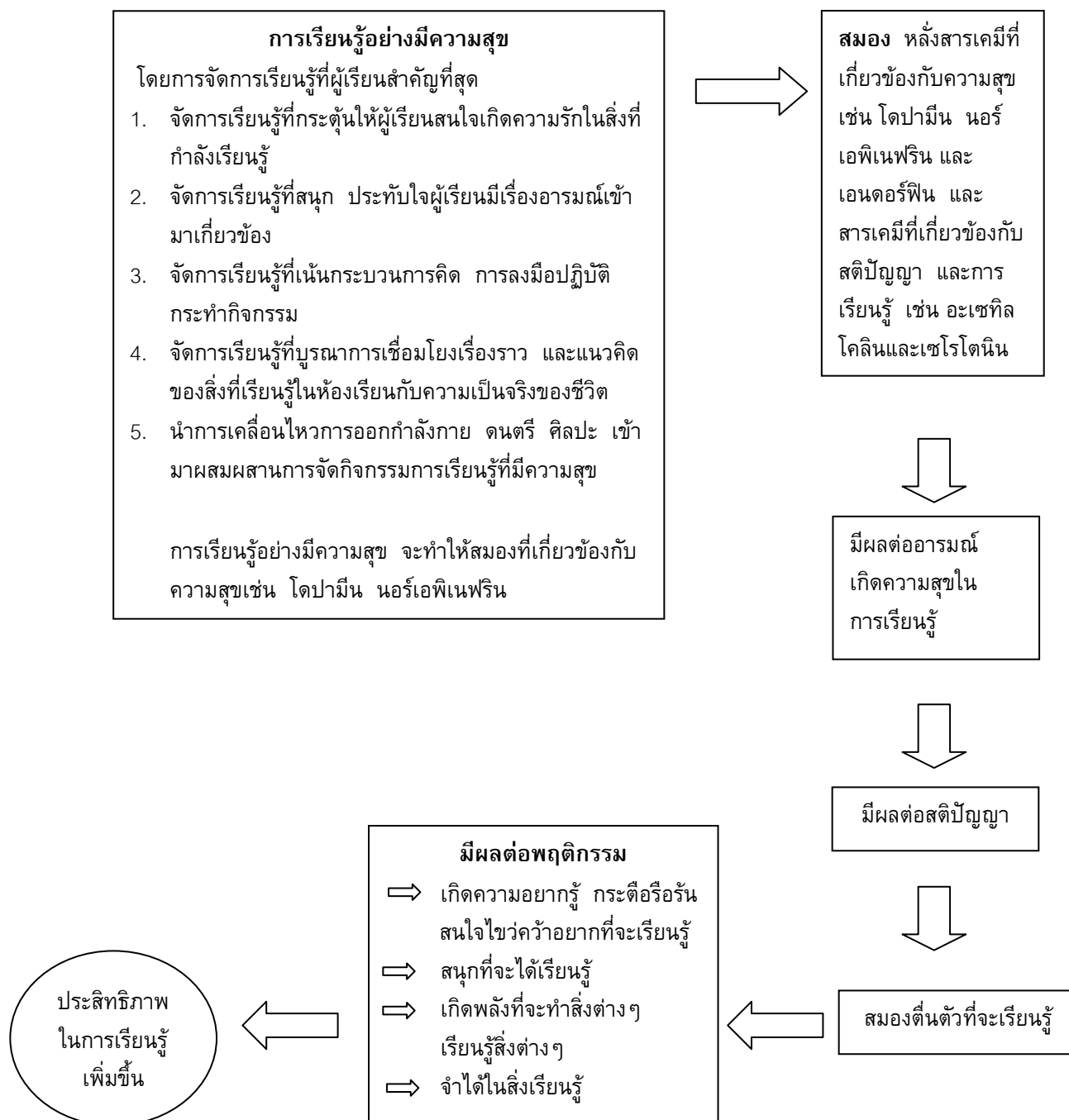
หากการจัดการเรียนการสอน มีองค์ประกอบของการเรียนที่มีความสุข และมีกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุขครบถ้วน ก็เป็นที่หวังได้ว่า ทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะเกิดความสุขร่วมกันในการเรียนการสอน

ซึ่งการที่จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้นั้นยังเกี่ยวข้องกับการหลั่งสารเคมีในสมอง ดังที่ ศันสนีย์ จัตรคุปต์ และคณะ (2544 : 22) กล่าวว่า ถ้าจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและเกิดความรักในสิ่งที่กำลังเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนมีความสุข และเมื่อมีความสุขจะมีการหลั่งสารเคมีในสมอง เช่น โดปามีน นอร์เอพิเนเฟริน ที่ทำให้มีความสุข ซึ่งจะไปเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ในสมองนั่นเอง โดยที่โดปามีนทำหน้าที่เกี่ยวกับ การเคลื่อนไหว การรู้สึกตัว ความรู้สึก ในทางบวก การตอบสนองทางอารมณ์ ทำให้เกิดความสุขและลดอาการเจ็บปวด นอกจากนี้ยัง “เชื่อ” ว่า จุดเริ่มต้นความฉลาดของมนุษย์ขึ้นอยู่กับระดับการทำงานของสารโดปามีน เพราะโดปามีนเป็นสารสื่อประสาทที่เป็นหลักในการควบคุมการทำงานของสมองซีกซ้ายที่เกี่ยวข้องกับภาษา ความคิด ความจำ

นอร์เอพิเนเฟ หรือ นอร์อะดรีนาลีน ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ การรู้สึกตัว ความจำ การเรียนรู้ และการตอบสนองต่อความเครียด

เอนดอร์ฟิน เป็นตัวที่ทำให้เรารู้คิดในทางบวก มองโลกในแง่ดี เป็นตัวเพิ่มการตื่นตัว ความมีชีวิตชีวาและความสุข เป็นสารที่มีความลึกลับ สามารถที่จะหลั่งออกมาได้เมื่อเรากำลังออกกำลังกาย หรือเมื่อเรามี อารมณ์ในทางบวก

เซโรโตนิน เกี่ยวข้องกับการหลับ การตื่นตัว ความอยากอาหาร อารมณ์ การรับรู้ ความรู้สึก สติปัญญา และมีบทบาทสำคัญต่อความผิดปกติทางจิตใจ โดยเฉพาะในเรื่องความซึมเศร้า พฤติกรรมความก้าวร้าว การฆ่าตัวตาย ดังภาพประกอบที่ 6

ภาพประกอบ 5 การเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยใช้พื้นฐานสมมติฐานความสัมพันธ์ของสารเคมีในสมอง
ที่มา : ศันสนีย์ จัตรคุปต์ และคณะ (2544) การเรียนรู้อย่างมีความสุข : 45

2.2.3 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข

การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข เป็นการ จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนรวมถึง การจัดบริเวณและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้สวยงาม และส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียน โดยจัดให้เกิด ประโยชน์มากที่สุด ตลอดจนทั้งรู้จักตกแต่งบริเวณให้สวยงามกลมกลืนกัน (พนัส หันนาคินทร์. 2524 : 246 – 248)

การกำหนดมาตรฐานโรงเรียนอนุบาลเอกชน พ.ศ. 2531 หมวดที่ 4 โรงเรียน สถานที่ และอาคาร (สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2537 : 92 – 94) มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนอนุบาลที่จะจัดตั้งใหม่ จะต้องอยู่ห่างจากโรงเรียนอนุบาลที่ตั้งอยู่เดิม ไม่น้อยกว่า 300 เมตร บนเส้นทางคมนาคมทางบก

2. บริเวณโรงเรียนต้องมีลักษณะดังนี้ คือ มีที่ดินติดต่อกันผืนเดียวไม่น้อยกว่า 90 ตารางวา ผู้รับใบอนุญาตมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือสัญญาเช่าไม่น้อยกว่า 3 ปี พื้นที่ต้องไม่เป็นที่ลุ่ม มีรั้ว แสดงบริเวณที่เป็นสัดส่วน สถานที่ตั้งของโรงเรียนต้องตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน ต้องมีพื้นที่สำหรับเด็กเล่นไม่น้อยกว่า 1.2 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน ห้ามใช้บริเวณโรงเรียนและ อาคารเรียนเป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการของโรงเรียน

3. อาคารเรียนและห้องเรียน ต้องมีลักษณะตามที่กฎกระทรวงกำหนดไว้

4. นอกจากห้องเรียนแล้ว โรงเรียนจะต้องจัดให้มีห้องบริการ สถานที่รับประทานอาหาร ห้องเตรียมอาหาร ห้องพยาบาล ห้องนอนสำหรับนักเรียน ห้องน้ำหรือที่อาบน้ำ และห้องส้วม

นอกจากอาคารสถานที่ ที่โรงเรียนต้องจัดให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้ว การจัด สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน ควรมีสภาพที่เป็นเสมือนบ้านที่สองของเด็ก ดังนั้นในการจัดย่อมมุ่ง ตอบสนองความต้องการ ความสนใจในความปลอดภัย และพัฒนาการเด็กเป็นหลัก และควรคำนึงถึงการ ตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นหลักด้วย (เบญญา แสงมะลิ.2531 : 228)

สำหรับการจัดสภาพแวดล้อม สถานศึกษาในโรงเรียนอนุบาล คุณลักษณะของสถานที่ที่ดี เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุข ควรมี 10 ประการ ดังนี้คือ

1. มีพื้นที่ บริเวณ อาคาร ห้องเรียน และอุปกรณ์ต่างๆ อย่างเพียงพอและได้สัดส่วน กับจำนวนเด็กนักเรียนที่รับเข้า

2. มีที่ตั้งของโรงเรียน ลักษณะของพื้นที่และการจัดห้องต่างๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมกับ การจัดการเรียนการสอน และการศึกษาของเด็ก

3. มีความปลอดภัย โรงเรียน สิ่งแวดล้อมโรงเรียน อาคารเรียน จะต้องให้ความปลอดภัย แก่นักเรียน ซึ่งจากการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของผู้ปกครอง ด้านสวัสดิภาพโรงเรียนอนุบาล พบว่า ผู้ปกครองต้องการสวัสดิภาพด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ที่ให้ความปลอดภัยไม่เป็นอันตรายกับเด็กสูงสุด

4. สถานศึกษาและสิ่งแวดล้อมต้องถูกสุขลักษณะ และส่งเสริมสุขภาพอนามัย

5. ลักษณะขนาด และการจัดห้องสามารถเปลี่ยนแปลง ยืดหยุ่นเพื่อให้ใช้ประโยชน์ได้ เต็มที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการจัดห้องเรียนห้องควรมีขนาด 7 x 9 เมตร หรือ 6 x 8 เมตร มีพื้นที่กว้างใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน (เบญญา แสงมะลิ. 2531 : 27)

6. มีความสะดวกในการเดินทางระหว่างโรงเรียน และอาคารภายในโรงเรียน การออกแบบบริเวณ และอาคารเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถใช้ประโยชน์ทุกพื้นที่ได้อย่างเต็มที่
7. ง่ายต่อการดูแลรักษาและคุ้มค่ากับการลงทุน
8. มีแผนพร้อมต่อการขยายตัวของบริเวณและอาคารเรียนได้ง่ายและประหยัด
9. มีภูมิสถาปัตยกรรมที่สวยงาม
10. มีแหล่งที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย

การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน หรือการจัดห้องเรียนมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะในแต่ละวันเด็กจะใช้ระยะเวลาอยู่ที่โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเรียน เล่น และทำกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการพักผ่อนนอนหลับ ดังนั้นในการจัดห้องเรียน จึงมีความจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้มีความเหมาะสมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2538 : 119) กล่าวถึง สภาพแวดล้อมที่ดีในสถานศึกษาปฐมวัย ว่า ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กให้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การจัดประสบการณ์โดยใช้สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาความสามารถในการปรับตัว ดังนั้น อาคารเรียนหรือห้องเรียน มีผลต่อการจัดสภาพแวดล้อม ถ้าตัวอาคารที่สอนเด็กมีเนื้อที่น้อย เวลาเล่นต้องรวมเอาเด็กเล่นด้วยกัน ก็จะทำให้การเล่นนั้นๆ สนองตอบความต้องการของเด็กได้น้อยลง เพราะสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเล่น หรือการพัฒนาเด็ก

สภาพแวดล้อมในห้องเรียนของเด็กปฐมวัยที่สำคัญที่ครูต้องจัดในห้องเรียน ควรประกอบด้วยวัสดุและอุปกรณ์ดังต่อไปนี้คือ

1. วัสดุและอุปกรณ์ที่เป็นธรรมชาติ ทราย หิน ดินเหนียว น้ำและวัสดุธรรมชาติอื่นๆ เป็นวัสดุและอุปกรณ์ที่ส่งเสริมประสบการณ์อันมีค่ายิ่ง ทางด้านประสาทสัมผัส และทางด้านการเรียนรู้ คณิตศาสตร์เรื่องการวัดและปริมาตร เด็กๆ จะสนุกสนานกับการเท สัมผัส ผสม นอกจากนี้เด็กเรียนรู้จักการร่วมมือกัน การสร้างจินตนาการ กิจกรรมเล่นน้ำและทราย ซึ่งสามารถจัดได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2. อุปกรณ์การเล่นแบบมีชีวิตชีวา เป็นอุปกรณ์ส่งเสริมให้เด็กมีการเคลื่อนไหวและสำรวจ ซึ่งช่วยพัฒนากล้ามเนื้อ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ใช้พลังงาน และเรียนรู้ความคิดรวบยอดด้านมิติสัมพันธ์ รู้จักคำว่า บน ล่าง ใต้ เหนือ ด้วยการใช้ร่างกายในการสัมผัส ตัวอย่างอุปกรณ์และวัสดุที่ราคาไม่แพง ได้แก่ บล็อกไม้ ยางรถยนต์ ท่อนไม้ ต้นไม้ อุปกรณ์ที่ทำหยาบๆ เช่น ชิงช้า ไม้เส้น กระดานหก ของเล่นที่เป็นลักษณะโยกเยก รถมอเตอร์ และรถลาก อุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้ควรมีขนาดพอเหมาะกับร่างกายของเด็กเพื่อไม่ให้เกิดอันตรายพลัดตกลงมา

3. วัสดุที่ใช้ในการสร้างและต่อของเล่นที่เป็นชิ้นๆ วัสดุที่ใช้ในการสร้างและต่อของเล่นที่เป็นชิ้นๆและให้เด็กๆ ต่อ เช่น บล็อกตัวต่อต่างๆ ช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อตาและมือแข็งแรง เสริมสร้างความคิดจินตนาการ และเตรียมโอกาสสำหรับเด็กให้ทำงานร่วมกัน ซึ่งการใช้อุปกรณ์หรือวัสดุเหล่านี้ช่วยสร้างประสบการณ์ให้เด็กมีพื้นฐานด้านการวัดสัดส่วนและการแก้ปัญหา ตัวอย่างของเล่น เช่น คลินิกไม้ขนาดต่างๆ บล็อกที่เป็นรูปรถบรรทุก คน สัตว์ และเครื่องมือที่เก็บบล็อกต่างๆ ด้วย เพื่อปูพื้นฐานเสริมสร้างนิสัยในการเก็บของ

4. วัสดุที่ใช้มือเล่นและจับต้อง ภาพตัดต่อ ลูกปัดและกระดานกล มีรูปแบบช่วยให้เด็กได้ฝึกกล้ามเนื้อสายตา และมือประสานสัมพันธ์กัน และช่วยพัฒนานิ้วมือและมือ ประสบการณ์นี้เป็นส่วนสำคัญและเป็นพื้นฐานของการเขียน ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ เหล่านี้จะให้แนวคิดเรื่องสี ขนาด รูปร่าง ซึ่งในที่สุดจะช่วยพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการจำตัวอักษรได้ เด็กมีโอกาสแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ผลงานต่างๆ

5. วัสดุเกี่ยวกับการแสดงบทบาทสมมติ วัสดุเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้ และฝึกฝนทักษะต่างๆ ทุกๆ วัน การที่เด็กได้ใช้มือติดกระดุม รูดซิป ช่วยให้เด็กสร้างความสัมพันธ์การฝึกทักษะต่างๆ นอกจากนี้ การที่เด็กแต่งตัวเสื้อผ้าสมมติต่างๆ ช่วยสร้างความรู้สึกรักของเด็กในการเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมและพัฒนาด้านภาษาอีกด้วย

6. วัสดุเกี่ยวกับศิลปะ วัสดุทางด้านศิลปะจะให้โอกาสเด็กได้แสดงออกทางความคิด สร้างสรรค์การแก้ปัญหา พัฒนาทางกายและทางประสาทสัมผัส วัสดุที่ควรจัด เช่น สี ดินสอเทียน แป้งมัน กาว ดินน้ำมัน และวัสดุต่างๆ กระดาษสีต่างๆ เศษกระดาษ ฟองน้ำ ใบไม้แห้ง และวัสดุอื่นๆ

7. หนังสือ วิธีที่ดีที่สุดที่ช่วยให้เด็กเรียนอย่างจริงจัง และสนุกกับการอ่านและกลายเป็นแรงกระตุ้นที่ดีที่จะเตรียมเด็กให้พร้อมในการอ่านต่อไป คือ การคัดเลือกหนังสือที่มีคุณภาพ ต้องให้โอกาสแก่เด็กที่จะดูหนังสือ ได้ฟังนิทาน และเห็นผู้ใหญ่ได้ใช้หนังสือ มุมหนังสือในห้องเรียนควรจัดมุมเงียบ มีที่นั่งสวย มีที่เก็บหนังสือที่เด็กสามารถเลือกด้วยตนเองได้ ควรจัดชั้นหนังสือให้เห็นปก วางให้เด่นชัดเป็นเล่มๆ ไม่ควรจัดวางไว้หรือวางทับกัน มีการเชิญชวนให้เด็กอ่านหนังสือ

8. วัสดุส่งเสริมสติปัญญา วัสดุอุปกรณ์ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเป็นของเล่นที่เสริมสร้างสติปัญญาให้กับเด็ก กิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่นเกมไม้ การทำอาหารและต่อเครื่องเล่นต่างๆ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างและพัฒนาความคิดในด้านมาตราส่วนความสมดุล การจับคู่ การเปรียบเทียบ การจัดหมู่ ประเภท และการวัด

สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน การจัดการศึกษาปฐมวัยนั้น จำต้องมีพื้นที่ข้างนอก หรือ สนามเด็กเล่น เด็กเรียนรู้ตลอดเวลาไม่เพียงแต่ในห้องเรียนเท่านั้น พื้นที่ข้างนอกและอุปกรณ์เครื่องเล่นอื่นๆ ก็ช่วยเสริมสร้างพัฒนาเด็ก ทั้งทางร่างกาย สังคม สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ภายในห้องเรียนที่ครูจัดให้แก่เด็ก ได้แก่ ทำสวน เล่นกะบะทราย เล่นเลียงสัตว์น้ำ กิจกรรมศิลปะ เล่นสี วาดภาพด้วยนิ้วมือ กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ นับว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาและความคิดสร้างสรรค์ การที่เด็กเล่นเครื่องเล่นสนาม เช่น ไม้กระดาน ชิงช้า ใต้ราวกระโดด ป้อทราย เป็นการเสริมสร้างและพัฒนาการทางด้านร่างกาย ในการให้เด็กเล่นที่สนามนี้ครูต้องคำนึงถึงความปลอดภัย ตรวจสอบความแข็งแรงมั่นคงของเครื่องเล่น และไม่สูงเกินไปสำหรับเด็กปีนป่าย

ดังนั้น ในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น ครูควรคำนึงถึงสิ่งที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากภายในบริเวณโรงเรียน จะมีความสำคัญกับเด็กมากเพราะโรงเรียนเป็นสถานที่แห่งแรกที่เด็กไปเรียน เพื่อเรียนรู้โลกภายนอก ซึ่งอาจเปรียบเหมือนบ้านที่ 2 ของเด็ก ดังนั้นบรรยากาศภายในโรงเรียน จะต้องมีความเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาศึกษาสำหรับเด็กวัยนี้เป็นอย่างเต็มที่

2.2.4 บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข

ครูดีเปรียบได้กับกัลยาณมิตรของสังคม

การที่ครูอนุบาลมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยได้เป็นคนดี มีความสุขและเก่ง พ่อแม่ทุกคนมักจะบอกว่า “ในชีวิตไม่ต้องการอะไรมาก ขอให้ลูกเจอครูที่ดีก็แล้วกัน” เด็กๆ เมื่อกลับจากโรงเรียนก็จะเล่าให้พ่อแม่ฟังถึงครูของเขาเสมอ “ครูดี” มีความหมายต่อชีวิตทั้งเด็กและผู้ใหญ่ถึงเพียงนี้ เพราะครูดีเป็นที่พึ่งจากจิตใจของนักเรียนทำให้เขามีความมั่นคงที่จะต่อสู้ และผ่านพ้นวิกฤตในชีวิตได้ ครูดีสอนเก่งทำให้นักเรียนเกิดปัญญาและมีความสุขในการเรียน

พัฒนาการของเด็กเล็กอายุ 0 – 6 ปี เป็นช่วงที่จะมีพัฒนาการของโครงสร้างทางสมอง ปัญญา อารมณ์ นิสัย ความดีความชั่วของคนจะก่อตัวในช่วงนี้ จึงเป็นช่วงที่สำคัญที่สุด การเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อมของเด็กในช่วงนี้ถือเป็นประเด็นการศึกษาที่รับด่วน ในการสร้างรากฐานคุณภาพของคนในสังคม

การศึกษาทุกวันนี้ตั้งแต่ระดับอนุบาล เน้นที่การยึดเย็ดถ่ายทอดเนื้อหามากกว่า กระบวนการเรียน ไม่สร้างสติปัญญาอย่างแท้จริง ทำให้คิดไม่ออก ทำไม่เป็น ขาดความเข้าใจตนเองที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมสังคมทั้งหลาย ทำให้เกิดความขัดแย้งและปัญหามากมายประการ เช่น เด็กเกลียดการเรียน ไม่เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ อยาเพียงแต่คิดว่า การศึกษา คือ การท่องหนังสืออยู่อย่างเดียวยังต้องมีสิ่งอื่นที่ทรงพลังมากกว่าการท่องหนังสือ คือ การพัฒนาศักยภาพแต่ละคน เราจึงค้นหาข้อบกพร่องของบุคคลในสังคมเราในด้านต่างๆ

ปัญหาของมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมสลับซับซ้อนและยากเกินกว่าใครคนหนึ่งคนใดจะแก้ไขได้มากและยั่งยืน นอกจากประชาชนในชุมชนนั้นจะมีส่วนร่วมแก้ปัญหาอย่างแท้จริง การศึกษาจึงเป็นหน้าที่ร่วมกันของคนทั้งมวล บ้าน โรงเรียน ชุมชน ครูจึงต้องนำชุมชนมาให้ความรู้ในโรงเรียนร่วมกัน การมีครูดี จึงเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญที่สุด

ครูดี คือ บุคคลที่มีความเป็นผู้นำ คือ มีปัญญาและมีความสามารถทำให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงไปสู่ความดีงาม ครูดี เป็นตัวกระตุ้นทำให้ความดีงามเกิดขึ้นรอบๆ ของสังคมนั้นเป็นกัลยาณมิตรของสังคม คำว่า “กัลยาณมิตร” เป็นคำสูงที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นสิ่งที่นำมาซึ่งความเจริญ กัลยาณมิตร หมายถึง องค์พระศาสดา พ่อแม่ ครูอาจารย์ผู้ชี้ทางอันประเสริฐ

ครู คือ ผู้ที่รับเรียนมาเพื่อจะให้ความรู้แก่เด็กด้วยวิธีการอันชาญฉลาดและน่าสนใจให้ความเป็นมิตรและให้หลักในการดูแลตนเอง เด็กจะมีความสุขเมื่อได้เรียนกับครูที่เข้าใจเขา ร่วมคิดไปกับเขา และสามารถจูงใจให้เขาตื่นตัวไปกับบทเรียนแต่ละบท ให้สนุกต่อบทกิจกรรมแต่ละขั้นตอน ให้มีกำลังใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนกันและให้มีความรักต่อสิ่งที่เรียน ต่อเพื่อน ต่อครูและต่อธรรมชาติที่แวดล้อมให้มีศรัทธาต่อการดำรงชีวิต รู้จักสร้างความหวังเพื่ออนาคตของตน

ครูจึงต้องมีศาสตร์ คือ ความรู้พื้นฐานในเรื่องต่างๆ มากพอที่จะถ่ายทอดให้เด็กได้ตามวัยของเขาและยังต้องมีศิลป์ คือ วิธีการที่จะถ่ายทอด ซึ่งจะขึ้นอยู่กับสภาวะและวุฒิภาวะของผู้เรียนในรูปแบบของกิจกรรมที่หลากหลาย นอกจากนั้นยังต้องมีใจรักในความเป็นครู รักในสิ่งที่สอนและหน้าที่ของตน ครูที่มีคุณภาพจึงต้องมีคุณสมบัติทั้ง 3 ประการนี้อยู่ในตัว จึงสร้างศรัทธาและทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการเรียนได้

การที่ครูช่วยให้เด็กค้นพบความสามารถของเขาเอง นอกจากจะสร้างความภูมิใจให้เขาแล้ว ยังช่วยให้เขารู้จักตัวเองมากขึ้น เห็นคุณค่าของตนเอง เกิดภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง ในขณะเดียวกันก็เกิดความเห็นใจผู้ที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เรียนรู้ที่จะสร้างความรู้สึที่ดีต่อคนอื่น เรียนรู้ปรับตัวให้เข้ากับ

เพื่อนได้ เด็กแต่ละคนควรได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจ เพื่อจะได้ค้นพบความสามารถของตนเองที่เหมาะสม ความถนัดและความสนใจพิเศษของเขาจะปรากฏเด่นขึ้น ความถนัดและความสนใจของเด็กแต่ละคนแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพันธุกรรม สภาพแวดล้อมซึ่งจะค่อยๆ แสดงออกเมื่อได้รับการสนับสนุน หน้าที่ของครู คือ หาความพิเศษของเด็กแต่ละคนให้พบ ซึ่งไม่ยาก ถ้า.....

ถ้าเพียงครู ถาม.....ครูจะทราบ

ถ้าเพียงครู ดู.....ครูจะรู้

ถ้าเพียงครู สังเกต.....ครูจะเห็น

ถ้าเพียงครู ฟัง.....ครูจะเข้าใจ

การเปิดให้เด็กได้ทำอะไรตามที่ตนชอบและมีความถนัด เท่ากับเป็นการเสริมศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กให้ปรากฏออกมา หากครูสามารถดึงความสนใจมาไว้ที่ห้องเรียน ดึงความรู้สึกลอยจากเข้าห้องเรียน เพราะสิ่งสนุกๆ รออยู่ มีสิ่งที่น่าสนใจ น่าติดตาม เรียนแล้วสนุก มีเพื่อนที่เข้าใจกัน มีครูที่เป็นกัลยาณมิตร ครูคนใดทำได้เช่นนี้ ครูคนนั้นคือครูคุณภาพ นอกจากการเรียนการสอนของครูจะปรับเปลี่ยนไปแล้วแบบประเมินพัฒนาการของเด็กก็จะเปลี่ยนไปด้วยเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนที่มีความสุข คือ เป็นการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละคนในภาพรวมของความเป็นเด็กผู้นั้น และประเมินต่อเนื่อง ตั้งแต่แรกเข้าจนวันที่ออกจากโรงเรียนไป และต้องเป็นการประเมินที่ไม่ทำให้เด็กเครียด เพราะเขาจะมีโอกาสประเมินตนเองได้

คุณลักษณะที่ดีของครูปฐมวัย

1) บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะท่าที อุปนิสัยและพฤติกรรมของผู้ที่เป็นครู ซึ่งเด็กจะจดจำลักษณะนิสัยต่างๆ จากครู ถ้าครูเป็นผู้ที่มีลักษณะที่ดี เด็กย่อมจะเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีไปด้วย บุคลิกลักษณะของครูอนุบาล (เบญจา แสงมะลิ. 2516) ควรมีดังนี้

1.1 รักเด็ก ผู้ที่จะเป็นครูอนุบาลหรือทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กนั้น ต้องมีนิสัยรักเด็กอย่าง แท้จริง การรักเด็กเป็นความรู้สึกที่ละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง มีเฉพาะบุคคล ต้องมีความสามารถเข้ากับเด็กและทำงานร่วมกับเด็กได้อย่างทั่วถึง โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

1.2 ยิ้มแย้มแจ่มใส ครูอนุบาลควรเป็นบุคคลที่ยิ้มแย้มง่าย มองดูร่าเริง แจ่มใส นำพุด นำเคารพคบหาสมาคมด้วย ทำให้ผู้อยู่ใกล้รู้สึกอบอุ่น

1.3 มีเมตตากรุณา ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความเมตตากรุณา ถ้าครูปกครองเด็กด้วยความเมตตากรุณาก็จะทำให้เด็กง่ายและเป็นคนดี

1.4 อารมณ์ดี ผู้ที่อยู่กับเด็กจะต้องเป็นผู้ที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่โกรธง่าย ไม่โมโหง่าย ไม่ตื่นตกใจและตื่นเต้นจนเกินไป และมีอารมณ์ร่วมกับเด็กด้วย

1.5 ใจเย็น ครูอนุบาลต้องเป็นบุคคลที่ใจเย็น เนื่องจากอยู่กับเด็กเล็กๆ ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับเด็กจะมีอยู่เสมอ จึงต้องหัดเป็นคนใจเย็น รู้จักรับฟัง พิจารณาเรื่องราวและชี้แจงอย่างมีเหตุผล

1.6 ออดทน การอบรมดูแลเด็กนั้น ครูจะต้องฝึกตนเองให้มีความอดทน เพราะเด็กยังไม่สามารถเข้าใจ และทำอะไรได้เท่าผู้ใหญ่ จึงต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างมากในการฝึกอบรมเด็ก

1.7 ขยัน ผู้ที่อยู่กับเด็กนั้น ต้องเป็นผู้ที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่ ไม่เบื่อนายในการทำงานปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอไม่ดูค้าย ขยันทำงานให้สำเร็จไปด้วยดี

1.8 ซื่อสัตย์ ครูอนุบาลต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความซื่อตรงต่อหน้าที่ของตน ซื่อตรงต่อผู้อื่น ซึ่งจะเป็นแบบอย่างให้เด็กประพฤติตาม

1.9 ยุติธรรม ผู้ที่สอนเด็กๆ ควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมอย่างยิ่ง การอยู่กับเด็กนั้นจะพบปัญหา ซึ่งเด็กกระทำอยู่เสมอ จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบ ตัดสินตามเหตุผล โดยวางตนเป็นกลางจริงๆ

1.10 ตัดสินใจดี ผู้ที่อบรมเด็กนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลและผล มีความรอบคอบเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

1.11 คล่องแคล่ว ว่องไว การอยู่กับเด็กเล็กๆ ซึ่งซุกซนและเคลื่อนไหวอยู่เสมอ นั้นครูอนุบาลจึงควรคล่องแคล่ว กระฉับกระเฉง สามารถติดตามเด็กได้ทัน

1.12 ทรวาดทรงและท่าทางดี ครูอนุบาลจึงควรฝึกในการนั่ง การเดิน การยืนให้ถูกท่า ระมัดระวังทรวาดทรงตัวตรงอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างของนักเรียน

1.13 วาจาสุภาพ ผู้ที่อยู่กับเด็กๆ นั้น ต้องระมัดระวังอย่างยิ่งในการพูด ด้วยเด็กนั้นอยู่ในระยะที่การเรียนรู้ทางภาษากำลังเจริญ การพูดต้องชัดเจน ไม่เบาหรือดังเกินไป น้ำเสียงไพเราะ ไม่กระโชกโฮกฮาก การพูดควรชัดถ้อยชัดคำ มีจังหวะในการพูดช้าแต่หนักแน่น เด็กจะจดจำสิ่งที่ได้ยินและพูดตาม

1.14 มีกิริยามารยาทดี ครูเด็กเล็กๆ ควรฝึกมีกิริยาเรียบร้อย รู้จักกาลเทศะ รู้จักมารยาทต่างๆ ที่ใช้ในสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก

1.15 ให้ความอบอุ่นแก่เด็ก เด็กเล็กๆ นั้น ยังต้องการควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ครูสอนเด็กเล็กควรให้ความอบอุ่นแก่เด็กเสมือนคนในครอบครัวของเด็กเอง สิ่งนี้เป็นเครื่องช่วยให้เด็กอยากมาโรงเรียน

1.16 เข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็ก ครูสอนเด็กเล็กๆ นั้นควรมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัย 2-7 ปี และสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กได้

1.17 ชอบศิลปะ ครูที่สอนเด็กอนุบาลนั้น ควรสามารถวาดเขียนได้ ร้องเพลงได้ หรือทำการฝีมือได้ เล่นดนตรีได้ เหล่านี้จะช่วยให้การสอนเด็กได้

1.18 สุขภาพดี ครูควรรักษาสุขภาพให้แข็งแรง ยิ่งอยู่กับเด็กเล็กมากเท่าใดครูจะต้องระวังในเรื่องสุขภาพให้มาก และครูอนุบาลควรมีสุขภาพดีเนื่องจากต้องพูดต้องเคลื่อนไหวอยู่เสมอ บางทีก็เล่นกับเด็กด้วย

1.19 แต่งกายดี ครูที่อยู่กับเด็กควรแต่งกายให้น่าดู สะอาด เรียบร้อย เด็กๆ นั้นรักครู จึงชอบมองครู และจดจำสิ่งต่างๆ ของครูด้วย การที่เด็กได้เห็นสิ่งรอบตัวของเด็กดีงาม มีระเบียบ เด็กก็จะเป็นผู้มีระเบียบไปด้วย

1.20 เข้ากับบุคคลอื่นได้ ครูอนุบาลนั้นไม่เพียงแต่เข้ากับเด็กได้ ควรจะฝึกให้เข้ากับบุคคลอื่นได้ด้วย เพราะครูที่อยู่กับเด็กนั้น จำเป็นต้องพบปะบุคคลอื่นอยู่เสมอ เช่น ผู้ปกครองเด็ก เจ้าหน้าที่โรงเรียน แพทย์ พยาบาล ตำรวจจราจร เป็นต้น

2) ด้านความรู้ ครูควรมีความรู้ด้วย มีวุฒิทางการศึกษาด้านวิชาครูอนุบาล หรือได้รับการอบรมด้านอนุบาล มีความเข้าใจในการพัฒนาเด็ก รู้จักแสวงหาความรู้และนำความรู้มาใช้ประโยชน์ได้

ทันการณเปลี่ยนแปลง ครูอนุบาลควรรู้จักการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ตลอดจนรู้จักการจัดประสบการณ์แก่เด็ก โดย

2.1 ครูอนุบาลเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ควบคุมดูแลเด็ก เด็กวัยนี้จะทดลองความสามารถของตนเองอยู่แล้ว ถ้าครูช่วยย้ช่วยให้เด็กทำ ให้กำลังใจแก่เด็ก เด็กก็จะลงมือทำด้วยความเต็มใจ ครูเป็นเพียงผู้คอยให้ความช่วยเหลือให้เด็กได้ทำกิจกรรมงานได้สำเร็จสมปรารถนา

2.2 ให้การอบรมเด็ก เด็กในวัยอนุบาลนี้ควรได้รับ “การอบรม” มากกว่า “การสอน” โดยครูเป็นผู้คอยชี้แจง ชักจูง และควบคุมอยู่ ให้เด็กรู้จักคิด รู้จักสังเกต รู้จักเปรียบเทียบ สามารถตัดสินใจพึ่งพาตนเองได้

2.3 ให้อิสระภาพแก่เด็ก การที่ครูใช้วิธีบังคับให้เด็กนั่งนิ่งๆ อย่างผู้ใหญ่เป็นการอบรมที่ขัดกับจิตใจของเด็กในวัยนี้เป็นอย่างที่สุด แต่การให้อิสระภาพย่อมมีขอบเขต

2.4 ระวังดูแลให้ความปลอดภัย เด็กเล็กๆ ที่ร่างกายแข็งแรง สุขสบายจะไม่อยู่นิ่ง ชอบเคลื่อนไหวอยู่เสมอ และยังไม่รู้จักระวังรักษาตัวได้เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ครูอนุบาลต้องดูแลเด็กให้อยู่ในสายตามองอยู่เสมอ

2.5 ครูควรรู้จักดูแลจัดการเลี้ยงเด็กเพื่อให้เติบโตและสุขภาพดีโดย

จัดการเรื่องการกิน โดยจัดอาหารที่มีประโยชน์ และเหมาะสมกับเด็กให้รับประทาน

3 เวลา คือ สาย กลางวัน และบ่าย

จัดเรื่องการนอนและการพักผ่อน จัดให้เด็กได้นอนหลังจากเล่นทุกครั้งและนอน

กลางวันประมาณ 2 ชั่วโมง

จัดเรื่องเล่น จัดให้เด็กได้เล่นในร่มและกลางแจ้งทุกวัน

จัดเรื่องการถ่าย ให้เด็กได้ถ่ายเมื่อร่างกายต้องการ

จัดเรื่องการรักษาความสะอาด ให้เด็กรู้จักล้างมือ ล้างหน้าและอาบน้ำ ในการเลี้ยง

ดูครูต้องมีความรู้สึกต่อเด็กเสมือนเป็นแม่ของเด็กเอง

2.6 ส่งเสริมความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการส่งเสริมที่ถูกทางเด็กจะมีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ จิตใจดี สติปัญญาเฉลียวฉลาด สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

2.7 ปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม เด็กเล็กอายุหนึ่งขวบจนถึงห้าขวบนี้เป็นระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิต สิ่งใดที่ได้เห็นและได้ทำจะปลูกฝังเป็นนิสัยของเด็ก ถ้าบังเอิญสิ่งที่เด็กได้พบเห็นและกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามได้ฝึกหัดและกระทำ เด็กก็จะมีนิสัยที่ดีตัวเด็กตลอดไป

2.8 ขัดเกลานิสัยที่ไม่ดี เด็กเล็กๆ ทุกคนที่อยู่ในชั้นอนุบาลจะมีนิสัยแตกต่างกันบางคนขี้โมโห บางคนก็ดื้อ การที่เด็กมีนิสัยเช่นนี้ ก็เพราะว่าผู้ใหญ่ที่อยู่กับเด็กอาจตามใจเด็กด้วยความรัก หน้าที่ของครูอนุบาล คือ อาจต้องขัดเกลานิสัยที่ไม่ดีหมดไป ซึ่งต้องใช้เวลานาน ครูต้องฝึกและอบรมอย่างสม่ำเสมอ ครูต้องมีความอดทน เมตตาปรานีต่อเด็ก

2.9 การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก ครูอนุบาลมีหน้าที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เตรียมสภาพร่างกายและจิตใจเด็กให้พร้อมที่จะรับการศึกษาในขั้นต่อไป

2.10 ให้เด็กมีความรู้เหมาะสมกับวัย เด็กทุกคนมีความอยากรู้อยากเห็นอยู่เสมอ ผู้ใหญ่มักจะมองไปในแง่ที่ว่าเด็กชอบทำลายของ แท้จริงแล้วเด็กต้องการเรียนรู้สิ่งนั้น สิ่งที่เด็กต้องการเรียนรู้ นั่น คือ สิ่งที่เด็กพบเห็นตามธรรมชาติ สิ่งที่อยู่รอบตัวเด็ก เด็กต้องการคำตอบที่ง่าย ๆ ไม่ลึกซึ้ง ทุกอย่างของเด็กเรียนรู้ต้องเหมาะสมและมีประโยชน์ต่อเด็ก

3) ด้านคุณธรรม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญมากสำหรับครูอนุบาลเพราะเป็นแบบของเด็ก คุณธรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นควรมีดังนี้

- 3.1 รักเด็กเมตตาเด็ก
- 3.2 ให้ความยุติธรรมต่อเด็กทุกคน ปฏิบัติต่อเด็กอย่างเท่าเทียมกัน
- 3.3 ละเอียดยรอบคอบ
- 3.4 ขยันขันแข็ง
- 3.5 อดทนสู้งาน
- 3.6 รักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
- 3.7 มีเหตุผล
- 3.8 มีความรับผิดชอบต่องานในหน้าที่
- 3.9 ใจคอหนักแน่น
- 3.10 ยอมรับความจริง รักการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
- 3.11 ซื่อสัตย์
- 3.12 วางตัวเข้ากับเด็กอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องเป็นไปได้อย่างหลายอย่าง เช่น พี่เลี้ยง แม่

นางพยาบาล หรือพ่อคนที่ 2 หรือผู้พิพากษา เป็นต้น

การเป็นครูอนุบาลนั้นควรมีลักษณะพิเศษ นอกเหนือจากครูทั่วๆ ไป คือ

1. ช่างสังเกต ครูอนุบาลต้องเป็นคนที่ช่างสังเกตเกี่ยวกับตัวเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย สุขภาพ ปฏิกริยาต่างๆ เช่น ปวดอุจจาระ อุจจาระราด ฯลฯ ความสนใจรับประทานอาหาร เพื่อจะได้ช่วยแก้ไขสิ่งที่ไม่ดีหรือบกพร่องและส่งเสริมที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น

2. ช่างพูด ครูอนุบาลต้องเป็นคนที่ช่างพูดอยู่ตลอดเวลา แต่ในการพูดของครูนั้น ต้องเป็นการพูดที่ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีลักษณะเป็นรูปธรรมมองเห็นภาพและบางครั้งอาจต้องพูดอธิบายเหตุผลชนิดที่ว่ายกแม่น้ำทั้งห้าให้เด็กเข้าใจและยอมรับ

3. ช่างเล่า เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า นิทานเป็นเรื่องที่ทุกคนชอบฟัง โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ ยิ่งชอบมากแม้จะเล่าซ้ำก็สามารถฟังได้ ฉะนั้นครูอนุบาลจึงต้องเป็นนักเล่านิทานอย่างมาก เพราะเรื่องต่างๆ ที่ต้องการให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้สามารถถูกเป็นนิทานเล่าให้เด็กฟังได้อย่างสนุกสนาน และในนิทานนั้นครูสามารถสอดแทรกคติสอนใจและสิ่งต่างๆ ที่จะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และจดจำได้ดี

4. ช่างคิด ครูอนุบาลจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์รู้จักคิดหาวิธีการ หรือกิจกรรมแปลกๆ ใหม่ๆ ที่จะให้เด็กตื่นเต้น สนุกสนานกับสิ่งที่ครูให้ตลอดเวลาเพราะเราทราบแล้วว่าเด็กในวัยนี้มีความสนใจสนใจนั้น ครูอนุบาลจะต้องหาวิธีการต่างๆ ที่จะมาช่วยยืดระยะเวลาความสนใจของเด็กให้มากขึ้น

5. ช่างทำ ครูอนุบาลนอกจากจะทำสื่อ อุปกรณ์ประกอบการสอน ทำเกมการศึกษาให้เด็กเล่นแล้ว ครูอนุบาลยังต้องดูแลจัดชั้นเรียนให้สะอาด น่าดูอยู่เสมอ แม้แต่ตัวเด็กเองบางครั้งก็ต้องดูแลทำความสะอาดให้โดยไม่แสดงอาการรังเกียจด้วย

สรุปคุณลักษณะเด่นที่สำคัญของครูปฐมวัย คือ จะต้องเป็นคนที่มีความมั่งคั่ง มั่นคง ใจเย็น ยิ้มแย้มแจ่มใสเสมอ อีกทั้งต้องมีผู้ประพฤติทั้งกายและใจที่ดีงาม ให้ความรักและความเอาใจใส่ต่อเด็กทุกคน อีกทั้งมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ จะเห็นได้ว่า คุณลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของครูอนุบาลซึ่งต่างจากครูในระดับอื่นๆ

คุณลักษณะของครูอนุบาลที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นคุณลักษณะโดยทั่วๆ ไป แต่ในปัจจุบันนี้ เรียกว่าเป็นยุคสังคมนวัตกรรม ดังนั้นคุณลักษณะของครูในยุคสังคมนวัตกรรม น่าจะต้องมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากยุคอื่นๆ ที่ผ่านมา ซึ่งในเรื่องคุณลักษณะของครูในยุคสังคมนวัตมนั้น สุมณ อมรวิวัฒน์ ให้รายละเอียดดังนี้

1) รูปลักษณ์ (Appearance) คือ ลักษณะครูที่พึงประสงค์มี 7 ลักษณะ คือ

1.1 สดชื่น แจ่มใส สะอาด (pleasant) ครูเป็นแบบอย่างศิษย์เลียนแบบอยู่เสมอ ครูควรมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรงแต่งกายสะอาด และมีท่าทางยิ้มแย้มแจ่มใส ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อบรรยากาศการเรียนการสอนไปด้วย

1.2 ตื่นตัว หนักเอาเบาสุ (alert) คนเป็นครูมักต้องสำรวจตน เป็นคนเฉยๆ สงบเสถียร ซึ่งก็เป็นคุณลักษณะที่ดี ครูต้องเป็นคนที่น่าสนใจใฝ่รู้ ตื่นตัว กระฉับกระเฉง พร้อมที่จะรู้ข่าวสาร เฝ้าดูความเปลี่ยนแปลงต้องฝึกการตื่นตัวเพื่อจะรู้รอบและก้าวหน้าทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

1.3 มั่นใจในตนเอง (confident) กระบวนการสอนที่ฝึกให้เกิดความมั่นใจในตนเองเป็นภารกิจที่จำเป็น ควรได้ฝึกการแสดงออกโดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง และการแสดงความคิดเห็นที่สนับสนุนหรือโต้ตอบอย่างมีเหตุผล ครูที่มีความมั่นใจในตนเองย่อมมีความมองอาจสง่างามในที่ทั้งปวง และสามารถกำหนดสถานภาพของความเป็นครูอย่างมีศักดิ์ศรี

1.4 รอบรู้เนื่องจากได้อ่านมากฟังมาก ซึ่งภาษาบาลีเรียกว่าเป็นพหูสูตร ภาษาฝรั่งเรียกว่าเป็นคน Well informed ในความหมายนี้มิได้เจาะจงให้ครูต้องเป็นนักปราชญ์หรือคนเป็นคนที่รู้ทุกเรื่อง แต่อย่างน้อยครูต้องเป็นคนรอบรู้ข่าวสาร เหตุการณ์ตลอดจนปัญหาสังคม ได้ติดตามและสังเกตวิธีการที่คนต่างฝ่ายต่างความคิดเห็นโต้เถียงกันด้วยเหตุผล แล้วรู้จักวิจารณ์ญาณ วินิจฉัย ความรู้และประสบการณ์ของตน

1.5 เป็นกัลยาณมิตร (friendly or being intimate friend) คุณลักษณะนี้หมายถึงความมีน้ำใจ ความใกล้ชิดผูกพันกับศิษย์และเพื่อนร่วมงาน ลักษณะของการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีทักษะทางสังคมเป็นที่รักไว้วางใจ คุณลักษณะข้อนี้ได้ระบุไว้ในหัวข้อของกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งผู้ที่สนใจจะศึกษาเพิ่มเติมได้

1.6 ฉลาด (intelligent, clever) คุณลักษณะข้อนี้ไม่สามารถวินิจฉัยได้เพียงผิวเผิน บางครั้งรูปลักษณ์ภายนอก (appearance) จะเป็นคนที่ทำดีแต่พอทำงานไปนานๆ แล้วที่เหลว อย่างไรก็ตาม การที่ครูสามารถใช้ภาษาโต้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้อง รับฟังเรื่องราวต่างๆ ได้เข้าใจรวดเร็ว จับประเด็นว่าอะไรสำคัญๆ อะไรเป็นประเด็นหลักและประเด็นย่อย ฟังคำสั่ง ฟังคำถามครั้งเดียวเข้าใจ ลักษณะเหล่านี้เป็นรูปลักษณ์และกิจลักษณะ (Performance) ที่แสดงให้เห็นว่าครูคนนั้นฉลาด

1.7 สุภาพ (courteous) ครูที่เก่ง ฉลาด รอบรู้ และมั่นใจนั้นต้องเป็นคนที่มีสุภาพด้วย ความสุภาพในที่นี้ หมายถึง กิริยาที่เหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ แสดงว่าได้รับการฝึกหัด ขัดเกลาไม่หยาบกระด้าง ความสุภาพจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของความเป็นครู

สรุปได้ว่า รูปลักษณ์ของความเป็นครู ได้แก่ PACIFIC ซึ่งแปลว่า ความสงบหากแต่แฝงความล้าลึกและพลังที่เปี่ยมล้น ครูจึงเป็นดุจดุมหาธาตุย เอือกเย็นยิ่งใหญ่เกินเล้าขาน เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน สืบสานคุณธรรมนำปวงชน

2) กิจลักษณะ หมายถึง ลักษณะภารกิจที่ครูต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองให้มีความเจริญสมกับความเป็นครู กิจลักษณะที่ครูต้องสั่งสมและฝึกอบรมให้เกิดขึ้น เป็นการพัฒนาตนเองมี 4 ประการ ซึ่งตามหลักพุทธธรรมเรียกว่า ภาวนา 4 คือ

2.1 การพัฒนาทางกาย ตามนัยทางพุทธศาสนามีได้หมายถึงการนั่งหลับตาหรือการพรำปนคาถาอาคม แต่ถือว่ากายของเราจะมีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า คือ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส และความรู้สึก รัก ชอบเกลียดชัง หรือความรู้สึกเฉยเมยต่อสิ่งเหล่านั้น เราเรียกสภาวะเหล่านี้ว่าเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายที่มีความสัมพันธ์กับตัวเอง กายภาวนา คือ การฝึกอบรมวิธีการปฏิบัติงานกับสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นในทางที่ถูกที่ควร เว้นและลดละการกระทำที่เป็นโทษ

2.2 การพัฒนาความประพฤติ เป็นการพัฒนาความประพฤติและจรรยาของบุคคลให้เป็นไปตามหลักการและระเบียบวินัยที่ถูกต้อง ช่วยให้เราสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเมตตา ซื่อตรง ไม่ล่วงละเมิดจิตใจและใช้สติปัญญา

2.3 การพัฒนาจิตใจ ในที่นี้ หมายถึง การฝึกอบรมจิตใจให้เบิกบานผ่องใสเข้มแข็งมั่นคง เรื่องของการพัฒนาจิตนี้เป็นประเด็นหลักที่ทำให้คนเป็นมนุษย์ และมีผลต่อบุคลิกภาพของครูอย่างยิ่ง พระเทพเวที (ประยูร ธรรมปยุตโต) ได้แปลคำ “จิตตภาวนา” นี้ว่า emotional development ครูที่มีความสุข คือ ครูที่ได้อบรมหรือพัฒนาจิตของตนอยู่เสมอ ผู้ที่พัฒนาจิตไม่จำเป็นต้องหลีกจากวิถีชีวิตของปุถุชน เพราะการภาวนาจิตนั้นเป็นการฝึกภายใน มีลักษณะที่เป็นขั้นเป็นตอนต่อธรรมชาติธรรมดาของชีวิต

2.4 การพัฒนาปัญญา กระบวนการพัฒนายปัญญานั้น เป็นการวิเคราะห์ฝึกฝนตนเองจากภายในเช่น การสำรวจความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจ ต่อสิ่ง เหตุการณ์ และปัญหาที่ได้เผชิญด้วยความเป็นอิสระ ไม่ตกเป็นทาสหรืออคติ คือ ความรัก โลภ โกรธ หลง ฝึกตนที่จะมองและมีปฏิกิริยาต่อสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริงที่มีเป็นอยู่

การพัฒนาตนเองของครู 4 ด้านนี้ เป็นกิจลักษณะที่จะเสริมรูปลักษณ์ของความเป็นครูให้เด่นชัดขึ้น

บทบาทหน้าที่ของครูอนุบาลในโรงเรียน

เอลคาย (Elkind. 1976) กล่าวถึงครูปฐมวัยว่า “ครูที่มีคุณสมบัติพื้นฐานภายในที่ดีจะมีอิทธิพลต่อการเรียนของเด็กปฐมวัยมากกว่าอิทธิพลอย่างอื่นๆ” เทเลอร์ (Taylor. 1985) ได้สรุปบทบาทหน้าที่สำคัญของครูอนุบาลไว้ ดังนี้

1. การรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่

1.1 พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ศึกษาจุดมุ่งหมาย และเนื้อหาสาระของหลักสูตรและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.2 รู้จักแนวทางในการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กอนุบาล เช่น จัดกิจกรรมให้เกิดความสมดุลของกิจกรรมสงบ – เคลื่อนไหว กิจกรรมในร่ม – กลางแจ้ง กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย ฯลฯ

1.3 การรักษาสุขภาพทางกายและสุขภาพทางจิตให้ดีอยู่เสมอ

1.4 มีความกระตือรือร้น มีใจรักด้านอนุบาล

1.5 มีความเข้าใจตนเองและรู้จักประเมินตน

1.6 เข้าใจกิจวัตรในการปฏิบัติงานของตนเอง เช่น รู้จักวางแผนการจัดกิจกรรมและเวลาให้

เหมาะสม การดูแลสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับวัยเด็กหรือการดูแลด้านความสะอาด ความปลอดภัย และโภชนาการสำหรับเด็ก เป็นต้น

2. การรับผิดชอบต่อเด็ก ได้แก่

2.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก เช่น สนใจเด็กเป็นรายบุคคล ให้ความสนใจและรับฟังเด็กพูดคุย ยิ้มแย้มกับเด็กเสมอ

2.2 รู้จักปฏิบัติตนต่อเด็ก เช่น เข้าใจธรรมชาติ ความต้องการของเด็ก รู้วิธีให้ความอบอุ่นแก่เด็ก ปฏิบัติต่อเด็กเท่าเทียมกัน รู้จักจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยเด็ก รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก หรือรู้จักช่วยเหลือแก้ปัญหาให้กับเด็ก เป็นต้น

2.3 ยอมรับและเคารพความเป็นเอกลักษณ์บุคคล และส่งเสริมให้เด็กช่วยตนเองและควบคุมตนเองได้

2.4 ครูต้องเป็นผู้แนะนำ (Guide) เป็นผู้กระตุ้น (Motivator) และผู้นำ (Leader)

2.5 ช่วยสร้างเด็กให้มีภาพพจน์ที่ดีต่อตนเอง (Good Self – image)

2.6 ช่วยให้เด็กพัฒนาถึงขีดความสามารถเขา

3. การรับผิดชอบต่อพ่อแม่ ของเด็ก และชุมชน ได้แก่

3.1 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อ พ่อ แม่ ของเด็ก

3.2 เป็นที่ปรึกษาที่ดี และช่วยวางแผนงานในการพัฒนาให้เด็กเป็นคนดี

3.3 ให้ความจริงใจกับเด็กและผู้ปกครอง ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3.4 ทำความรู้จักเด็ก และพื้นฐานทางครอบครัวของเด็กรายบุคคล

3.5 เปิดโอกาสให้หน่วยงานชุมชนได้มาให้ความรู้แก่เด็กในโรงเรียน หรือนำเด็กไปร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนตามความเหมาะสม

4. การรับผิดชอบต่อเพื่อนครูด้วยกัน ได้แก่

4.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนครู

4.2 สนับสนุนและยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนครู

4.3 แลกเปลี่ยนความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของเพื่อนครู

4.4 ส่งเสริมความก้าวหน้า ทางด้านวิชาการของเพื่อนครู

สโปเตค และสแลคโซ (Spodek and Saracho. 1994 : 3 – 4) ได้กล่าวถึงสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับครูปฐมวัย ดังนี้

1. มีความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและมาตรการรักษาความปลอดภัย ครูปฐมวัยต้องรับผิดชอบดูแลสุขภาพของเด็ก ขณะที่เด็กอยู่ในโรงเรียนทั้งด้านความเจ็บป่วย ดูแลความปลอดภัยเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ในโรงเรียน

2. เทคนิคการนำเสนอกิจกรรมให้กับเด็ก ครูต้องรู้เทคนิคในการวางแผนจัดการเรียนการสอน และสร้างมุมเรียนรู้ สามารถใช้มุมการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้อย่างแท้จริง

3. เทคนิคการจัดการชั้นเรียน ครูต้องสามารถทำให้ชั้นเรียนสงบ มีวินัยน่าเรียน โดยไม่มีการลงโทษเด็ก สามารถจัดห้องเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ครูต้องรู้ว่าการสอนเด็กปฐมวัยไม่เพียงแต่ดูแลเด็กและให้ความปลอดภัยแก่เด็ก หรือจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เด็กสนใจเท่านั้น แต่ครูยังต้องรู้ถึงภาวะแวดล้อมของชีวิตและบริบทที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการเรียนรู้ให้แก่เด็กต่อไป

จะเห็นว่าคุณลักษณะของครูที่ดี เป็นคุณลักษณะของครูที่มีบุคลิกอบรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กให้มีความสุข โดยเฉพาะครูสอนเด็กระดับก่อนวัยเรียน ถือว่ามีความสำคัญต่อการเรียนรู้นัก เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้และสามารถจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี หากครูมีบุคลิกภาพที่ดีก็จะทำให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็กต่อไป

3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2527 น้อมศรี เดท และคนอื่นๆ (2527 : 88) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการนิเทศการศึกษาชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนประถมศึกษา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอนชั้นเด็กเล็กจำนวน 47 คน และผู้นิเทศ จำนวน 158 คน ซึ่งมีทั้งระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศในชั้นเด็กเล็ก ผลปรากฏว่า กิจกรรมการนิเทศมีประโยชน์มากที่สุด คือ การพบปะ สนทนา การเยี่ยมชั้นเรียน การสังเกต การสอน การปรึกษาหารือ การประชุมครู การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพาครูไปเยี่ยมชั้นเด็กเล็กที่โรงเรียนอื่น การชม การสาธิตการสอนตามลำดับ และเห็นว่า การนิเทศมีความสำคัญมากและเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

ในปี พ.ศ. 2530 จารุณี บุญคง (2530 : บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการด้านการนิเทศการสอนในชั้นเด็กเล็กของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 7 พบว่า ครูสอนชั้นเด็กเล็กมีความต้องการการนิเทศการสอนชั้นเด็กเล็กอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตร และการวัดและประเมินผล

ในปี พ.ศ. 2536 พุฒิชัย กัมตรัง (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี พบว่า รูปแบบการจัดการนิเทศที่ประกอบด้วย การเสริมสร้างกำลังใจในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน การได้รับการยอมรับ และทักษะในการนิเทศผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับดี

ในปี พ.ศ. 2544 สรัญธร ฉันทารภาพ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวโน้มการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย พบว่า ด้านยุทธศาสตร์ การนิเทศต้องใช้วิธีการส่งเสริมครูให้มีขวัญและกำลังใจในการทำงานมีความเข้าใจเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัย โดยใช้รูปแบบการนิเทศแบบทั่วถึงทุกพื้นฐานหรือแบบบูรณาการ ในลักษณะการลงทุกพื้นที่ ทุกโรงเรียนลงในระดับถึงตัวครูผู้สอน ในรูปแบบการนิเทศแบบพาทำ โดยร่วมคิดเป็นแบบกัลยาณมิตร มีลักษณะที่ผู้นิเทศเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ปรับปรุงให้ครูมีความมั่นใจในการทำงาน

ในปี พ.ศ. 2544 กิตยวดี บุญชื้อ และวิภา ตันกุลพงษ์ (2544 : 85) ได้ศึกษาวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโครงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) พบว่า การปรับระบบการนิเทศการเรียนการสอนโดยให้ครูที่มีความชำนาญในการสอนวิชาต่างๆ ผลัดกันนิเทศในสาขาวิชาที่ตนถนัด เป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและเสริมสร้างกัลยาณมิตรในโรงเรียนใน

รูปแบบการนิเทศที่ปรับเปลี่ยน มีทั้งการจัดศูนย์เทศในสายชั้น การนิเทศแบบ “เพื่อนช่วยเพื่อน” และการสร้างเครือข่ายตามความชำนาญของแต่ละคน นอกจากนี้การเยี่ยมชั้นเรียนอย่างไม่เป็นทางการของฝ่ายวิชาการ และผู้บริหารเป็นการเยี่ยมให้กำลังใจ และสร้างความรู้สึที่ดีต่อครู ทำให้เกิดความเต็มใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน วิธีการจัด คือ ลดแบบสังเกตการสอน และให้ข้อเสนอแนะแบบกัลยาณมิตร เป็นการผ่อนคลายความเครียดและความกังวลต่อการมาเยี่ยมชั้นเรียนของฝ่ายบริหารลงไปมาก

ในปี พ.ศ. 2545 ประพนธ์ ทรงสะอาด (2545 : 60) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย พบว่า ผลสำเร็จของการร่วมพัฒนาจัดการเรียนการสอนของผู้วิจัยและคณะครู เนื่องมาจากผู้วิจัยเป็นผู้บริหารที่ส่งเสริมการร่วมกันทำงานแบบกัลยาณมิตร จึงทำให้ครูพร้อมที่จะร่วมกระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนดีขึ้น ส่งผลให้เด็กได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ

3.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 1982 แคมเบล (Campbell. 1982) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการนิเทศการศึกษาที่ช่วยพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพครูในระดับปฐมวัยในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษาที่สนองตอบต่อสภาพท้องถิ่น ความต้องการและปัญหาของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยของชุมชนกลุ่มหนึ่งในสังคมอเมริกัน แคมเบลได้นำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการนิเทศการศึกษา และใช้เป็นเครื่องมือส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย เนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยประกอบด้วย ลักษณะของการจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย รูปแบบกิจกรรมการนิเทศและการฝึกความมีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการนิเทศนี้ได้นำเอาส่วนสำคัญในการนิเทศทั่วๆ ไปมาเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้ได้ซึ่งประสิทธิผลในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น การให้คำปรึกษาหารือ การสังเกต และการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู การแก้ปัญหาขององค์การร่วมมือ และคุณค่าแห่งทรัพยากรบุคคล

ในปี ค.ศ. 1975 แดเนียล เจอร์น (เมธี มณีโชติ. 2538 : 81 ; อ้างอิงจาก Jerun : 604) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ บทบาทที่คาดหวังของผู้นิเทศในการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนแบบนอกระบบโรงเรียนที่ทำงานเป็นทีมและรายบุคคล โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่า การให้บริการด้านการนิเทศการศึกษาจะเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียนได้ดีที่สุด โดยศึกษาจากกลุ่มศึกษานิเทศก์ ครูใหญ่และครู ในรัฐโคโลราโด ผลการวิจัยพบว่าการให้บริการและให้ความช่วยเหลือต้องมาก่อน การพบปะกับผู้นิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญมากทั้งนี้เพื่อจะได้ปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และครูยังให้ความสำคัญอย่างมากในเรื่องที่จะให้ผู้นิเทศการศึกษาช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน

ในปี ค.ศ. 1993 คลาสส์ (Clousr. 1993 : 2533 – A) ได้ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นทั่วไปของครูกับรูปแบบในการนิเทศ” โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษากับรูปแบบของการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนในรัฐเพนซิลวาเนีย โดยมีครูผู้สอนจำนวน 20 คน หัวหน้าศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า ในการทำงานร่วมกันระหว่างครู และศึกษานิเทศก์แม้ครูจะไม่มีตำแหน่งทางการนิเทศ แต่ก็สามารถให้คำแนะนำเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆ ซึ่งช่วยทำให้ศึกษานิเทศก์นำไปปรับปรุงในงานด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในอนาคตได้

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการพัฒนาครูผู้สอนให้เกิดความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของเด็กด้วยเช่นกัน และถ้ากระบวนการนิเทศภายในมีความเป็นกัลยาณมิตรที่แสนดีต่อกัน ด้วยความรัก ความเข้าใจ แบ่งปัน เอื้ออาทรต่อกันจะทำให้การจัดการศึกษาก้าวสู่ความเป็นมาตรฐานต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ การกำหนดประชากร และเลือกกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครูที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ของโรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูโรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 18 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีดังนี้

1. แนวทางการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
2. แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

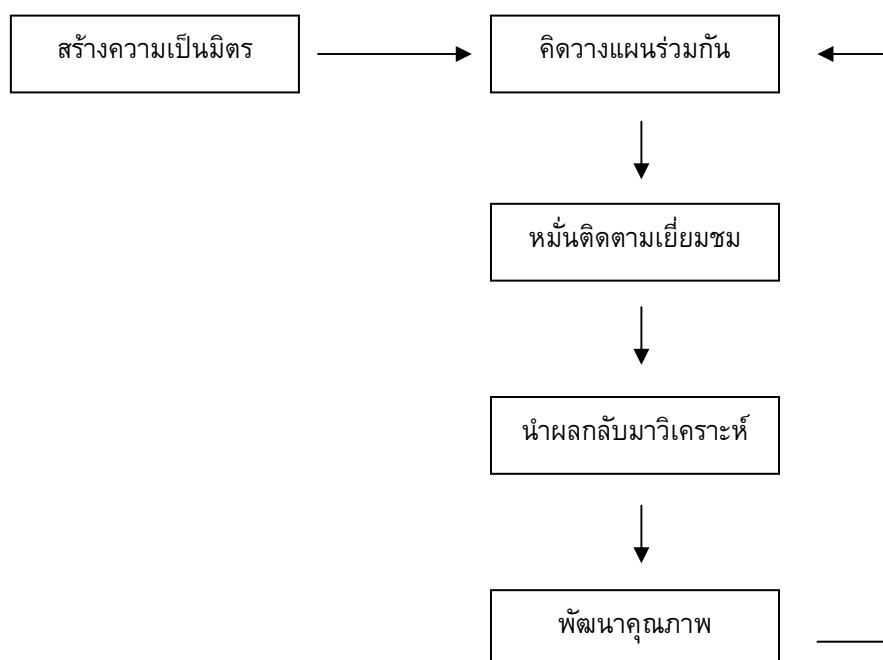
วิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนแบบกัลยาณมิตร

ศึกษาเอกสารพุทธธรรมความเป็นกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. 2542 : 632 – 633) การนิเทศแบบกัลยาณมิตร (สุมน อมรวิวัฒน์. 2546 : 13 – 20) และเอกสารเกี่ยวกับความหมายการนิเทศการศึกษา ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียน ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน กระบวนการนิเทศภายใน ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย หลักการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย กิจกรรมการจัดการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย รูปแบบการนิเทศการศึกษาปฐมวัย ทฤษฎีการพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่ม แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการกัลยาณมิตร ความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร กระบวนการและรูปแบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ความสำคัญของการจัดการศึกษาปฐมวัย หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้แก่เด็กปฐมวัย ความสำคัญของการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน รูปแบบ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข

2. นำข้อมูลจากข้อ 1 มาพัฒนาสร้างแนวทางในการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร 5 ขั้นตอน ดังนี้คือ

ภาพประกอบ 5 ขั้นตอนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

- 1) ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความเป็นมิตร
- 2) ขั้นตอนที่ 2 คิดวางแผนร่วมกัน
- 3) ขั้นตอนที่ 3 หมั่นติดตามเยี่ยมชม
- 4) ขั้นตอนที่ 4 นำผลกลับมาวิเคราะห์
- 5) ขั้นตอนที่ 5 พัฒนาคุณภาพ

3. สร้างแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยมีเนื้อหาด้านคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

- 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัยแต่ละระดับชั้น
- 2) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- 3) การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข
- 4) บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข

4. นำแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อพิจารณา ความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของแนวทางการนิเทศแบบกัลยาณมิตร จำนวน 5 ท่าน คือ

1. ดร.ภัทราพร เกษสังข์ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย
2. อาจารย์นพดล กองศิลป์ รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนและกิจกรรมพิเศษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)
3. อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์ ศึกษานิเทศก์ 9 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 จังหวัดราชบุรี
4. อาจารย์จารุวรรณ ศิลปรัตน์ ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลจารุวรรณ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
5. อาจารย์รัญจวน ประโมทนีย์ อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลสามเสน (ฝ่ายอนุบาล) สังกัดกรุงเทพมหานคร

5. นำแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญในข้อ 4 มาปรับปรุงแก้ไขความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ใน 5 ท่าน ซึ่งถือเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสม โดยปรับปรุงการใช้ภาษาให้เหมาะสม เพิ่มถ้อยคำ สำนวน เนื้อหา ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิมาเรียบเรียงและจัดทำข้อคำถามใหม่ เพื่อให้เหมาะสมและเข้าใจง่ายขึ้น

6. นำแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยไปทดลองใช้ (Try Out) กับคุณครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงคุณครูระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนอานวยศิลป์ (แผนกอนุบาล) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องแล้วปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งให้สมบูรณ์ โดยปรับปรุงหัวข้อการประเมินผลด้านบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขด้านการแต่งกาย ผู้ประเมินต้องให้ความยืดหยุ่นในการแต่งกายให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่ครูสอน ไม่ควรมีรูปแบบที่แน่นอนลงไป ส่วนกิจกรรมตามมุมเสรีสามารถประเมินผลได้ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

7. การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบประเมิน การแสดงความเที่ยงตรงครั้งนี้ หาได้โดยการนำเอาแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ลงคะแนนเพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยการนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ IOC และใช้เกณฑ์ IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ของบุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์ (2533 : 85) ได้ข้อที่มี IOC ตั้งแต่ 0.8 ถึง 1 จำนวน 16 ข้อ และคำนวณค่า TOC ได้เท่ากับ 0.98

8. หาค่าความเชื่อมั่นของการประเมิน ในการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ใช้ผู้ประเมิน 2 ท่าน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ นำแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปทดลองใช้ (Try Out) กับคุณครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน ที่โรงเรียนอานวยศิลป์ (แผนกอนุบาล) นำคะแนนมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน RAI ค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.81 ซึ่งมีความเชื่อมั่นสูงเพียงพอที่สามารถนำไปใช้วิจัยจริงได้

แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยอาศัยการวิจัยแบบ One – Group Time – Series มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับงานวิจัย ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

ก่อนทดลอง	ช่วงเวลาทดลอง
TO	X, T1, X, T2, X, T3..... x, T8

เมื่อ	TO	แทน	การสังเกตก่อนการทดลอง
	X	แทน	ดำเนินการจัดประสบการณ์แบบปฏิบัติการทดลอง
	T1, T2...	แทน	การสังเกตตลอดช่วงเวลาทำการทดลอง

1. ก่อนดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยนำแนวทางการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรและแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเข้าใจการใช้เครื่องมือเป็นเวลา 1 สัปดาห์

2. ดำเนินการทดลองประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนด้วยการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 สัปดาห์ วัน เวลา และกิจกรรมที่ทำการทดลองและบันทึก

สัปดาห์ ที่	เวลา วัน	9.00 น.- 9.20 น.	9.30 น.- 9.50 น.	10.00น.- 10.20น.	10.30น.- 10.50น.	11.00น.- 11.20น.	14.00น.- 14.20น.	15.00น.-16.00น.
1	จันทร์	สร้างความเป็นมิตรคิดวงแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3						
	อังคาร							
	พุธ							
	พฤหัสบดี							
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 2						
2	จันทร์	อ.1-1	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-1	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-1	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 3						
3	จันทร์	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 4						
4	จันทร์	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1	อ.1-2	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1	อ.2-2	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1	อ.3-2	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 5						
5	จันทร์	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1	อ.1-2	อ.1-3	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1	อ.2-2	อ.2-3	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1	อ.3-2	อ.3-3	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 6						

ตาราง 2 (ต่อ)

สัปดาห์ ที่	เวลา วัน	9.00 น.- 9.20 น.	9.30 น.- 9.50 น.	10.00น.- 10.20น.	10.30น.- 10.50น.	11.00น.- 11.20น.	14.00น.- 14.20น.	15.00น.-16.00น.
6	จันทร์	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 7						
7	จันทร์	อ.1-6	อ.1-1	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	ประชุมครูผู้สอน อ.1
	อังคาร	อ.2-6	อ.2-1	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	ประชุมครูผู้สอน อ.2
	พุธ	อ.3-6	อ.3-1	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	ประชุมครูผู้สอน อ.3
	พฤหัสบดี	ประชุมสรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น						
	ศุกร์							
8	จันทร์	- ประชุมกลุ่มใหญ่ - วิเคราะห์ผลการนิเทศในภาพรวมของทุกระดับชั้น - สรุปเผยแพร่เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มี คุณภาพแก่บุคลากรในโรงเรียน						- ผู้นิเทศ - ผู้รับการนิเทศ ทุกระดับ
	อังคาร							
	พุธ							
	พฤหัสบดี							
	ศุกร์							

หมายเหตุ อ.1-1 , 2,3,4,5,6 หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 คนที่ 1 คนที่ 2 คนที่ 3 คนที่ 4 คนที่ 5 คนที่ 6

อ.2-1 , 2,3,4,5,6 หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 คนที่ 1 คนที่ 2 คนที่ 3 คนที่ 4 คนที่ 5 คนที่ 6

อ.3-1 , 2,3,4,5,6 หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 3 คนที่ 1 คนที่ 2 คนที่ 3 คนที่ 4 คนที่ 5 คนที่ 6

3. ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร แต่ละสัปดาห์ ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 การสร้างความเป็นมิตร เป็นการเตรียมบุคลากร ด้วยการสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันด้วยการพบปะ พูดคุย ด้วยปิยวาจาในการพัฒนาความรู้และทักษะต่างๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

3.1.1 ประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละระดับชั้นอนุบาลเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อการนิเทศ

3.1.2 ศึกษาหาความรู้ทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน

3.1.3 สรุปและให้ข้อเสนอแนะที่ดีเพื่อนำไปใช้

3.2 คัดวางแผนร่วมกัน โดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันคิดและวางแผน วิเคราะห์ สภาพปัญหา ข้อดีและข้อด้อยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกำหนดเป้าหมายให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน ดังนี้

3.2.1 ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศการวางแผนร่วมกันในการออกแบบจัดทำแผนการสอน ของ แต่ละระดับชั้น

3.2.2 ผู้รับการนิเทศเขียนแผนการสอน ตามที่ได้วางแผนไว้

3.2.3 ผู้รับการนิเทศส่งแผนการสอนให้ผู้นิเทศตรวจ

3.2.4 หลังจากตรวจแผนการสอนแล้วผู้รับการนิเทศนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการ สอนให้กับเด็กในแต่ละระดับชั้น

3.3 การหมั่นติดตามเยี่ยมชม โดยการที่ผู้นิเทศเข้าไปเยี่ยมชมการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอนภายในห้องเรียนของผู้นิเทศตามวันและเวลาที่ได้กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

3.3.1 ผู้นิเทศเข้าไปเยี่ยมชมภายในห้องเรียนในแต่ละระดับชั้น โดยการไม่ส่งเสียง รบกวนหรือไม่โต้แย้งใดๆ ในขณะที่ผู้รับการนิเทศปฏิบัติการสอน

3.3.2 ผู้นิเทศประเมินพฤติกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนอย่าง สงบ

3.3.3 ผู้นิเทศบันทึกพฤติกรรมการสอนตามสภาพความเป็นจริง

3.4 นำผลกลับมาวิเคราะห์ ผู้นิเทศนำบันทึกพฤติกรรมการสอนของครูตามความเป็นจริงมา ดำเนินการดังนี้

3.4.1 จัดประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละระดับชั้น

3.4.2 หาข้อดี ข้อด้อยของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.4.3 นำข้อดีที่ได้เผยแพร่ให้ครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

3.4.4 นำข้อด้อยมารวบรวมกันแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้มีคุณภาพ

3.5 พัฒนาคุณภาพ เป็นการนำผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ มาดำเนินการดังนี้

3.5.1 จัดประชุมกลุ่มใหญ่ ครูผู้สอนทุกระดับชั้น

3.5.2 นำผลสรุปที่ได้ปรับปรุงแก้ไข มาเผยแพร่ ให้ครูผู้สอนได้ทราบ

3.5.3 ให้ครูผู้สอนทุกระดับชั้นนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.5.4 ผู้นิเทศติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของครูทุกระดับชั้น

หลังจากจบกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศทุกระดับชั้นร่วม ประชุมสนทนา ปรีกษาหารือ เพื่อนำข้อดีที่ได้จากการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมา เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บข้อมูลจากแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นโดยผู้ประเมิน 2 คน คือ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

2. เก็บข้อมูลพื้นฐานทุกสัปดาห์จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน โดยใช้แบบประเมินคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยจากการจัดกิจกรรมการทดลองเป็นเวลา 1 สัปดาห์

3. ทำการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย จากการจัดกิจกรรมตามกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรนิเทศ เป็นเวลา 8 สัปดาห์

4. การบันทึกในแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ทำการบันทึกเป็นรายบุคคลพร้อมกันในช่วงเวลาเดียวกัน ดังแสดงในตารางที่ 3

5. นำผลการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูแต่ละระดับชั้น มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ

ตาราง 3 แสดงสัปดาห์ วัน เวลา บันทึกแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

สัปดาห์ที่	เวลา วัน	9.00 น.- 9.20 น.	9.30 น.- 9.50 น.	10.00น.- 10.20น.	10.30น.- 10.50น.	11.00น.- 11.20น.	14.00น.- 14.20น.
1	จันทร์	สร้างความเป็นมิตรจิตวางแผนร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและ ผู้รับการนิเทศระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3					
	อังคาร						
	พุธ						
	พฤหัสบดี						
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 2					
2	จันทร์	อ.1-1	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6
	อังคาร	อ.2-1	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6
	พุธ	อ.3-1	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น					
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 3					
3	จันทร์	อ.1-2	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1
	อังคาร	อ.2-2	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1
	พุธ	อ.3-2	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น					
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 4					
4	จันทร์	อ.1-3	อ.1-4	อ.1-5	อ.1-6	อ.1-1	อ.1-2
	อังคาร	อ.2-3	อ.2-4	อ.2-5	อ.2-6	อ.2-1	อ.2-2
	พุธ	อ.3-3	อ.3-4	อ.3-5	อ.3-6	อ.3-1	อ.3-2
	พฤหัสบดี	สรุปผลการนิเทศของแต่ละระดับชั้น					
	ศุกร์	ตรวจแผนการสอนสัปดาห์ที่ 5					

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติสำหรับการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ

1.1 หาค่าความเที่ยงตรงของกิจกรรมนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เพื่อพัฒนาการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยกับกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และการหาค่าความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาความสามารถในการพัฒนาของแบบประเมินวัดความสามารถในการพัฒนา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2533 : 85) และ TOC (Total of Item Objective Congruence) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2545 : 95) ตามลำดับดังนี้

$$IOC = \frac{R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อแบบประเมินแต่ละข้อกับจุดประสงค์
	R	แทน	ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

$$TOC = \frac{R}{NK}$$

เมื่อ	TOC	แทน	ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อแบบประเมินแต่ละข้อกับจุดประสงค์โดยรวม
	K	แทน	จำนวนข้อที่ใช้ในการประเมิน

1.2 การหาความเชื่อมั่นของผู้ประเมิน โดยการนำแบบประเมินไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3 โรงเรียนอนุบาลอำเภอยศศิลป์ (แผนกอนุบาล) ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน RAI (Burry – Stock. 1996 : 256)

$$RAI = \frac{\sum^k \sum^n |R_{1kn} - R_{2kn}|}{KN - 1}$$

เมื่อ	RAI	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของผู้ประเมิน
	R_{1kn}, R_{2kn}	แทน	ผลการประเมินของผู้ประเมินคนที่ 1 และคนที่ 2 ตามลำดับ
	N	แทน	จำนวนประชากรในกลุ่มตัวอย่าง
	K	แทน	จำนวนพฤติกรรมย่อย
	I	แทน	จำนวนช่วงคะแนน (1, 2, 3)

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังนี้

1) ค่าเฉลี่ย มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 36)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\sum X$	แทน	ค่าเฉลี่ย
$\bar{X}$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

2) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2521 : 56)

$$SD = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
$(\sum X^2)$	แทน	ผลรวมคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
N	แทน	จำนวนคนทั้งหมด

2.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจากแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรม

การเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated – Measures ANOVA)

2.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงระหว่างสัปดาห์ โดยใช้ t – test แบบ

Dependent Sample มีสูตรดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2526 : 89)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

$$t = \frac{\bar{D}\sqrt{n}}{SD}$$

$\bar{D}$	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลต่างของคะแนน
$S_{\bar{D}}$	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลอง และแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลให้เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนครูในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
df	แทน	ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยกำลังสองของคะแนน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการทดลอง
D	แทน	ค่าเฉลี่ยผลต่างของคะแนน
S_D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง
t	แทน	ค่าเฉลี่ยที่ใช้พิจารณาใน t - distribution
**	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
*	แทน	นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์คะแนนคุณภาพการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัยตามลำดับ หัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

- 1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณภาพการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย
- 1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพการจัดการ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัยทั้งสามระดับชั้นและที่แยกแต่ละระดับชั้น

- 2.1 ค่าสถิติพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้น
- 2.2 ค่าสถิติพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

2.3 ค่าสถิติพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
ปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2

2.4 ค่าสถิติพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
ปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

1.1 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย
การวิเคราะห์ตอนนี้ คะแนนคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทั้ง
ฉบับที่ได้จากการประเมินก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ทั้ง 8
สัปดาห์มาหาคะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
ปฐมวัยก่อนจัด ระหว่างจัดและหลังจัดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

ครูระดับชั้น		สัปดาห์ก่อน การจัดกิจกรรม	สัปดาห์ระหว่างและหลังการจัดกิจกรรม							
			1	2	3	4	5	6	7	8
อ1 (N=6)	M	19.42	26.83	35.33	44.50	44.92	45.50	45.67	46.08	46.00
	S	0.49	1.03	2.96	1.76	0.74	1.30	0.41	1.16	1.05
อ2 (N=6)	M	20.75	26.42	37.83	43.17	43.00	44.83	45.75	44.83	45.08
	S	0.69	1.02	4.79	4.08	3.00	1.72	1.81	1.54	1.91
อ3 (N=6)	M	20.83	27.33	32.33	43.83	42.75	43.33	45.17	44.25	44.67
	S	1.89	0.93	2.89	3.20	3.36	3.63	1.13	2.44	2.29
รวม (N=18)	M	20.33	26.86	35.17	43.83	43.56	44.56	45.53	45.06	45.25
	S	1.31	1.01	4.14	3.02	2.67	2.47	1.21	1.86	1.80

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 ปรากฏว่า ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศแบบ
กัลยาณมิตร มีคะแนนคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละระดับชั้น ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 ถึง
สัปดาห์ที่ 8 ดังนี้ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีค่าเฉลี่ย 19.42, 26.83, 35.33, 44.50, 44.92, 45.50, 45.67,
46.08, 46.00 คะแนนตามลำดับ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีค่าเฉลี่ย 20.75, 26.42, 37.83, 43.17, 43.00,
44.83, 45.75, 44.83, 45.08 คะแนนตามลำดับ ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ย 20.83, 27.33, 32.33,
43.83, 42.75, 43.33, 45.17, 44.25, 44.67 คะแนนตามลำดับ แสดงว่าตลอดช่วงระยะเวลา 8 สัปดาห์
คะแนนเฉลี่ยของคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแต่ละสัปดาห์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น
ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมิน คุณภาพการจัดการ
เรียนการสอนของครูปฐมวัย

การวิเคราะห์ตอนนี้ ได้นำคะแนนรวมทั้งฉบับจากการประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีทั้ง 8 ครั้ง มาวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำผลปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

ตาราง 5 การเปรียบเทียบคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงครูระดับชั้น อนุบาลปีที่ 3 ก่อนและระหว่างสัปดาห์

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระดับชั้น	34.02	2	17.01	0.99	.397
ความคลาดเคลื่อน	259.30	15	17.29		
ช่วงสัปดาห์	9260.56	1	9260.56	5612.62**	.000
ระดับชั้น * ช่วงสัปดาห์	15.24	2	7.62	4.62*	.027
ความคลาดเคลื่อน (ในช่วงสัปดาห์)	24.75	15	1.65		

* มีระดับนัยสำคัญที่ .05

** มีระดับนัยสำคัญที่ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังจากได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร พบว่าระดับคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูอนุบาลทั้ง 3 ระดับชั้นกับช่วงสัปดาห์ของการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ($F = 4.62, p = 0.27$) และผลการนิเทศของครูอนุบาลทั้ง 3 ระดับชั้นส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 0.99, p = 0.397$) นอกจากนี้ผลการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ในช่วง 8 สัปดาห์ ส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($F = 5612.62, p = 0.000$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้นและ แยกทีละระดับชั้น

2.1 การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้น

การวิเคราะห์ในลำดับนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ว่าก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์มาเปรียบเทียบดูการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของครูผู้สอนทั้งสามระดับชั้น โดยวิธีการทดสอบ t-test แบบ Dependent Sample ดังแสดงในตาราง 6 และนำค่าเฉลี่ยมาเขียนเป็นเส้นภาพดังแสดงในภาพประกอบ 7

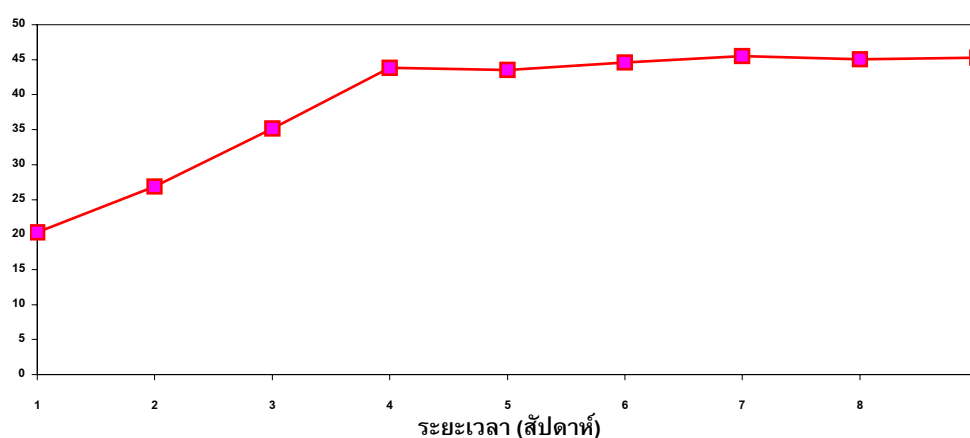
ตาราง 6 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้น

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	df	t	Sig.
Baseline - สัปดาห์ 1	6.53	0.42	17	15.58**	0.000
สัปดาห์ 1 - สัปดาห์ 2	8.31	1.08	17	7.71**	0.000
สัปดาห์ 2 - สัปดาห์ 3	8.67	1.04	17	8.32**	0.000
สัปดาห์ 3 - สัปดาห์ 4	0.28	0.64	17	0.43	0.669
สัปดาห์ 4 - สัปดาห์ 5	1.00	0.59	17	1.69	0.110
สัปดาห์ 5 - สัปดาห์ 6	0.97	0.48	17	2.04	0.058
สัปดาห์ 6 - สัปดาห์ 7	0.47	0.36	17	1.32	0.205
สัปดาห์ 7 - สัปดาห์ 8	0.19	0.42	17	0.46	0.651

** มีระดับนัยสำคัญที่ .01

ครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3

คะแนนเฉลี่ย

ภาพประกอบ 7 เส้นภาพแสดงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยทุกระดับชั้น

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 6 และภาพประกอบ 7 ปรากฏการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังนี้

ในสัปดาห์ที่ 1, 2 และสัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับสัปดาห์ที่ 4, 5, 6, 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

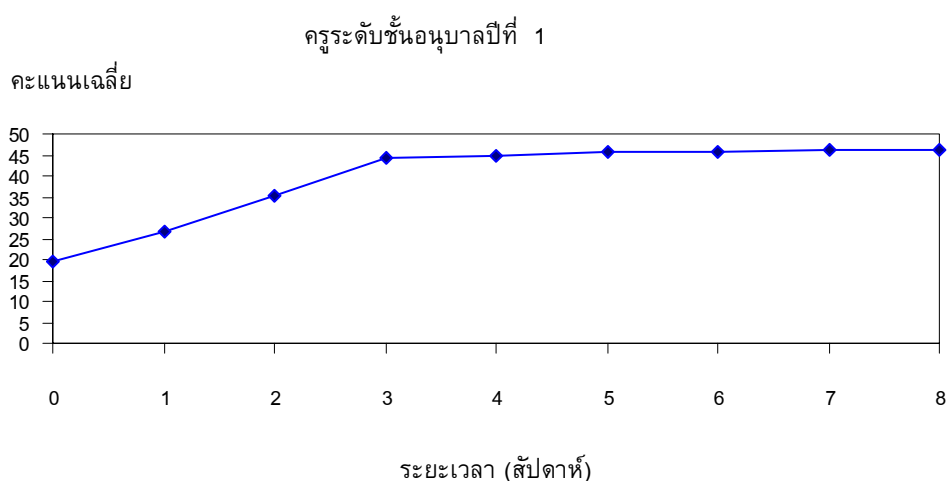
2.2 ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

การวิเคราะห์ในลำดับนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแยกที่ระดับชั้นว่า ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์มาเปรียบเทียบดู การเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 โดยใช้วิธีการทดสอบ t - test แบบ Dependent Sample ดังแสดงในตาราง 7 และนำค่าเฉลี่ยมาเขียนเป็นเส้นภาพประกอบ 8

ตาราง 7 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	df	t	Sig.
Baseline - สัปดาห์ 1	7.42	0.47	5	15.68**	0.000
สัปดาห์ 1 - สัปดาห์ 2	8.50	1.27	5	6.69**	0.001
สัปดาห์ 2 - สัปดาห์ 3	9.17	1.71	5	5.37**	0.003
สัปดาห์ 3 - สัปดาห์ 4	0.42	0.79	5	0.53	0.620
สัปดาห์ 4 - สัปดาห์ 5	0.58	0.69	5	0.85	0.435
สัปดาห์ 5 - สัปดาห์ 6	0.17	0.63	5	0.27	0.801
สัปดาห์ 6 - สัปดาห์ 7	0.42	0.46	5	0.92	0.402
สัปดาห์ 7 - สัปดาห์ 8	0.08	0.71	5	0.12	0.911

** มีระดับนัยสำคัญที่ .01

ภาพประกอบ 8 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 7 และภาพประกอบ 8 ปรากฏการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ดังนี้

ในสัปดาห์ที่ 1, 2 และ 3 มีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับสัปดาห์ที่ 4, 5, 6, 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3 ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2

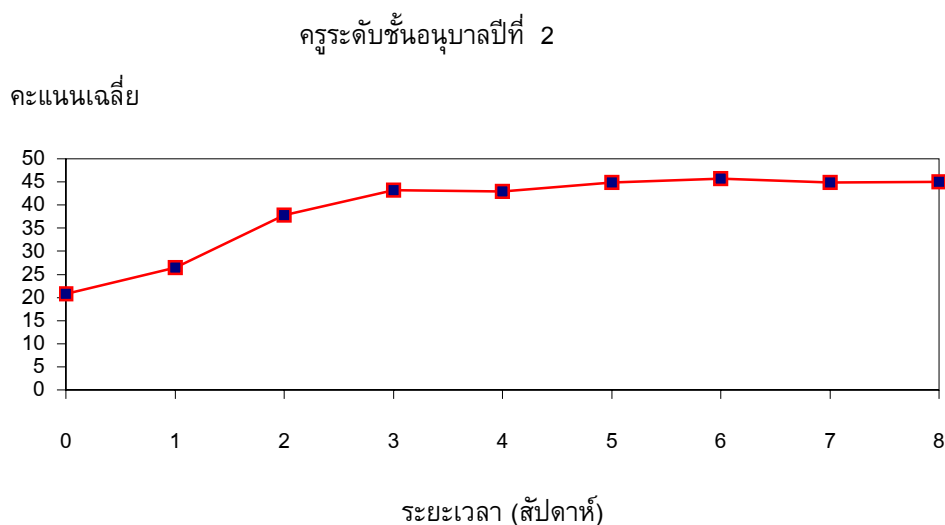
การวิเคราะห์ในลำดับนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแยกทีละระดับชั้นว่า ก่อนได้รับ ขะนะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์มาเปรียบเทียบดูการเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยใช้วิธีการทดสอบ t-test แบบ Dependent Sample ดังแสดงในตาราง 8 และนำค่าเฉลี่ยมาเขียนเป็นเส้นภาพดังแสดงในภาพประกอบ 9

ตาราง 8 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2

การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสัปดาห์	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	df	t	Sig.
Baseline - สัปดาห์ 1	5.67	0.46	5	12.33**	0.000
สัปดาห์ 1 - สัปดาห์ 2	11.42	2.12	5	5.39**	0.003
สัปดาห์ 2 - สัปดาห์ 3	5.33	1.82	5	2.94*	0.032
สัปดาห์ 3 - สัปดาห์ 4	0.17	1.75	5	0.09	0.928
สัปดาห์ 4 - สัปดาห์ 5	1.83	1.41	5	1.30	0.249
สัปดาห์ 5 - สัปดาห์ 6	0.92	0.24	5	3.84*	0.012
สัปดาห์ 6 - สัปดาห์ 7	0.92	0.63	5	1.46	0.202
สัปดาห์ 7 - สัปดาห์ 8	0.25	0.73	5	0.34	0.745

* มีระดับนัยสำคัญที่ .05

** มีระดับนัยสำคัญที่ .01

ภาพประกอบ 9 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 8 และภาพประกอบ 9 ปรากฏการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังนี้

ในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 มีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับสัปดาห์ที่ 4 , 5 , 7 , และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.4 ค่าสถิติพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

การวิเคราะห์ในลำดับนี้ ผู้วิจัยนำคะแนนเฉลี่ยคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแยกทีละระดับชั้นว่า ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์มาเปรียบเทียบดูการเปลี่ยนแปลงของครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 โดยใช้วิธีการทดสอบ t - test แบบ Dependent Sample ดังแสดงในตาราง 9 และนำค่าเฉลี่ยมาเขียนเป็นเส้นภาพดังแสดงในภาพประกอบ 10

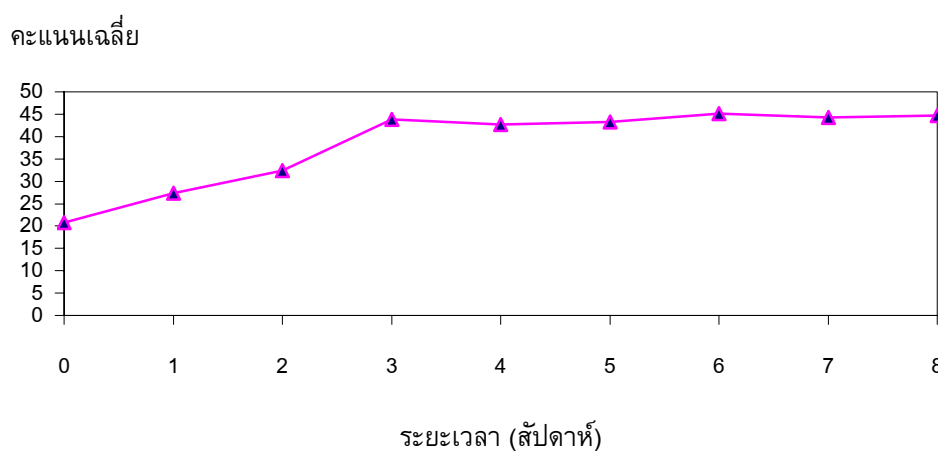
ตาราง 9 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

การเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสัปดาห์	$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	df	t	Sig.
Baseline - สัปดาห์ 1	6.50	1.03	5	6.34**	0.001
สัปดาห์ 1 - สัปดาห์ 2	5.00	1.27	5	3.93*	0.011
สัปดาห์ 2 - สัปดาห์ 3	11.50	0.99	5	11.59**	0.000
สัปดาห์ 3 - สัปดาห์ 4	1.08	0.51	5	2.13	0.086
สัปดาห์ 4 - สัปดาห์ 5	0.58	0.96	5	0.61	0.570
สัปดาห์ 5 - สัปดาห์ 6	1.83	1.26	5	1.45	0.206
สัปดาห์ 6 - สัปดาห์ 7	0.92	0.69	5	1.33	0.240
สัปดาห์ 7 - สัปดาห์ 8	0.42	0.87	5	0.48	0.652

* มีระดับนัยสำคัญที่ .05

** มีระดับนัยสำคัญที่ .01

ครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

ภาพประกอบ 10 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 9 และภาพประกอบ 10 ปรากฏการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังนี้

ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสัปดาห์ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับสัปดาห์ที่ 4 , 5 , 6 , 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการวิจัยและผลโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายในการวิจัยครั้งนี้ไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยหลังได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในแต่ละสัปดาห์
2. เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลงของคะแนนคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยแยกที่ระดับชั้น ด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยายภาคการเรียนรู้ที่มีความสุข และบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ก่อนได้รับ ขณะได้รับ และสิ้นสุดกระบวนการนิเทศในภาพรวมของแต่ละสัปดาห์

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ครูปฐมวัยทุกระดับชั้นที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์แตกต่างกัน
2. ครูปฐมวัยที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเมื่อแยกที่ระดับชั้นในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยายภาคการเรียนรู้ที่มีความสุข บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรในภาพรวมของแต่ละสัปดาห์ที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

กลุ่มศึกษาที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นครูโรงเรียนอนุบาลเป็ล่งประสิทธิ์ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร ที่สอนในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 18 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวทางนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร
2. แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

วิธีการดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ดังนี้

1. ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ก่อนการทดลอง
2. ผู้วิจัยนำแนวทางการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร และแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของครูปฐมวัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเข้าไปในโรงเรียนในสัปดาห์ที่ 1 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และทำความเข้าใจกับครูทั้ง 3 ระดับชั้น
3. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2546 ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ซึ่งในแต่ละครั้งที่ดำเนินการนิเทศ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย รวมจำนวน 2 คน ทำการประเมินและให้คะแนนในแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูทุกระดับชั้นเพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบไปดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนและขณะได้รับการนิเทศภายใน โดยใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ในแต่ละช่วงสัปดาห์โดยนำข้อมูลไปหาค่าเฉลี่ย (Mean) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้การคำนวณในเครื่องคอมพิวเตอร์
2. วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัยที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ (Repeated Measures ANOVA)
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ในแต่ละสัปดาห์ โดยใช้ t - test แบบ Dependent Sample โดยใช้การคำนวณจากเครื่องคอมพิวเตอร์

สรุปการศึกษาวิจัย

คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังจากได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อแยกประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอนแต่ละระดับชั้นในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุขพบว่า โดยภาพรวมมีการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรของแต่ละสัปดาห์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรที่มีต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย ผลการศึกษามีดังนี้

1. คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ที่ได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร มีความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยจากการประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละสัปดาห์สูงขึ้นตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตั้งแต่สัปดาห์ที่ 1 , 2 และสัปดาห์ที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อ 1. ของการวิจัย สาเหตุที่คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสูงขึ้น เนื่องจากกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร 5 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การสร้างความเป็นมิตร หมายถึง การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน ด้วยการพบปะ พูดคุยด้วยปิยวาจาในการพัฒนาความรู้ และทักษะต่างๆ ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละระดับชั้น เพื่อให้ครูได้รับนวัตกรรมและความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ขั้นที่ 2 คิดวางแผนร่วมกัน หมายถึง การที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมกันคิดและวางแผนวิเคราะห์สภาพปัญหาข้อดีและข้อด้อยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกำหนดเป้าหมายให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ขั้นที่ 3 หมั่นติดตามเยี่ยมชม หมายถึง การเข้าไปเยี่ยมชมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในห้องเรียนของผู้นิเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ขั้นที่ 4 นำผลกลับมาวิเคราะห์ หมายถึง การนำผลที่ได้รับจากการนิเทศมาวิเคราะห์ ปรับปรุงเพื่อหาข้อดี ข้อด้อย ในการให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้รับการนิเทศ โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ในแต่ละระดับชั้น เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ขั้นที่ 5 พัฒนาคุณภาพ หมายถึง การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนา โดยนำข้อดีมาปฏิบัติและเผยแพร่ให้กับครูผู้สอนทุกระดับชั้นได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนข้อด้อยนำมาแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (2542 :632) ที่กล่าวถึงหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตรที่เป็นคุณสมบัติพิเศษในแง่การทำหน้าที่ต่อผู้อื่นว่า 1. ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความสนิทสนม เป็นกันเอง ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม 2. ครุ น่าเคารพ คือ ทำให้เกิดความรู้สึกรับรองใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย 3. ภาวนียो น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเป็นที่น่ายกย่อง 4. วัตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือพูดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ดักเตือนเป็นที่ปรึกษาที่ดี 5. วณักขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำดักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ ไม่เบียดเบียน ไม่เสียอารมณ์ 6. คัมภีรญจะ กะถิง กัตตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงถึงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ่งซับซ้อนให้เข้าใจได้ นอกจากนี้ผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศประชุมปรึกษาและหาทางแก้ไขร่วมกัน โดยที่ครูทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยฝ่ายผู้นิเทศเป็นผู้รับฟังที่ดีและสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ช่วยเหลือครูให้ได้ค้นพบวิธีที่ดีและมีคุณภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ค้นพบศักยภาพของตนเอง เกิดความเชื่อมั่นและมีกำลังใจในการทำงานกับผู้นิเทศ ที่สำคัญผู้นิเทศยังหมั่นติดตามเยี่ยมชม ประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พร้อมสนทนาพูดคุยกับครูผู้สอนด้วยความเป็นกันเองดังที่ (กิตติวดี บุญเชื้อ และ วิภา ตันกุลพงษ์ : 2544) กล่าวไว้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรเป็นกุญแจทอง ที่จะไขเปิดประตูแห่งความเป็นมิตร ความอ่อนน้อมถ่อมตนและยังเป็นคุณสมบัติที่คนไทยทุกคนต้อนรับ ความจริงใจ และความนุ่มนวลเป็นเครื่องหล่อหลอมสัมพันธภาพให้

เลื่อนไหลสอดคล้องกันไปสู่จุดหมายปลายทาง ความมีน้ำใจเป็นหยดทิพย์ที่ทำให้จิตใจชุ่มชื้นเบิกบาน และท้ายสุดการใช้คำที่สุภาพจริงใจและความสม่ำเสมอเป็นเครื่องส่งเสริมความรู้สึที่ดีต่อกัน และพร้อมที่จะร่วมมือร่วมใจจัดปัญหาต่างๆ และสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่เด็ก เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และหลังจากสัปดาห์ที่ 4 , 5 , 6 , 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว ครูผู้สอนประชุมกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่เพื่อสนทนาพูดคุย สาธิตเทคนิควิธีการต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ซึ่งในบางครั้งได้มีการนำอุปกรณ์ที่ครูประดิษฐ์ขึ้นเอง เผยแพร่แก่เพื่อนครูทำให้เกิดบรรยากาศการนิเทศที่อบอุ่นด้วยความเข้าใจที่ดีต่อกันเสมอ ดังที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2547 : 72 -73) กล่าวว่า กระบวนการกัลยาณมิตรนิเทศเน้นการเสริมแรงมากกว่าการตรวจสอบตำหนิติเตียน ครูมีโอกาสแสดงความสามารถของตน มีโอกาสวิเคราะห์การสอนของตน ค้นพบจุดเด่นจุดด้อย ครูมีความอบอุ่นใจ ที่พบว่า ตนเองมีได้โดดเด่นแต่มีเพื่อนที่หวังดีคอยช่วยเหลือ แนะนำ สอดคล้องกับ (พิศวาส น้อยมณี. 2544 อ้างถึงใน สุมณ อมรวิวัฒน์. 2547 : 60) กล่าวว่า การนิเทศและการอบรมครูในลักษณะกัลยาณมิตร พร้อมมีตัวอย่างที่ปฏิบัติให้เห็นจะมีส่วนช่วยให้ครูปรับปรุงตนเองได้ โดยผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญยิ่งในการกระตุ้นและส่งเสริมที่จะให้เกิดกิจกรรมเพื่อพัฒนาครูทั้งในเรื่องการสอนและจริยธรรมวิชาชีพ

2. คุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูปฐมวัยหลังจากได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เมื่อแยกแต่ละระดับชั้นมีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน บรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและบุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข ก่อนได้รับ ขณะได้รับและสิ้นสุดกระบวนการนิเทศในภาพรวมของแต่ละสัปดาห์ พบว่า

คุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในสัปดาห์ที่ 1 , 2 และสัปดาห์ที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 2 ของการวิจัย เนื่องจากกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีขั้นตอนของการสร้างความเป็นมิตรเพื่อปรับทัศนคติที่ดีต่อกัน ก่อนที่จะดำเนินการนิเทศและหลังจากการนิเทศของแต่ละวันผู้นิเทศและครูผู้รับการนิเทศจัดให้มีการประชุม สรุป การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของแต่ละวันนำข้อดี ข้อที่ควรปรับปรุงมาสนทนาพูดคุยด้วยความเป็นกันเอง โดยครูผู้รับการนิเทศทุกคนมีโอกาสดำเนินการให้เพื่อนครูผู้รับการนิเทศฟัง และนำไปปรับปรุงแก้ไขพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้น สำหรับสัปดาห์ที่ 4 , 5 , 6 , 7 และสัปดาห์ที่ 8 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งในสภาพจริงมีการเปลี่ยนแปลงในด้านแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนครูมีความเข้าใจร่วมกันวางแผนกับนักเรียน โดยเลือกเนื้อเรื่องที่เด็กสนใจแล้วนำมาบูรณาการในการจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองพร้อมส่งเสริมให้เด็กมีอิสระด้านการคิดอย่างสร้างสรรค์ สอดคล้องกับสิริมา ภิญโญนันตพงษ์ (2545:12) ที่กล่าวว่า แนวการจัดการกิจกรรมให้กับเด็กปฐมวัย ควรส่งเสริมให้เด็กมีชีวิตการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมีได้อยู่ที่ตัวครูเป็นผู้บอกและถ่ายทอด และครูได้ปรับเปลี่ยนบรรยากาศในการเรียนรู้ที่มีความสุข เช่น นำดนตรีเข้ามาผสมผสานในการจัดกิจกรรมมากขึ้น กระตุ้นให้เด็กร่วมกิจกรรมด้วยความสนุกสนานสอดคล้องกับ ศันสนีย์ ฉัตรคุปต์ (2543 : 62) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้มีความสุข โดยการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญควรนำการเคลื่อนไหว การออกกำลังกาย ดนตรี ศิลปะ เข้ามาผสมผสานจัดกิจกรรม นอกจากนี้มีการประดิษฐ์วัสดุอุปกรณ์ในการสอนสอดคล้องกับบทเรียน และที่สำคัญครูระดับชั้น

อนุบาลปีที่ 1 ได้ปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนเองให้นุ่มนวลมากขึ้น เช่น การพูดด้วยน้ำเสียงสุภาพ ไม่ตะโกน หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส มีความเป็นกันเองกับเด็กและส่วนใหญ่อะไรก็ทำตามสบายใจในการทำกิจกรรม

คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 2 สำหรับสัปดาห์ที่ 3 และสัปดาห์ที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีขั้นตอนคิดวางแผนร่วมกันซึ่งเปิดโอกาสให้ครูผู้รับการนิเทศในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 ซึ่งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ดีอยู่แล้วได้มีโอกาสแสดงศักยภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มความสามารถ จึงมีผลของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสูงขึ้นในด้านแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รูปแบบการจัดกิจกรรม การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุขและด้านบุคลิกภาพของครู สำหรับสัปดาห์ที่ 4, 5, 7 และสัปดาห์ที่ 8 นั้นทางสถิติไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่สภาพจริงครูมีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพอยู่ตลอด สังเกตจากการมีการจัดกิจกรรมแปลกใหม่ทั้งในและนอกห้องเรียนอยู่เสมอ

คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในสัปดาห์ที่ 1 และสัปดาห์ที่ 3 สำหรับสัปดาห์ที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรมีขั้นตอนหมั่นติดตามเยี่ยมชม พบปะพูดคุยกับครูผู้รับการนิเทศในเรื่องของการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการบูรณาการนวัตกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน พร้อมกับเนื้อหาสาระสำคัญที่ผู้เรียนควรจะได้มีการเรียนรู้จึงทำให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมได้เป็นอย่างดีและลักษณะเด่นของครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีการทำงานเป็นทีม วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดีมาก รูปแบบของกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินและมีความสุขในการเรียนในเรื่องที่สนใจ สอดคล้องกับปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2547 : 246) กล่าวว่า เด็กจะพัฒนาตนเองได้ เขาจะต้องมีความสุขกับการเรียน มีความชอบ มีความสนใจ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรช่วยสร้างและส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ในบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีความสุข ในขณะที่เดียวกันสัปดาห์ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงทางสถิติ แต่ในความเป็นจริงครูมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้อย่างมีคุณภาพเพราะความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีจากผู้นิเทศส่งต่อไปถึงครู และในขณะที่เดียวกันครูก็ส่งต่อไปถึงเด็ก ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดี สอดคล้องกับ ประเวศ วะสี (2538 : 3) กล่าวว่า การมีครูดีเป็นแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่สำคัญที่สุด

คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูทุกระดับชั้นหลังจากได้รับการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรเน้นการทำงานด้วยความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน เป็นการนิเทศที่ทุกฝ่ายยอมรับนับถือในความเด่นและความด้อยของกันและกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยจะนำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน (สุนน อมรวิวัฒน์. 2546 : 7) นอกจากนี้ที่สำคัญ คือ บรรยากาศของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการทำงานที่มีความสุข สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก(2545 : 22) ที่กล่าวว่า การศึกษาที่ถูกต้องจะพัฒนาความสุข กระบวนการกัลยาณมิตรนิเทศเน้นการเสริมแรงมากกว่าการตรวจสอบตำหนิติเตียน ครูผู้สอนมีโอกาสดูแลความสามารถของตนเอง มีโอกาสวิเคราะห์การสอนของตน ค้นพบตัวเองมีความอบอุ่นใจที่พบว่าตนเองมีได้โดดเด่นแต่มีเพื่อนคอยแนะนำช่วยเหลือ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กระบวนการ

กัลยาณมิตรนิเทศเป็นการนิเทศที่ใจและสมองของมนุษย์ โดยมีความรู้เป็นพื้นฐาน เป็นการหยั่งรากลึกทางปัญญาและกรุณาให้เกิดความองกวมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ๆ ขึ้นไปเพื่ออนาคตของเด็กปฐมวัยไทย

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

1. กระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรเป็นกระบวนการแนะนำช่วยเพื่อนร่วมงานด้วยความมีน้ำใจที่ดีต่อกันในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม ด้วยการนำหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ จึงเป็นกระบวนการนิเทศที่เห็นผลการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนต่อเนื่องสม่ำเสมอ และที่สำคัญเน้นความเป็นมิตรที่ดีต่อกันด้วยกาย วาจาและใจ

2. จากการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรทำให้เห็นถึงศักยภาพของครูผู้สอนทุกระดับชั้นที่มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพซึ่งมีความโดดเด่นแตกต่างกันอย่างชัดเจน เช่น ครูผู้สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีความเด่นเรื่องการจัดรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ ครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความเด่นในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าแสดงออกมากขึ้น และสำหรับครูระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความเด่นในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้รับสาระการเรียนรู้ครบถ้วนพร้อมกับความสนุกสนานในการเรียน

3. ผู้บริหารที่จะทำการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรได้ต้องเป็นผู้ที่มีหลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตรสูง มีความอ่อนน้อมถ่อมตนพูดจาสุภาพนุ่มนวลและมีสังคหวัตถุ 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การจัดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ต้องดำเนินการด้วยความอ่อนน้อมถ่อมตน ความจริงใจ ความนุ่มนวล ความมีน้ำใจ รวมถึงการใช้คำพูดที่สุภาพ และความต่อเนื่องสม่ำเสมอ อันจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยั่งยืน

2. ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมที่ดีในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ก่อให้เกิดบรรยากาศของการทำงานอย่างมีความสุข สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกกิจกรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการนำกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรไปปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ

2. ควรมีการติดตามผลหลังจากการใช้การจัดกระบวนการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เพื่อศึกษาถึงความยั่งยืนของคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กิตติยวดี บุญเชื้อ. (2540,กรกฎาคม - ตุลาคม). การเรียนรู้อย่างมีความสุขในวารสารครุศาสตร์
วารสารศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.วารสารครุศาสตร์ 26 (1) : 34
- กิตติยวดี บุญเชื้อ และวิภา ตันทุลพงษ์. (2544).รายงานการวิจัย โรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อพัฒนา
คุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2543). แผนการสอนระดับปฐมวัยศึกษา ในวารสารการศึกษาปฐมวัย ปีที่ 4
ฉบับที่ 3 กรกฎาคม 2543. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2545). รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัยศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2535). เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการอบรม
ผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- _____. (2541). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียนเอกชนโดยการสังเกตการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา.
- _____. (2542). เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา.กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2542). เอกสารชุดประกอบการธรรมนุญโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- _____. (2543). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ , สำนักงาน. (2545). แต่คุณครูก็ลายนมิตรของสังคม. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- _____. (2543). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : เพื่อพร้อมรับการประเมิน
ภายนอก. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดีจำกัด
- จัญญ ประทุมร่วม. (2545). ผลของการใช้ชุดแนะแนวเพื่อพัฒนาการทำงานเป็นกลุ่มของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านวังยาง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี.ปริญญาโท
กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่าย
เอกสาร.
- จันทวรรณ เทวรักษ์. (2527). “วันแรก – วัยเรียน” เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตร
คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชมรมไทย – อิสราเอส. (2538). เอกสารประกอบการบรรยาย เมษายน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ซารี มณีศรี. (2538). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพฯ : บุรพาสานส์.

- ทิตนา แชมมณี และคณะ. (2522). **คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- . (2536). **หลักการและรูปแบบการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามวิถีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2532). **การนิเทศภายในโรงเรียน**. สงขลา : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิกร เพ็ญเวียง. (2538, กรกฎาคม - กันยายน). **การนิเทศภายในกับประสิทธิภาพการเรียนการสอนใน โรงเรียน,สารพัฒนาหลักสูตร**. 14 (122) : 47 – 51.
- เบญจา แสงมะลิ. (2541). **วิชาอนุบาลและเด็กเล็ก วิชาชุดครูประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาของ ครูสภา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ครูสภา.
- บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. (2521). **เอกสารประกอบการสอนภาควิชาสถิติศึกษา : วัดผล 302**. ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- . (2533). **การทดสอบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ประนอม ทรงสะอาด. (2545). **ผลของการใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อการ พัฒนาการจัดการเรียนการสอน**. ปรียุณานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภชาติ. (ม.ป.ป.). **สัมมนาการปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 13**. มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ วสี. (2538). **แต่คุณครูก็ลายนมิตรของสังคม**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2546). **คนดีไม่มีเสื่อม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อินเมทกรุป.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- . (2542). **มาตรฐานชีวิตของชาวพุทธ**. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- . (2542). **พุทธธรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .
- พุดชัย กันตรง. (2536). **รูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียน ประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร . ถ่ายเอกสาร.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2540, เมษายน). **การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา : การศึกษาตลอดชีวิต**. 19 (2) : 18 – 23 .
- เมธี มณีโชติ. (2538). **การศึกษาความต้องการรับการนิเทศงานวิชาการของครูผู้สอนในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม (หลักสูตรและการนิเทศ). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). **การบริหารและการนิเทศการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค.
- วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). **หลักการนิเทศการศึกษา**. กรุงเทพฯ : พรทิวงการพิมพ์.

- วิชาการ, กรม. (2540). **หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คันสนีย์ ฉัตรคุปต์และคณะ. (2544). **การเรียนรู้อย่างมีความสุข**. กรุงเทพฯ : โฆษิตการพิมพ์.
- สงัด อุทรานันท์. (2527). **การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน. เอกสารประกอบการบรรยายอบรมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมระดับสูง**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมยศ นาวิการ. (2523). **การบริหารตามสถานการณ์**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยธร ฉันทวรภาพ. (2544). **แนวใหม่การนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัย**. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถ่ายเอกสาร.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2537). **แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย**. ประมวลชุดวิชาหลักการและแนวคิดทางการปฐมวัยศึกษา บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2538). **แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ : แนวการจัดประสบการณ์ปฐมวัยศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์ดวงกมล. ถ่ายเอกสาร.
- . (2538). **การนิเทศในสถานศึกษาปฐมวัย**. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- . (2545). **การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย**. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ และธิดา พิทักษ์สินสุข. (2543). **การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดเรกจิโอเอมีเลีย**. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุเทพ เมฆ. (2540,มกราคม). **การนิเทศภายในโรงเรียน : การศึกษาเอกชน**. 17 (72) : 47.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2535). **คุณธรรมและคุณลักษณะของความเป็นครู ในสังคมข่าวสาร**, เอกสารแผ่นนำความสุขปีใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2547). **กัลยาณมิตรนิเทศ**. กรุงเทพฯ. สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- . (2545). **ปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนำร่อง : รูปแบบที่คัดสรรแล้ว**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
- . (2547). **กัลยาณมิตรนิเทศ**. กรุงเทพฯ. สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา.
- สุเวทิน ไกรนรา. (2542). **การใช้กระบวนการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมเสริมสร้างการประสานสัมพันธ์ระหว่างครูปฐมวัยและครูประถมศึกษาปีที่ 1**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ถ่ายเอกสาร.
- สุศักดิ์ ปาเฮ. (2545,สิงหาคม). **การนิเทศภายในหัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน**. *วารสารวิชาการ*. 5 (8) : 25 – 31.
- โสภณ ปาพจน์. (2521). **การพัฒนาองค์กร**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2529). **การนิเทศภายในโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา. หน้า 8

———. . การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนประถมฯ ศน.56/2534. หน้า 5 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา.

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ศึกษานิเทศก์ . (2540). **คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน**.
เอกสารฝ่ายพัฒนาการงานบริหารในสถานศึกษา ลำดับที่ 3/2540. ถ่ายเอกสาร.

อุไรพร นาคะเสถียร. (2543). **การศึกษาทักษะการนิเทศภายในโรงเรียนตามการรับรู้ของตนเองและ
คณะครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย**.
วิทยานิพนธ์. คม. (บริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2538). **เอกสารประกอบการอบรมครูในโรงเรียนเอกชน
ระดับก่อนประถมศึกษา**. (2538). จังหวัดสงขลา : โรงพิมพ์พงษ์พันธ์

Buray – Stock. J and others. (1996, April) . “Rater Agreement Indexes for Performance Assessment”
Educational and Psychological Measurement. 56(2) : 256.

Daniel Tanner and Laurtd Tanner. (1987). *Supervision in Education Problems and Practices*.
New York : Macmillan Publishing Company. P.52

Jone T. Lovell and Kimball Wiles. (1983). *Supervision for Better School*, 5th ed. Englewood Cliffs,
New Jerje : Prentice – Hall. P. 1 – 3

Grace L. Adams and Lucille Bowie. (1957 , December). “How we Learn Implication for Supervision”,
Education. 2 (16) : PP. 211 – 215.

Morrison, G.S. (1992). *Education and Development of infants, Toddlers, and Preschool*. U.S.A. :
Scott. Foreman and Company.

Ruggiero, Vincent Ryan. (1988). *Saving Your Child’s Nind*. Illinois : Chartes C Thomas Publisher.

Good. C. V. (1973). *Dictionary of Education*. New York : McGraw – Hill. Book Company.

Harris, B. M. (1975). *Supervisory Behavior in Education*. 2 nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey.

Susun Sullivan / Jeffery Glanz. (2000). *Supervision That Improves Teaching*. California : Gawin
Press, INC.

Victoria, H. (1993). *Planning for Early Learning: Education in the first Five Years*. London : Paul
Chapman Publishing Ltd.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบแนวทางการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตรและแบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย

1. ดร.ภัทรพร เกษสังข์	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเลย
2. อาจารย์นพดล กองศิลป์	รองผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียนและกิจกรรมพิเศษ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม)
3. อาจารย์ดารารัตน์ อุทัยพยัคฆ์	ศึกษานิเทศก์ 9 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 1 จังหวัดราชบุรี
4. อาจารย์จารุวรรณ ศิลปรัตน์	ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนอนุบาลจารุวรรณ สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
5. อาจารย์รัญจวน ประโมทนีย์	อาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลสามเสน (ฝ่ายอนุบาล) สังกัดกรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจเครื่องมือ

ภาคผนวก ค
แนวทางการใช้แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

แนวทางการใช้แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

คำชี้แจง

แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของครูปฐมวัย

1. ดำเนินการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	4	รายการ
2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน	4	รายการ
3. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข	4	รายการ
4. บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข	4	รายการ

กล่าวคือ

1. การจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง ความสามารถในการวางแผน ออกแบบและเขียนแผนการสอนโดยบูรณาการสาระการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับวัย และความสนใจของเด็กตาม พัฒนาการในระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 และระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 ดังนี้คือ

1.1 เนื้อเรื่องตามความสนใจของเด็ก หมายถึง ความสามารถในการระดมความคิดในเรื่องที่ เด็กสนใจ และต้องการที่จะเรียนรู้ นำมาวางแผนดำเนินขั้นตอนในการจัดกิจกรรมได้เป็นอย่างดี

1.2 เขียนจุดประสงค์เหมาะสมตรงกับเรื่องที่สอน หมายถึง ความสามารถในการเขียน จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เหมาะสมกับวัยและพัฒนาตรงกับเรื่องที่สอนและยังครอบคลุมทักษะต่างๆ เช่น ทักษะทางภาษา ทักษะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และทักษะด้านเชาว์ปัญญา ฯลฯ

1.2 จัดสื่ออุปกรณ์ได้เหมาะสมกับเรื่อง หมายถึง ความสามารถในการใช้สื่อได้เหมาะสมกับ เรื่องที่สอน วัน เวลา จำนวน และการใช้สื่อได้อย่างคุ้มค่าในทุกขั้นตอน

1.3 ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้ออกแบบไว้ หมายถึง ความสามารถในการดำเนินกิจกรรม การเรียนรู้การสอนตามที่ได้ออกแบบไว้ตั้งแต่ขั้นนำ ขั้นสอน ขั้นสรุป ได้ครบถ้วนตามขั้นตอน

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน หมายถึง ความสามารถในการจัดกิจกรรมให้เด็กเกิด การเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

2.1 กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะหรือจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามความสนใจของเด็ก

2.2 กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ เรียนรู้วิธีการคิดด้วยตนเองอย่างอิสระรวมถึงการคิดแก้ปัญหาด้วย

2.3 กิจกรรมเรียนจากง่ายไปหายาก หมายถึง การจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงวุฒิภาวะ และ ความสามารถของเด็กแต่ละวัยและเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเริ่มจากสิ่งที่ยาก ใกล้เคียง ไปหาสิ่งที่ง่าย หรือจากรูปธรรมก่อนไปนามธรรม ได้อย่างเหมาะสม

2.4 บูรณาการนวัตกรรมการต่างๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน หมายถึง ความสามารถในการนำส่วนที่ดีของนวัตกรรมต่างๆ มาบูรณาการในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน ตามพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย

3. การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เต็มไปด้วยบรรยากาศ ของความรักความเข้าใจ ความเอื้ออาทรต่อเด็กด้วยสัมผัสที่อบอุ่น ดังนี้

3.1 บรรยากาศของความรักความอบอุ่น โดยการกระตุ้นให้เด็กอยากเรียน และเข้าร่วม กิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางด้วยความรักและความเข้าใจเด็ก

3.2 บรรยากาศที่มีอิสระส่งเสริมให้เด็กกล้าตัดสินใจ หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในอิริยาบถต่างๆ รวมถึงการส่งเสริมให้เด็กกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง

3.3 มีการจัดมุมเสรีที่หลากหลาย อาทิ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมศิลปะ ฯลฯ

3.3.1 มุมหนังสือ เป็นมุมที่จัดเตรียมหนังสือที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียนบรรยากาศเงียบสงบ มีที่นั่งอ่านหนังสือให้เด็กเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้วยตัวเอง

3.3.2 มุมบ้าน เป็นมุมที่จำลองบรรยากาศของบ้านที่จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับของใช้ภายในบ้าน เช่น เครื่องครัว ตุ๊กตา เป็นต้น

3.3.3 มุมบล็อกเป็นมุมที่ประกอบด้วยอุปกรณ์ในการเล่นบล็อกขนาดต่างๆ จัดไว้อย่างพอเพียงให้เด็กได้เล่นตามจินตนาการและสอดคล้องกับเรื่องที่สอน

3.3.4 มุมเกมการศึกษา เป็นมุมที่ประกอบด้วยเกมต่างๆ เช่น เกมภาพที่สัมพันธ์กัน เกมภาพตัดต่อ เกมภาพซ้อน เกมภาพต่อเนื่อง เป็นต้น จัดให้ได้จำนวนที่เหมาะสมให้เด็กได้เล่นตามความสนใจและความสามารถของเด็ก โดยมีครูแนะนำวิธีการเล่น

3.3.5 มุมวิทยาศาสตร์ เป็นมุมประสบการณ์ที่จัดให้เด็กได้มีการเรียนรู้ ด้วยการสังเกต ทดลอง ค้นพบด้วยตนเองตามเรื่องที่เรียน เรื่องที่เด็กๆ สนใจ

3.4 มีการนำดนตรีมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การนำดนตรีเข้ามาบูรณาการในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เช่น กิจกรรมเสรี กิจกรรมเล่านิทาน กิจกรรมบทบาทสมมติ

4. บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข หมายถึง การแสดงออกของครูปฐมวัยที่มีลักษณะของพฤติกรรม ดังนี้

4.1 มีอารมณ์มั่นคง ไม่ฉุนเฉียว ยิ้มแย้มแจ่มใส

4.2 พุดจาสุภาพ ไพเราะ ชัดเจน ถูกต้อง ใช้คำพูดในแง่บวกกับเด็กทุกคน น้ำเสียงไม่เบาหรือดังเกินไป ไม่กระซิกโฮกฮาก ทอดหางเสียง พุดชัดถ้อย ชัดคำ มีเสียงควบกล้ำและมีจังหวะในการพูด

4.3 แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่รุ่มร่ามหรือโป้

4.4 ดูแลเอาใจใส่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน

แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปฐมวัย สำหรับผู้วิจัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่.....ครูคนที่.....วันที่ประเมิน.....

ข้อที่	รายการ	ระดับคะแนน			บันทึกการสังเกต พฤติกรรมและคำแนะนำ
		3	2	1	
1	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนในแต่ละระดับชั้น				
	1.1 เนื้อเรื่องตรงกับความสนใจของเด็ก				
	1.2 เขียนจุดประสงค์ตรงกับเรื่องที่สอน				
	1.3 จัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสมกับเรื่อง				
	1.4 ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้				
2	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน				
	2.1 กิจกรรมเน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง				
	2.2 กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ				
	2.3 กิจกรรมที่เริ่มจากง่ายไปหายาก				
	2.4 บูรณาการนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน				
3	การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข				
	3.1 บรรยากาศของความรักความอบอุ่น โดยการกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนและเข้าร่วมกิจกรรม				
	3.2 บรรยากาศที่มีอิสระส่งเสริมให้เด็กกล้าตัดสินใจ				
	3.3 มีการจัดมุมเสรีที่หลากหลาย อาทิ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมศิลปะ ฯลฯ				
	3.4 มีการนำดนตรีมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน				
4	บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข				
	4.1 มีอารมณ์มั่นคงไม่ฉุนเฉียวง่ายใจเย็น				
	4.2 พูดจาสุภาพ ไพเราะ ชัดเจนถูกต้อง				
	4.3 แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะกับกาลเทศะ				
	4.4 ดูแลเอาใจใส่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน				

หมายเหตุ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย

2 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

แบบประเมินคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูปฐมวัย สำหรับผู้ช่วยวิจัย
ระดับชั้นอนุบาลปีที่.....ครูคนที่.....วันที่ประเมิน.....

ข้อที่	รายการ	ระดับคะแนน			บันทึกการสังเกต พฤติกรรมและคำแนะนำ
		3	2	1	
1	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้น				
	1.1 เนื้อเรื่องตรงกับความสนใจของเด็ก				
	1.2 เขียนจุดประสงค์ตรงกับเรื่องที่สอน				
	1.3 จัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสมกับเรื่อง				
	1.4 ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้				
2	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
	2.1 กิจกรรมเน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง				
	2.2 กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ				
	2.3 กิจกรรมที่เริ่มจากง่ายไปหายาก				
	2.4 บูรณาการนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน				
3	การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข				
	3.1 บรรยากาศของความรักความอบอุ่น โดยการกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนและเข้าร่วมกิจกรรม				
	3.2 บรรยากาศที่มีอิสระส่งเสริมให้เด็กกล้าตัดสินใจ				
	3.3 มีการจัดมุมเสรีที่หลากหลาย อาทิ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมศิลปะ ฯลฯ				
	3.4 มีการนำดนตรีมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
4	บุคลิกภาพของครูที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข				
	4.1 มีอารมณ์มั่นคงไม่ฉุนเฉียวง่ายใจเย็น				
	4.2 พูดจาสุภาพ ไพเราะ ชัดเจนถูกต้อง				
	4.3 แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะกับกาลเทศะ				
	4.4 ดูแลเอาใจใส่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน				

- หมายเหตุ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติน้อย
 2 หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง
 3 หมายถึง มีการปฏิบัติมาก

ภาคผนวก ง
ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง
คุณภาพกับจุดประสงค์ IOC

ตารางแสดงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคุณภาพกับจุดประสงค์ IOC

ข้อ ที่	คุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	ผู้เรียน คนที่ 1	ผู้เรียน คนที่ 2	ผู้เรียน คนที่ 3	ผู้เรียน คนที่ 4	ผู้เรียน คนที่ 5	ΣR	IOC
1	แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละ ระดับชั้น							
	1.5 เนื้อเรื่องตรงกับความสนใจของเด็ก	1	1	0	1	1	4	0.8
	1.6 เขียนจุดประสงค์ตรงกับเรื่องที่สอน	1	1	1	1	1	5	1
	1.7 จัดสื่อวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสมกับเรื่อง	1	1	1	1	1	5	1
	1.8 ดำเนินกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้	1	1	1	1	1	5	1
2	รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน							
	2.5 กิจกรรมเน้นผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	1	1	1	1	1	5	1
	2.6 กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดอย่างอิสระ	1	1	1	1	1	5	1
	2.7 กิจกรรมที่เริ่มจากง่ายไปหายาก	1	1	1	1	1	5	1
	2.8 บูรณาการนวัตกรรมต่างๆ มาใช้ในการจัด กิจกรรมได้อย่างเหมาะสมกลมกลืน	1	1	1	1	1	5	1
3	การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข							
	3.5 บรรยากาศของความรักความอบอุ่น โดยการกระตุ้นให้เด็กอยากเรียนและเข้าร่วมกิจกรรม	1	1	1	1	1	5	1
	3.6 บรรยากาศที่มีอิสระส่งเสริมให้เด็กกล้าตัดสินใจ	1	1	1	1	1	5	1
	3.7 มีการจัดมุมเสรีที่หลากหลาย อาทิ มุมบ้าน มุมบล็อก มุมเกมการศึกษา มุมศิลปะ ฯลฯ	1	1	1	1	1	5	1
	3.8 มีการนำดนตรีมาผสมผสานในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	1	1	1	1	1	5	1
4	บุคลิกภาพของครูปฐมวัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข							
	4.5 มีอารมณ์มั่นคงไม่ฉุนเฉียวยิ้มแย้มแจ่มใส	1	1	1	1	1	5	1
	4.6 พูดจาสุภาพ ไพเราะ ชัดเจนถูกต้อง	1	1	1	1	1	5	1
	4.7 แต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อย เหมาะกับกาลเทศะ	1	1	1	1	1	5	1
	4.8 ดูแลเอาใจใส่เด็กทุกคนเท่าเทียมกัน	1	1	1	1	1	5	1
รวมคะแนน		16	16	15	16	16	79	

$$TOC = \frac{\sum R}{KN} \quad (\text{บุญเชิด ภิญโญนนตพงศ์.2545 : 95})$$

$$TOC = \frac{79}{16 \times 5}$$

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างคุณภาพกับจุดประสงค์โดยรวม = 0.98

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวชุตติกาญจน์ เบญจพรวัฒนา
วันเดือนปีเกิด	10 กุมภาพันธ์ 2504
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	43/24 ม.8 ม.โพธิ์แก้ว ถ.ประชาชื่น – ปากเกร็ด ซอยเวชคาม ต.บางตลาด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี 11120
ตำแหน่ง	ครูใหญ่โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลเปล่งประสิทธิ์ 60 ถ.สุรศักดิ์ สี่ลม เขตบางรัก กรุงเทพมหานคร 10500
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมารีย์วิทยา
พ.ศ. 2528	การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) สุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพลศึกษา กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) การศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร